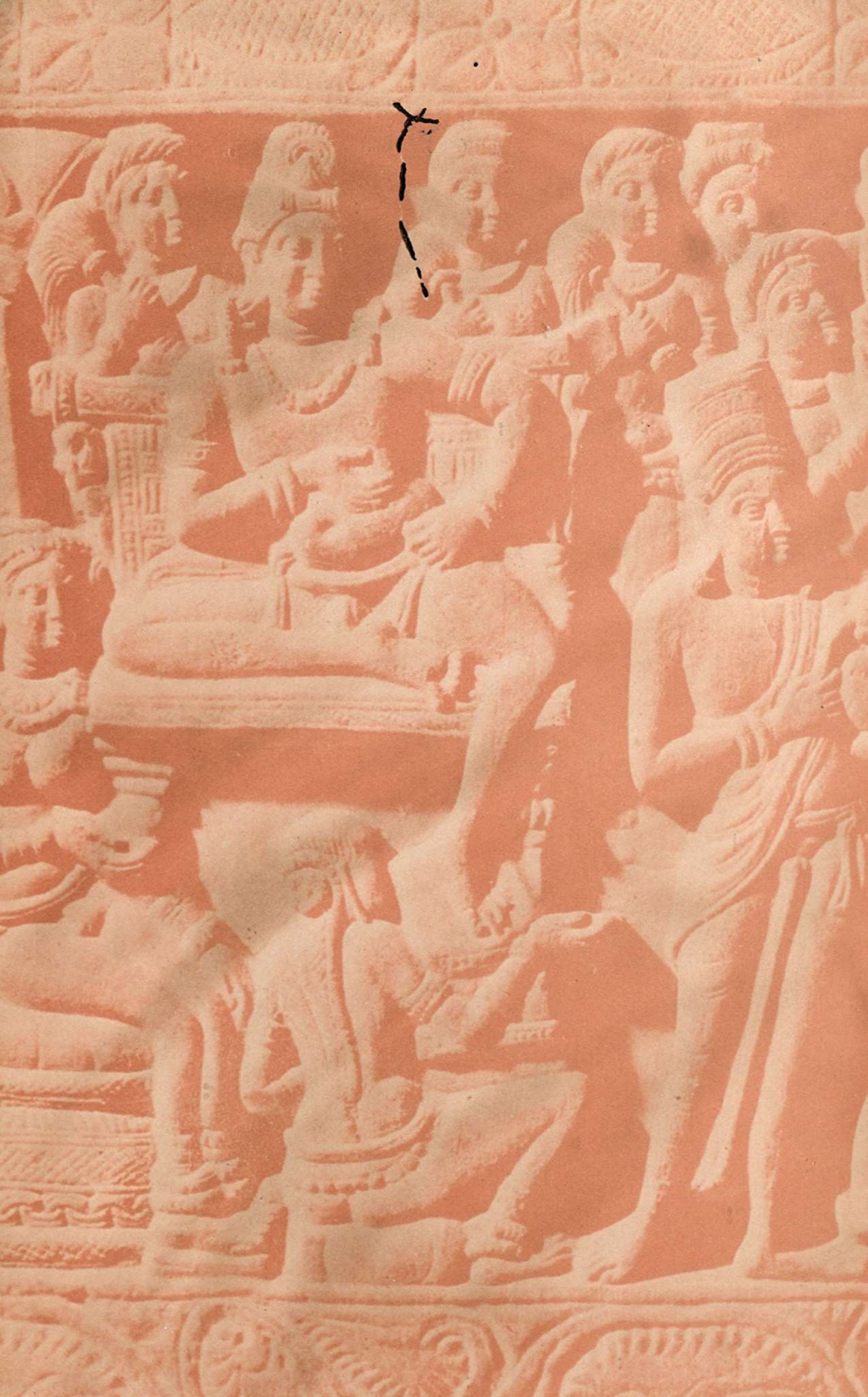
രാജാ രാംമോഹൻ റായ്

സൗമ്യേന്ദ്രനാഥ ടാഗോർ

920 RAJ

ഭാരതീയ
സാഹിത്യ
ശില്പികൾ

രാജാ രാംമോഹൻ റായ്

C Library & Research Centre

ഒടുവിലത്തെ താളിൽ എടുത്തുചേർത്തിരിക്കുന്ന ശില്പം ബുദ്ധമാതാവായ മായാദേവിയുടെ സ്വപ്നത്തെ മുന്നു ദൈവജ്ഞന്മാർ ശുദ്ധോദനമഹാരാജാവിനു വ്യാഖ്യാനിച്ചുകൊടുക്കുന്ന ദൃശ്യം ആവിഷ്കരിക്കുന്നു. അവയ്ക്കു താഴെ ആ വ്യാഖ്യാനം രേഖപ്പെടുത്തുന്ന എഴുത്തുകാരൻ ഇരിക്കുന്നു. ലേഖനവിദ്യയെ സംബന്ധിച്ചു് ഭാരതത്തിൽ ലഭ്യമായ ആദ്യത്തെ ചിത്രീകൃതരേഖ ഒരുപക്ഷേ ഇതാകാം.

(നാഗാർജ്ജുനകൊണ്ടയിൽനിന്നു് ലഭിച്ചതു്. എ. ഡി. രണ്ടാം നൂറ്റാണ്ടു്. കടപ്പാടു് ; നാഷണൽ മ്യൂസിയം, ന്യൂ ഡെൽഹി.)

ഭാരതീയ സാഹിത്യശില്പികൾ

രാജാ രാംമോഹൻ റായ്

12177

സൗമ്യേന്ദ്രനാഥ ടാഗോർ

വിവർത്തനം

ഇ. കെ. പുരുഷോത്തമൻ

സാഹിത്യ അക്കാദമി

Raja Rammohun Roy—Malayalam translation by E. K. Purushothaman of Saumyendranath Tagore's monograph in English, Sahitya Akademi, New Delhi, 1989. Rs. 5.

920 RAJ
FFIGI

© സൗമ്യേന്ദ്രനാഥ ടാഗോർ

© മലയാളം പരിഭാഷാ: ഇ. കെ. പുരുഷോത്തമൻ

ഒന്നാം പതിപ്പ് 1969
രണ്ടാം പതിപ്പ് 1989

പ്രധാന സ്ഥാപനം:
സാഹിത്യ അക്കാദമി
രവീന്ദ്ര ഭവൻ, ന്യൂ ഡെൽഹി-110 001

സെയിൽസ് വിഭാഗം:
സ്വാതി, മന്ദിർ മാർഗ്, ന്യൂ ഡെൽഹി-110 001

പ്രാന്തീയ ശാഖകൾ:
29, എൽഡാംസ് റോഡ് മദിരാശി-600 018
ബ്ലോക്ക് V-B, രവീന്ദ്ര സരോവർ സ്റ്റേഡിയം, കല്ക്കത്ത-700 029
172, മുംബയ് മറാഠി ഗ്രന്ഥസംഗ്രഹാലയ മാർഗ്, ദാദർ,
ബോംബെ-400 014

രൂ. 5

ഡയോസിസൻ പ്രസ്സ്, വേപ്പേരി, മദിരാശി-600 007

ഉള്ളടക്കം

പ്രഭാതത്തിനുമുമ്പുള്ള ഇരുട്ട് ... 7

ജനനവും ആദ്യകാലവിഷമതകളും ... 9

കല്ക്കട്ടയിലെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ... 15

ക്രൈസ്തവമിഷനറിമാരുമായുണ്ടായ സംഘട്ടനം ... 18

വിദ്യാഭ്യാസപരിഷ്കാരം ... 31

ബംഗാളിഗദ്യത്തിന്റെ പിതാവ് ... 36

ബംഗാളിയിലെ ധ്രുപദ്ഗീതങ്ങൾ ... 38

രാഷ്ട്രീയപരിവർത്തനത്തിനുള്ള വ്യഗ്രത ... 38

മാർഗ്ഗദർശിയായ പത്രപ്രവർത്തകൻ ... 46

സാമ്പത്തികപരിഷ്കാരം ... 48

ബ്രഹ്മസഭയും ബ്രഹ്മസമാജവും ... 51

രാംമോഹൻ ഇംഗ്ലണ്ടിൽ ... 57

രാംമോഹന്റെ സ്വാധീനം ... 65

പ്രധാനപ്പെട്ട സംഭവങ്ങളും തീയതികളും ... 69

പ്രഭാതത്തിനുമുമ്പുള്ള ഇരുട്ട്

അതെ, ആധുനികഭാരതചരിത്രത്തിൽ ഏറ്റവും ഇരുണ്ട കാലഘട്ടമായിരുന്നു അതു്. പഴയ സമുദായങ്ങളും ഭരണക്രമങ്ങളും തകർന്നുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. നശിച്ചുകഴിഞ്ഞ ഒരു സാമൂഹ്യഘടനയുടെ അവശിഷ്ടങ്ങൾ ചുറ്റുപാടും ചിതറിക്കിടന്നിരുന്നു. പക്ഷേ, ആ ചപ്പുചവറുകൾ തുത്തുമാറ്റുവാൻ കരുത്തുള്ള ഒരു ശക്തി നിലവിലുണ്ടായിരുന്നില്ല; പ്രാചീനമായ അസ്ഥിവാരത്തിൽ പുതിയ എടുപ്പുകൾ പണിതുയർത്തുവാൻ യാതൊരു ശ്രമവും നടന്നിരുന്നുമില്ല. ചത്തുമരവിച്ച പാരമ്പര്യങ്ങൾ, പഴകി ദ്രവിച്ച ആചാരങ്ങൾ, അന്ധമായ മതഭ്രാന്തു്—ഇവയെല്ലാം ഒത്തുചേർന്നു് രാഷ്ട്രത്തിന്റെ ജീവിതപ്രവാഹത്തെ തടഞ്ഞുനിർത്തി. ജ്ഞാനം നഷ്ടപ്പെട്ടുപോയിരുന്നു. കട്ടപിടിച്ച ക്രൂരതയുടെ കാലഘട്ടമായിരുന്നു അതു്. വ്യർത്ഥതയുടേയും വരൾച്ചയുടേയും ആ കാലഘട്ടത്തിലാണു് രാംമോഹൻ റായിയുടെ ആവിർഭാവം.

മനുഷ്യസംസ്കാരത്തിന്റെ ചരിത്രത്തിൽ പരോക്ഷമായി പ്രവർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന കാലപ്രഭാവത്തിന്റെ സർഗ്ഗശക്തി കേന്ദ്രീകരിക്കപ്പെട്ടുന്ന പ്രകാശബിന്ദുക്കളാണു് മഹാത്മാക്കൾ. മനുഷ്യസംസ്കാരചരിത്രത്തിന്റെ നൈരന്തര്യത്തിനു് വിഘ്നമുണ്ടാക്കുന്നവയല്ല അത്തരം അവതാരങ്ങൾ. വാസ്തവത്തിൽ മനുഷ്യന്റെ വ്യക്തിത്വത്തെ രൂപപ്പെടുത്തുന്നതിൽ ചരിത്രത്തിനുള്ളതോടത്തോളം പങ്കു്, ചരിത്രനിർമ്മാണത്തിൽ മനുഷ്യന്റെ വ്യക്തിത്വത്തിനുമുണ്ടെന്നു കാണാം.

തങ്ങളുടെ കാലഘട്ടത്തിന്റെ പ്രധാനാവശ്യമെന്തെന്നു് മനസ്സിലാക്കുക; ചരിത്രഗതിയുടെ മുഖ്യധാരകളെ ഗ്രഹിക്കുക; കാലഘട്ടത്തിന്റെ ആവശ്യങ്ങൾ നിറവേറ്റാൻ ഉതകുന്ന നിർമ്മാണപ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്താനുള്ള ധീരവും ദൃഢവുമായ തീരുമാനം കൈക്കൊള്ളുക—ഇവയെല്ലാമുള്ള കഴിവാണു് മനുഷ്യനെ മഹാനും ഉപകാരിയുമാക്കുന്നതു്. മഹത്തായ ആദർശങ്ങൾ നടപ്പിൽ വരുത്താനുള്ള ശ്രമങ്ങളിൽ മുഴുകുമ്പോൾ മനുഷ്യന്റെ വ്യക്തിത്വം വിചിത്രമാംവിധം വൈരുദ്ധ്യങ്ങളുടെ സമ്മേളനരംഗമാകുന്നതു കാണാം. ആ പ്രവർത്തനങ്ങൾ അങ്ങേയറ്റം പരാർത്ഥമായിരിക്കെത്തന്നെ ഉൽക്കടമാംവിധം ആത്മനിഷ്ഠമാണെന്നും പറയാം. ആദർശങ്ങളെ മങ്ങലേല്പിക്കാൻ അഹംബോധത്തിന്റെ ഒരു കണികയെപ്പോലും അനുവദിക്കുന്നില്ലെന്നതിലാണു് അതിന്റെ സ്വാർത്ഥരാഹിത്യം നിലനിർത്തുന്നതു്; അതേസമയം ആദ

ശ്തിന്റെ വിജയം ഓരോ വ്യക്തിയെ സംബന്ധിച്ചും ഭൗതികമായ ഒരു യാഥാർത്ഥ്യമാണെന്നതുകൊണ്ട് അതു തികച്ചും വ്യക്തിപരമാണെന്നതാണും. മനുഷ്യചരിത്രത്തിൽ അപൂർവ്വമായ ഒരു പ്രക്രിയയാണിതു്; എങ്കിലും അതു വീണ്ടും വീണ്ടും സംഭവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.

ഇന്ത്യാചരിത്രത്തിൽ, പതിനെട്ടാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ ഉത്തരാർദ്ധത്തിൽ രാംമോഹൻ റായ് പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടപ്പോഴും മുസ്ലീം ഭരണം തകർന്നുകഴിഞ്ഞിരുന്നു; കച്ചവടത്തിന്നായി ഇന്ത്യയിലെത്തിയ ബ്രിട്ടീഷുകാർ സാവധാനത്തിൽ ഭരണാധികാരികളായി മാറുകയായിരുന്നു; പതിനഞ്ചുവർഷങ്ങൾക്കു മുമ്പുതന്നെ, 1757–ൽ നടന്ന പ്ലാസിയുദ്ധം ബംഗാളിന്റെ വിധി നിർണ്ണയിച്ചു കഴിഞ്ഞിരുന്നു; അസ്വസ്ഥതകളും തുടർന്നിരുന്നെങ്കിലും പുതിയൊരു സാമൂഹ്യക്രമം ഉരുത്തിരിയുകയായിരുന്നു. ബ്രിട്ടീഷുകാർ ആകുന്ന പ്രതിനിധികളുമുഖേന ഇന്ത്യയിലേക്കു കടന്ന പാശ്ചാത്യശക്തി വ്യാപാരത്തിനു മാത്രം വന്നതായിരുന്നില്ല. ചരിത്രത്തിന്റെ ഒരായുധമായിരുന്നു അതു്—ഭാരതത്തെ അവളുടെ ആലസ്യത്തിൽനിന്നു കുലുക്കിയുണർത്താനും അവളുടെ ചരിത്രത്തിന്റെ പഴയ നീർച്ചാലിലൂടെ ചിന്തയുടേയും കർമ്മത്തിന്റേയും പുതിയ പ്രവാഹങ്ങളും തുറന്നുവിടുവാനും ഉദ്ദേശിക്കപ്പെട്ട ഒരായുധം.

മുസ്ലീങ്ങൾ ഭാരതത്തിൽ വന്നതിനുശേഷം, ഹിന്ദുമതത്തിലേയും ഇസ്ലാംമതത്തിലേയും ചിന്താപദ്ധതികളെ സമന്വയിപ്പിക്കുക എന്ന ചരിത്രപരമായ ആവശ്യം നിറവേറ്റുന്നതിനു ക്രാന്തദർശികളായ പല മഹാന്മാരും മുതിർന്നിട്ടുണ്ട്. ദാദൂ, കബീർ, ഗുരു നാനാക്ക് തുടങ്ങിയ മഹാത്മാക്കളായ പല സത്യാന്വേഷികളും ഈ മഹാസംരംഭത്തിൽ തങ്ങളുടെ പങ്കു നിർവ്വഹിച്ചവരാണ്. വിവിധ തത്വചിന്തകളിൽനിന്ന് ഉത്തമങ്ങളായവ തിരഞ്ഞെടുത്തു സാധിക്കാവുന്ന ഒന്നല്ല ഈ സമന്വയപ്രക്രിയ; കാരണം, തികച്ചും സ്വതന്ത്രങ്ങളായ മൂലതത്വങ്ങളെ ബാഹ്യമായ ഘടകങ്ങൾകൊണ്ടു ബന്ധിച്ചുനിറുത്താനുള്ള ഒരു ശ്രമം മാത്രമാവും അതു്. വാസ്തവത്തിൽ മതങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനതത്വങ്ങളിൽ അന്തർലീനമായിട്ടുള്ള ഐക്യത്തേയും പരസ്പരബന്ധത്തേയും എടുത്തുകാട്ടുന്ന ഒരു ഉൽഗ്രഥനമാർഗ്ഗത്തിലൂടെയാണു് ഈ സമന്വയം സാധിക്കേണ്ടതു്. പാശ്ചാത്യചിന്തകളുമായി ഇത്തരം ഒരു സമന്വയം നേടുകയെന്നതായിരുന്ന ആ കാലഘട്ടത്തിന്റെ മുഖ്യമായ ആവശ്യം; ചരിത്രത്തിന്റെ ആ പ്രത്യേക കാലഘട്ടത്തിൽ ഇന്ത്യയുടെ വിധാതാവായിരുന്ന രാംമോഹൻ റായ്.

ജനനവും ആദ്യകാലവിദ്യാഭ്യാസവും

1772 മേയ് മാസം 22-ാം തീയതി രാധാനഗർ എന്ന ഗ്രാമത്തിലാണ് രാംമോഹൻ റായ് ജനിച്ചത്. പില്ക്കാലത്തു ബംഗാളിലെ ഹുഗ്ലി ജില്ലയിലെ ആരംഭാഗം താലൂക്കിന്റെ ഒരു ഭാഗമായിരുന്ന ആ ഗ്രാമം അന്നു ബർദ്വാൻ ജില്ലയിൽ ഉൾപ്പെട്ട ഒന്നായിരുന്നു. ഐശ്വര്യപൂർണ്ണവും പ്രസിദ്ധവുമായിരുന്ന കനകൽ-കൃഷ്ണനഗർ ഗ്രാമത്തിന്റെ വടക്കുഭാഗത്തു സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്ന ഒരു ചെറിയ ഗ്രാമമായിരുന്നു രാധാനഗർ. കനകൽ-കൃഷ്ണനഗർ അക്കാലത്തു ഹൈന്ദവസംസ്കാരത്തിന്റെ ഇരിപ്പിടമെന്നു പ്രശസ്തിനേടിയിരുന്നു. ഒരു യാഥാസ്ഥിതിക ബ്രാഹ്മണകുടുംബത്തിലാണു രാംമോഹൻ റായ് ജനിച്ചതു. ദീർഘകാലമായി മുഷിദാബാദിലെ മുഹമ്മദീയഭരണാധികാരികളുടെ കീഴിൽ സേവനം അനുഷ്ഠിച്ചുപോന്നവരായിരുന്നു ആ കുടുംബത്തിലെ അംഗങ്ങൾ. ശാസ്ത്രോക്തികളെ കൃത്യമായി പിന്തുടർന്നുവന്ന ഒരു യാഥാസ്ഥിതികബ്രാഹ്മണനായിരുന്നു രാംമോഹന്റെ പിതാവായ രാംകാന്തറായ്. രാംമോഹന്റെ അമ്മയായ ഫുൽതാകുറാണി ബുദ്ധിയും സ്വഭാവദാർഢ്യവുമുള്ള ഒരു സ്ത്രീയായിരുന്നു.

ഫുൽതാകുറാണിക്കു രണ്ടു പുത്രന്മാരും (രാംമോഹനും ജഗ്മോഹനും) ഒരു പുത്രിയുമാണ് ഉണ്ടായിരുന്നതു. ഗ്രാമവിദ്യാലയത്തിൽനിന്നു രാംമോഹൻ പ്രാഥമികവിദ്യാഭ്യാസം നേടി. ഒരു മൗലവിയുടെ കീഴിൽ അദ്ദേഹം പേഴ്സ്യനും പഠിക്കുകയുണ്ടായി. ഗ്രാമീണവിദ്യാലയത്തിലെ ഏതാനും കൊല്ലത്തെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിനുശേഷം രാംമോഹനെ അച്ഛൻ പാറ്റ്നയിലേക്കയച്ചു. ഇസ്ലാമികവിജ്ഞാനത്തിന്റെ ഇരിപ്പിടമായിരുന്ന അന്നു പാറ്റ്ന. അവിടെവച്ചു രാംമോഹൻ അറബിക്, പേഴ്സ്യൻ, കൊറാൻ, ഇസ്ലാമികവേദതത്വങ്ങൾ എന്നിവയെല്ലാം പഠിച്ചു. അതോടൊപ്പം തർജ്ജമവഴി അറബിഭാഷയിൽ ലഭ്യമായിരുന്നേടത്തോളം യൂക്ലിഡിന്റേയും അരിസ്റ്റോട്ടലിന്റേയും തത്വങ്ങളും അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കി. കൊറാനിലെ ജനാധിപത്യതത്വങ്ങളും, അറബിക്ചിന്തകളിൽ വികാസംപൂണ്ടിരുന്ന യുക്തിബോധവും മുതസില*കളുടേയും സൂഫികളുടേയും മറ്റും ചിന്താഗതിയിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടിരുന്ന യുക്തിപരതയും രാംമോഹനിൽ വമ്പിച്ച സ്വാധീനത ചെലുത്തുകയുണ്ടായി.

* 18-ാം നൂറ്റാണ്ടിൽ ബസ്രയിലെ വസിൽ. ബി. അതാ, അമർ. ബി. ഉബൈദ് എന്നിവരാണ് യുക്തിചിന്തപ്രധാനമായ മുതസിലാ തത്വശാസ്ത്രത്തിനു അടിത്തറപാകിയതു.

പാറ്റ്നയിൽനിന്നു മടങ്ങിയെത്തിയതിനുശേഷം രാംമോഹൻ, ഹിന്ദുക്കളുടെ ഇടയിൽ നിലനിന്നിരുന്ന അന്ധവിശ്വാസങ്ങളേയും വിഗ്രഹാരാധനയേയും കുറിച്ച് ഒരു പ്രബന്ധം തയ്യാറാക്കാൻതുടങ്ങി. തന്മൂലം, അങ്ങേയറ്റം യാഥാസ്ഥിതികനായിരുന്ന അച്ഛൻ, രാംമോഹനോട് വീടുവിട്ടുപോകുവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു. വീടുവിട്ടിറങ്ങിയ രാംമോഹൻ പല സ്ഥലങ്ങളിലും അലഞ്ഞുതിരിഞ്ഞു. ആ യാത്രയ്ക്കിടയിൽ അദ്ദേഹം ടിബറിലും ചെല്ലുകയുണ്ടായി. ബുദ്ധമതത്തിൽ കടന്നുകൂടിയിട്ടുള്ള വിഗ്രഹാരാധനയെ എതിർത്തതുമൂലം ടിബറിലെ ലാമകളുടെ വിരോധത്തിനു് അദ്ദേഹം പാത്രമായിത്തീർന്നു.

ഇക്കാലത്തെക്കുറിച്ച തന്റെ 'ആത്മകഥാകഥന'ത്തിൽ രാംമോഹൻ ഇപ്രകാരം എഴുതുന്നു: ''ഏതാണ്ടു പതിനാറുവയസ്സുള്ളപ്പോഴാണ് ഞാൻ, ഹിന്ദുമതത്തിൽ നിലനിന്നിരുന്ന വിഗ്രഹാരാധനയുടെ സാധുതയെ ചോദ്യംചെയ്തുകൊണ്ട്'' ഒരു ഉപന്യാസം എഴുതുകയുണ്ടായി. ഇതും, ഈ വിഷയത്തിൽ ഞാൻ പുലർത്തിപ്പോന്നിരുന്ന മനോഭാവവും ഒത്തുചേർന്നപ്പോൾ, അതു ഞാനും എന്റെ അടുത്ത ബന്ധുജനങ്ങളും തമ്മിൽ ഒരകൽച്ചയ്ക്കു കാരണമായിത്തീർന്നു. തന്മൂലം ഞാൻ വീടുവിട്ടു പലയിടത്തും യാത്രചെയ്യാൻ ഇടയായി. ഞാൻ പല രാജ്യങ്ങളും സന്ദർശിച്ചു. അവയിൽ പലതും ഹിന്ദുസ്ഥാനത്തിനകത്തുള്ളവയായിരുന്നെങ്കിലും ചിലതെല്ലാം അതിന്റെ അതിർത്തിക്കു പുറത്തുള്ളവയുമായിരുന്നു.''

കുറെക്കൊല്ലത്തെ അലച്ചിലിനുശേഷം രാംമോഹൻ വാരാണസിയിൽ എത്തിച്ചേർന്നു. ഹൈന്ദവതത്വശാസ്ത്രം പഠിച്ചുകൊണ്ട് ഏതാനുംവർഷം അദ്ദേഹം അവിടെ കഴിച്ചുകൂട്ടി. 1803–ൽ രാംമോഹന്റെ അച്ഛൻ മരിച്ചു. അതിനുശേഷം അധികം വൈകാതെ രാംമോഹൻ മുർഷിദാബാദിലേക്കു താമസം മാറ്റി.

മുർഷിദാബാദിൽവച്ച് അദ്ദേഹം പേർഷ്യനിൽ തുഹ്ഫത്–ഉൽ–മുവാഹിദിൻ (ഏകദൈവവിശ്വാസികൾക്ക് ഒരു പാരിതോഷികം) എന്നൊരു ഗ്രന്ഥം രചിക്കുകയുണ്ടായി. അതിന്റെ മുഖവുര അറബിഭാഷയിലായിരുന്നു.

ആ മുഖവുരയിൽ, ഏകദൈവത്തിന്റെ അസ്തിത്വത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ചിന്തയിൽ മനുഷ്യർ പൊതുവെ പുലർത്തുന്ന ഐക്യത്തേയും, ആ ഈശ്വരനിൽ പ്രത്യേക ഗുണങ്ങളാരോപിക്കാൻ മുതിരുമ്പോൾ അവരുടെ ഇടയിൽ ഉളവാകുന്ന ഭിന്നതകളേയും രാംമോഹൻ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്നുണ്ട്. വിമർശനാത്മകചിന്താഗതിക്കാരുടെ സങ്കുചിതത്വത്തെ അപലപിച്ചുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം എഴുതുകയാണു്: ''ഞാൻ ലോകത്തിന്റെ മുക്കിലും

മൂലയിലും, സമതലങ്ങളിലും പർവ്വതപ്രദേശങ്ങളിലും സഞ്ചരിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവിടങ്ങളിലെ ജനങ്ങളെല്ലാം, സൃഷ്ടിയുടേയും സംരക്ഷണത്തിന്റേയും കാരണമായ ഏകദൈവത്തിൽ വിശ്വസിക്കുന്നതിനെ സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം പൊതുവെ യോജിപ്പു പ്രകടിപ്പിക്കുന്നതും, അതേസമയം ആ ഈശ്വരനു് പ്രത്യേകഗുണങ്ങളാരോപിക്കുന്നതിലും മതതത്വങ്ങളും വിധിനിഷേധങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള ധാരണകളും അടങ്ങുന്ന വ്യത്യസ്തവിശ്വാസങ്ങളും പുലർത്തുന്നതിലും വിഭിന്നാഭിപ്രായങ്ങളും പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതും ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. ഈ വസ്തുതയിൽനിന്നു്, ഏകനായ പരമാത്മാവിനെ അംഗീകരിക്കുകയെന്നതു്, പൊതുവെ പറഞ്ഞാൽ മനുഷ്യരുടെ സ്വാഭാവികഭാവമാണെന്നും മനുഷ്യരിലെല്ലാവരിലും അതു തുല്യമാണെന്നും ഉള്ള നിഗമനത്തിൽ ഞാൻ എത്തിച്ചേർന്നിരിക്കുന്നു. പ്രത്യേകഗുണങ്ങളാരോപിച്ചു് ദൈവത്തെയോ ദൈവങ്ങളേയോ ആരാധിക്കാൻ മുതിരുന്നതും ഭക്തിപ്രകടനത്തിനും ആരാധനയ്ക്കും പ്രത്യേകമാർഗ്ഗങ്ങളും സ്വീകരിക്കുന്നതും ശീലംകൊണ്ടും പരിചയംകൊണ്ടും മനുഷ്യരിൽ വളർന്നുവരുന്ന ഒരു ഭാവം മാത്രമാണു്.''

ഈ ഉപന്യാസത്തിൽ, മതത്തോടും മതപരമായ അനുഭൂതികളോടും യുക്തിപരമായ ഒരു സമീപനം കൈക്കൊള്ളുന്ന പ്രശ്നത്തെക്കുറിച്ചും രാംമോഹൻ പരാമർശിക്കുന്നുണ്ടു്: ''ശീലത്തിന്റേയും നിരന്തരമായ പരിചയത്തിന്റേയും ഫലമായി വളർന്നുവരുന്ന സ്വഭാവങ്ങളേയും, വ്യക്തികളിലും വർഗ്ഗങ്ങളിലും പ്രകൃത്യനുരോധമായി നിലനിന്നുപോരുന്ന ആന്തരികഭാവങ്ങളേയും വേർതിരിച്ചറിയാനും, വിവിധ ജനവിഭാഗങ്ങളും സ്വീകരിച്ചുപോരുന്ന വിഭിന്ന മതതത്വങ്ങളുടെ ഗുണദോഷങ്ങളെക്കുറിച്ചു്, ഏതെങ്കിലും ഒരു തത്വത്തോടു് പക്ഷപാതം പ്രകടിപ്പിക്കാതെ അന്വേഷണം നടത്താനും, എല്ലാവരാലും അംഗീകരിക്കപ്പെട്ട സിദ്ധാന്തങ്ങളെപ്പോലും, അവ ആവിഷ്കരിച്ചവരുടെ സ്ഥാനം എത്ര ഉന്നതമായിരുന്നാലും, പരിശോധിക്കാനും തയ്യാറാകുന്നവരുടെ മനസ്ഥിതി അഭികാമ്യമായ ഒന്നാണു്.''

മതങ്ങളെ താരതമ്യപ്പെടുത്തി പഠനംനടത്തേണ്ടതു് ആവശ്യമാണെന്നു് ഊന്നിപ്പറയാനും ലോകത്താകെ അദ്വൈതവാദത്തിനുണ്ടായ നേട്ടങ്ങളിലേക്കു ശ്രദ്ധ ക്ഷണിക്കാനും ശ്രമിക്കുന്നുണ്ടു് അദ്ദേഹം. അദ്ദേഹം എഴുതിയിട്ടുള്ളതു നോക്കുക: ''ശരിയായി ചിന്തിക്കാൻ കഴിവുള്ള ഒരാൾ, ഏതെങ്കിലും ഒരു മതത്തിൽ വിശ്വസിക്കുന്നതിനു മുമ്പോ പിമ്പോ വിവിധ ജനസമുദായങ്ങളും ആവിഷ്കരിച്ചിട്ടുള്ള മതതത്വങ്ങളുടെ—അവ അടിസ്ഥാനപരങ്ങളോ അല്ലാത്തവയോ ആയിക്കൊള്ളട്ടെ—സാമാ

ന്യസ്വഭാവത്തെക്കുറിച്ചു പക്ഷപാതരഹിതമായും നീതിബോധത്തോടുകൂടിയും അന്വേഷണംനടത്താൻ മുതിർന്നാൽ, സത്യത്തെ അസത്യത്തിൽനിന്ന്‌ തിരിച്ചറിയുവാനും യഥാർത്ഥതത്ത്വങ്ങളെ വ്യാജങ്ങളായവയിൽനിന്ന വിവേചിച്ചറിയുവാനും അയാൾക്കു സാധിക്കുമെന്ന മിക്കവാറും ഉറപ്പിച്ചുപറയാം. മാത്രമല്ല, പരസ്പരം വിദ്വേഷം വളർത്താനും ശാരീരികവും മാനസികവുമായ വിഷമതകൾ വരുത്തിവയ്ക്കാനും കാരണമായേക്കാവുന്ന ഉപയോഗശൂന്യങ്ങളായ മതാചാരങ്ങളിൽനിന്ന മോചനം നേടിക്കഴിഞ്ഞാൽ അയാൾ ഈ പ്രപഞ്ചത്തിന്റെ സുഗമമായ ഘടനയ്ക്കു കാരണഭൂതനായ പരമാത്മാവിലേക്കു ശ്രദ്ധതിരിക്കുകയും സമുദായത്തിന്റെ നന്മയെക്കുറിച്ച്‌ ചിന്തിക്കാൻ തുടങ്ങുകയുംചെയ്യും. മനുഷ്യസ്വഭാവത്തിൽ എക്കാലവും കണ്ടെത്താൻകഴിയുന്ന ഒരാന്തരികശക്തിയാണത്‌.''

അന്ധമായ വിശ്വാസവും, കാര്യകാരണബന്ധത്തെക്കുറിച്ച്‌ അന്വേഷിക്കാനുള്ള കഴിവില്ലായ്മയുമാണ്‌ മൂഢധാരണകളും അജ്ഞാനവും നിലനില്ക്കുവാനുള്ള ഹേതു. അദ്ദേഹം പറയുന്നത്‌ നോക്കുക: ''ശീലം, ആചാരം, കാര്യകാരണബന്ധത്തെക്കുറിച്ച്‌ അന്വേഷിക്കാനുള്ള മടി—ഇവയെല്ലാം ഒത്തുചേർന്ന്‌, നദികളിൽ കുളിക്കുന്നതോ, മരത്തെ പൂജിക്കുന്നതോ, ഭിക്ഷുവേഷം ധരിക്കുന്നതോ, പുരോഹിതന്മാരിൽനിന്ന്‌ തങ്ങളുടെ തെറ്റുകൾക്കുള്ള മാപ്പു വിലയ്ക്കുവാങ്ങുന്നതോ ആണ്‌ ഒരു ജീവിതകാലം മുഴുവൻ ചെയ്ത പാപങ്ങളിൽനിന്ന മോചനംനേടി മോക്ഷം കൈവരിക്കാനുള്ള മാർഗ്ഗമെന്ന്‌, ഓരോ മതത്തിന്റേയും സ്വഭാവമനുസരിച്ച്‌, ആളുകളെ വിശ്വസിപ്പിച്ചുവരുന്നു. തങ്ങളുടെ വിശ്വാസങ്ങൾക്കു പാത്രമായ വസ്തുക്കളുടേയും പുരോഹിതന്മാർ നടത്തുന്ന അത്ഭുതകൃത്യങ്ങളുടേയും ഫലമാണ്‌ തങ്ങൾക്കു ലഭിക്കുന്ന പുണ്യമെന്നും തങ്ങളുടെ സ്വന്തം വിശ്വാസങ്ങൾക്കും ധാരണകൾക്കും അതിൽ പങ്കില്ലെന്നും അവർ വിചാരിക്കുന്നു. പക്ഷേ, അതേസമയം, ഈ വിശ്വാസങ്ങൾ സ്വീകരിക്കാത്തവർക്ക്‌ അവ യാതൊരു ഫലവും ചെയ്യുന്നില്ലെന്നും ഓർമ്മിക്കേണ്ടതാണ്‌. ഈ സങ്കല്പവസ്തുക്കൾക്ക്‌ യഥാർത്ഥത്തിൽ എന്തെങ്കിലും ശക്തിയുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ, അത്‌ വ്യത്യസ്തവിശ്വാസങ്ങൾ പുലർത്തിപ്പോരുന്ന ജനസമുദായങ്ങൾക്കെല്ലാം ഒരേപോലെ അനുഭവപ്പെടേണ്ടതാണ്‌; ഏതെങ്കിലും ഒരു സമൂഹത്തിന്റെ വിശ്വാസത്തിനും ആചാരത്തിനും മാത്രം വിധേയമായിരുന്നാൽ പോരാ. വിശ്വാസത്തിന്ന വിധേയരാകുന്ന വ്യക്തികളുടെ കഴിവുകൾക്കനുസരിച്ച്‌, അതിന്റെ ഫലത്തിലും ഏറ്റക്കുറച്ചിലുണ്ടാകാമെങ്കിലും, അത്‌ ഒരു വിശ്വാസിയുടെ വിശ്വാസ

ത്തെ ആശ്രയിച്ചല്ല നിലകൊള്ളുന്നതു്. ഒരാൾ, മധുരപലഹാരമാണെന്ന വിശ്വാസത്തോടെയാണു വിഷം ഭക്ഷിച്ചതെന്നിരിക്കിലും അതിന്റെ ശക്തി അയാളെ കൊല്ലുമെന്നു് നമുക്കറിയില്ലേ?''

അത്ഭുതസിദ്ധികളേയും വിസ്മയകൃത്യങ്ങളേയും അന്ധമായി വിശ്വസിക്കുന്നതിനെ രാംമോഹൻ എതിർത്തു: ''മായാഭ്രമങ്ങൾക്കടിമപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന സാധാരണമനുഷ്യൻ തങ്ങൾക്കു മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിയാത്തതോ അല്ലെങ്കിൽ തങ്ങൾക്കു പ്രത്യക്ഷമായ കാരണങ്ങൾ കണ്ടുപിടിക്കാൻ സാധിക്കാത്തതോ ആയ എന്തെങ്കിലും കൃത്യങ്ങൾ കാണുമ്പോൾ, അവ അത്ഭുതസിദ്ധികളുടെ ഫലമാണെന്ന വിശ്വസിക്കുക പതിവാണു്. എല്ലാ വസ്തുക്കളും കാര്യകാരണബന്ധത്താൽ ഒന്നിനൊന്നു് ഇണങ്ങിനില്ക്കുന്ന ഈ ലോകത്തിൽ എല്ലാത്തിന്റേയും അസ്തിത്വം ഹേതുക്കളേയും സാഹചര്യങ്ങളേയും ആശ്രയിച്ചു നിലകൊള്ളുന്നു എന്നതാണു് പരമാർത്ഥം. തന്മൂലം വിദൂരമായ കാരണങ്ങളെക്കൂടി കണക്കിലെടുത്താൽ പ്രകൃതിയിലെ ഓരോ വസ്തുവിന്റേയും അസ്തിത്വത്തിൽ മുഴുവൻ പ്രപഞ്ചവും ബന്ധപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെന്നു കാണാൻകഴിയും. പക്ഷേ, പരിചയക്കുറവിനാലും മായാഭ്രമത്തിനു് അടിമപ്പെട്ടുപോകുന്നതിനാലും, ആർക്കെങ്കിലും ഒരു കാര്യത്തിന്റെ കാരണം മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിയാതെ പോയാൽ, തന്റെ ഉദ്ദേശസിദ്ധിക്കു പററിയ ഒരു സന്ദർഭമായി അതിനെ കാണുന്ന ഒരാൾ അതു തന്റെ അത്ഭുതസിദ്ധിയാണെന്നു വാദിക്കാനും അങ്ങനെ ജനങ്ങളെ തന്നിലേക്കു് ആകർഷിക്കാനും തയ്യാറാകും.''

അത്ഭുതസിദ്ധികളിലുള്ള അന്ധമായ വിശ്വാസം നശിപ്പിക്കുന്നതിനു് ആഗമരീതിയിലുള്ള യുക്തിചിന്ത വളർത്തിക്കൊണ്ടുവരണമെന്നു് രാംമോഹൻ നിർദ്ദേശിച്ചു: ''അത്ഭുതസിദ്ധികളാൽ വഞ്ചിതരാകാതിരിക്കാൻ അനുമാനപരമായ യുക്തിബോധം ധിഷണാശാലികളെ സഹായിക്കുന്നു. അത്ഭുതസംഭവങ്ങളെക്കുറിച്ചു നമുക്കു് അങ്ങേയറ്റം പറയാവുന്നതു്, നിഷ്കൃഷ്ടവും സൂക്ഷ്മവുമായ നിരീക്ഷണംകൊണ്ടുപോലും ചില സംഭവങ്ങളുടെ കാരണങ്ങൾ ചിലർക്കു മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിയുന്നില്ലെന്നു മാത്രമാണു്. അത്തരം സന്ദർഭങ്ങളിൽ നമ്മുടെ സഹജാവബോധത്തെ ആശ്രയിക്കുകയാണു വേണ്ടതു്. നാം സ്വയം ചോദിക്കണം: 'ഹേതു കണ്ടുപിടിക്കാൻ സാധിച്ചില്ലെന്നു സമ്മതിക്കുന്നതാണോ അതല്ലാ പ്രകൃതിനിയമങ്ങൾക്കു നിരക്കാത്ത ഒരത്ഭുതം നടന്നുവെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നതാണോ കൂടുതൽ യുക്തം?''

ലൗകികവ്യാപാരങ്ങളിൽ പരസ്പരബന്ധം മനസ്സിലാക്കാൻകഴിയാത്ത സംഭവങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം ഒന്നി

നെ കാര്യമായും മറെറാന്നിനെ കാരണമായും കണക്കാക്കാൻ മടിക്കുന്ന ജനങ്ങളും, മതത്തിനേറയോ വിശ്വാസത്തിനേറയോ സ്വാധീനതയിൽ പെട്ടുമ്പോഴും പരസ്പരബന്ധമില്ലാത്തവയാണെങ്കിൽപ്പോലും ഒരു വസ്തുവിനെ കാരണമായും മറെറാന്നിനെ കാര്യമായും കരുതുവാൻ തയ്യാറാകുമെന്ന വൈരുദ്ധ്യം രാംമോഹൻ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്നു: ''മന്ത്രത്തിനേറയോ പ്രാർത്ഥനയുടേയോ ഫലമായി ആപത്തൊഴിയുമെന്നും, യന്ത്രത്തകിടുകളും ധരിക്കുന്നതുമൂലം ദീനം ഭേദമാകുമെന്നുംമററുമുള്ള വിശ്വാസങ്ങളും ഇതിനുദാഹരണമാണു്.''

അത്ഭുതസിദ്ധികളെക്കുറിച്ചുള്ള എല്ലാത്തരം വിശ്വാസങ്ങളേയും രാംമോഹൻ പാടെ നിരസിച്ചു. പ്രകൃതിനിയമങ്ങളെ മറികടക്കാൻ ഈശ്വരനുപോലും സാദ്ധ്യമല്ലെന്നു വാദിക്കാൻ കൂടി അദ്ദേഹം തയ്യാറായി. അദ്ദേഹം പറയുന്നു: ''ഈശ്വരനുമായുള്ള പങ്കാളിത്തം, ഈശ്വരന്റെ നാസ്തിത്വം, വൈരുദ്ധ്യങ്ങളുടെ സഹവർത്തിത്വം തുടങ്ങിയ അസാധ്യതകളെ സൃഷ്ടിക്കുവാൻ സ്രഷ്ടാവിനുപോലും സാധ്യമല്ലെന്നതു് അംഗീകരിക്കപ്പെട്ട വസ്തുതയാണു്.''

പ്രവാചകന്മാർവഴിയാണു് ഈശ്വരൻ തന്റെ നിർദ്ദേശങ്ങളും നല്കുന്നതെന്നുള്ള പൊതുവിശ്വാസത്തെയും അദ്ദേഹം ചോദ്യംചെയ്തു. പ്രവാചകന്മാരുടേയും വെളിപാടുകളുടേയും ആവിർഭാവം, ഈശ്വരനിൽനിന്നും ഭിന്നമായി, തികച്ചും ബാഹ്യമായ കാരണങ്ങളെയാണു്,—ഒരു ആവിഷ്കർത്താവിന്റെ കണ്ടുപിടുത്തത്തെയാണു്—ആശ്രയിക്കുന്നതെന്നു തെളിയിക്കാനും അദ്ദേഹം ശ്രമിച്ചു.

പതിനാറാംശതകത്തിന്റെ ആദ്യവർഷങ്ങളിൽ രാംമോഹൻ പുലർത്തിപ്പോന്ന മതവിശ്വാസങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനപ്രമാണങ്ങളും വിശദമാക്കാനാണു് 'തുഹ്ഫത്—ഉൽ—മുവാഹിദീ'ന്റെ ഉള്ളടക്കത്തെക്കുറിച്ചു് ഞാൻ വിസ്തരിച്ചു് ഉപപാദിച്ചതു്. ഏകദൈവവിശ്വാസത്തിൽ അടിയുറച്ച ഒരു സാർവ്വലൗകികമതത്തെക്കുറിച്ചുള്ള സങ്കല്പത്തിലദ്ദേഹം എത്തിച്ചേർന്നുകഴിഞ്ഞിരുന്നു.

ഇക്കാലത്തു രാംമോഹൻ ഈസ്റ്റിന്ത്യാക്കമ്പനിയുടെ റവന്യൂവകുപ്പിൽ ജോലിസ്വീകരിച്ചു. ഭഗൽപൂർ, രാംഗർ മുതലായ പ്രദേശങ്ങളിൽ സേവനം അനുഷ്ഠിച്ചതിനുശേഷം അദ്ദേഹം 1809-ൽ ഉത്തരബംഗാളിലെ രംഗപുരത്തേക്കു പോയി. അവിടെ റവന്യൂ ഓഫീസറായിരുന്ന ജോൺ ഡിഗ്ബിയുടെ കീഴുദ്യോഗസ്ഥനായിട്ടാണു് അദ്ദേഹം ജോലിചെയ്തിരുന്നതു്. 1809 മുതൽ 1814 വരെ അദ്ദേഹം രംഗപുരത്തു താമസിച്ചു. അക്കാലമത്രയും ഗൗരവപൂർണ്ണമായ പഠനത്തിനും ചർച്ചകൾക്കുമാണു് അദ്ദേഹം

ഒഴിവുസമയം വിനിയോഗിച്ചിരുന്നതു്. അവിടെവച്ചു് അദ്ദേഹം ഹരിഹരതീർത്ഥസ്വാമിയുമായി പരിചയപ്പെട്ടു. വലിയൊരു താന്ത്രികപണ്ഡിതനായിരുന്ന സ്വാമികളം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹായത്തോടെ രാംമോഹൻ താന്ത്രികഗ്രന്ഥങ്ങളം വിസ്തരിച്ചു പഠിച്ചു. വ്യാപാരാവശ്യങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ജൈനന്മാരും മുസ്ലീങ്ങളും ധാരാളമായി വന്നുചേർന്നിരുന്നതുകൊണ്ടു് അക്കാലത്തു രംഗപുരം ഏറെക്കുറെ ഒരു സാമ്പത്തികകേന്ദ്രമായിരുന്നു. രാംമോഹൻ ജൈനന്മാരുമായി പരിചയപ്പെടുകയും അവരുടെ കല്പസൂത്രം മുതലായ മതഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ അവഗാഹം നേടുകയുംചെയ്തു.

രംഗപുരത്തു താമസിക്കുമ്പോഴും, രാംമോഹൻ ഇംഗ്ലണ്ടിലേയും യൂറോപ്പിലേയും രാഷ്ട്രീയസംഭവവികാസങ്ങളിൽ സജീവമായ താൽപര്യം പ്രകടിപ്പിച്ചിരുന്നു. ഇംഗ്ലണ്ടിൽനിന്നു ഡിഗ്ബിക്കു കിട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്ന പത്രങ്ങളും മാസികകളുമെല്ലാം അദ്ദേഹം ഔത്സുക്യത്തോടെ വായിക്കുമായിരുന്നു. അതുവഴി അദ്ദേഹം, താൻ ഇരുപത്തിരണ്ടാംവയസ്സിൽ പഠിക്കാൻ ആരംഭിച്ച ഇംഗ്ലീഷുഭാഷയിൽ കൂടുതൽ പരിചയം നേടുകമാത്രമല്ല ചെയ്തതു്; യൂറോപ്പിലെ രാഷ്ട്രീയചിന്തകരെക്കുറിച്ചു ധാരാളം അറിവുസമ്പാദിക്കാനും അദ്ദേഹത്തിനു കഴിഞ്ഞു. യൂറോപ്പിൽ അക്കാലത്തു പ്രചാരംനേടിയിരുന്ന ലിബറലിസം അദ്ദേഹത്തെ ആകർഷിച്ചിരുന്നുവെന്നാണു നമുക്കു ഡിഗ്ബിയിൽനിന്നു് അറിയാൻകഴിയുന്നതു്.

കല്ക്കട്ടയിലെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ

1814–ൽ ഡിഗ്ബി ഇന്ത്യ വിട്ടു. അതോടെ ഈസ്റ്റിന്ത്യാക്കമ്പനിയിൽ താൻ വളരെക്കാലമായി തുടർന്നുപോന്നിരുന്ന ജോലി രാജിവച്ചു് രാംമോഹൻ കല്ക്കട്ടയിൽ സ്ഥിരതാമസമാക്കി. അപ്പോഴേക്കു് അദ്ദേഹം തന്റെ ജന്മോദ്ദേശം നിറവേറ്റാൻ—നൂറ്റാണ്ടുകളായി മതാനുഷ്ഠാനങ്ങളുടേയും അന്ധവിശ്വാസങ്ങളുടേയും ആചാരങ്ങളുടേയും ഇടയിൽ മറഞ്ഞുകിടന്നിരുന്ന ഉൽകൃഷ്ടങ്ങളായ ഭാരതീയാദർശങ്ങളെ ഉദ്ധരിക്കുകയും അവയെ ലോകത്തിനോടും നൂതനയുഗത്തിനോടും സജീവചിന്താഗതികളുമായി ഇണക്കുകയും ചെയ്യാൻ—വേണ്ട കഴിവു നേടിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

രാംമോഹൻ സ്വീകരിച്ച മാർഗ്ഗം, അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വഭാവത്തിനു തികച്ചും അനുയോജ്യമായിരുന്നു. ശാസ്ത്രോക്തികളുടെ ആധികാരികതയെ പാടെ നിരാകരിക്കുവാൻ അദ്ദേഹം മുതി

ന്നില്ല. പക്ഷേ, ശാസ്ത്രോക്തികളെ മാത്രമല്ല, സ്വന്തം വിവേകത്തേയും യുക്തിബോധത്തേയുംകൂടി ആശ്രയിച്ചാണ് മനുഷ്യൻ ഉൽകൃഷ്ടമായ സാക്ഷാൽക്കാരം കൈവരിക്കേണ്ടതെന്നു് അദ്ദേഹം വാദിച്ചു. 'ശാസ്ത്രത്തിലെ ഏതെങ്കിലുമൊരു പ്രസ്താവന പരിചിന്തനത്തിനു വിഷയമാക്കുക; അതിന്റെ വാസ്തവികതയെക്കുറിച്ചു സംശയിക്കുക; തുടർന്നു് അതിന്റെ ആധികാരികതയെ ചോദ്യംചെയ്യുക; അവസാനം അതിനെ പുനഃപരിശോധനയ്ക്കു വിധേയമാക്കി ഒരു നിഗമനത്തിലെത്തിച്ചേരുക'—സത്യം കണ്ടെത്തുവാനുള്ള ഈ മീമാംസാമാർഗ്ഗമാണു രാംമോഹനം പിന്തുടർന്നതു്.

1816-ൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ച വേദാന്തത്തിന്റെ ബംഗാളി തർജ്ജമയുടെ മുഖവുരയിൽ രാംമോഹൻ എഴുതി: ''ശാസ്ത്രങ്ങളും യുക്തിയും നിർണ്ണയിക്കുന്ന വഴി നാം പിന്തുടരണം; അങ്ങനെ ഇഹലോകത്തിലും പരലോകത്തിലും നാം പൂർണ്ണമായ സംതൃപ്തി കൈവരിക്കണം.'' കേനോപനിഷത്തിന്റെ ഇംഗ്ലീഷുതർജ്ജമയ്ക്കു് എഴുതിയ മുഖവുരയിൽ സത്യം കണ്ടെത്താൻ ശാസ്ത്രം, യുക്തിചിന്ത, ദൈവകൃപ, ഇവ മൂന്നും ആവശ്യമാണെന്നു് അദ്ദേഹം പ്രഖ്യാപിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അദ്ദേഹം പറയുന്നതു നോക്കുക: ''ശാസ്ത്രോക്തികൾക്കും യുക്തിബോധത്തിനും പാടെ കീഴടങ്ങിക്കൊടുക്കുന്നതിനേക്കാൾ, അവയുടെ വെളിച്ചത്തിൽ ചിന്താശക്തിയേയും ധാർമ്മികബോധത്തേയും ഉദ്ദീപ്തമാക്കുകയും സർവ്വശക്തനായ ഈശ്വരന്റെ അനുഗ്രഹത്തിനു കാത്തിരിക്കുകയുമായിരിക്കും ഏറ്റവും നല്ലതു്.''

''ശരിയായ കാര്യം ഒരു ബാലൻ പറഞ്ഞാലും നാം സ്വീകരിക്കണം; പക്ഷേ, യുക്തിക്കു നിരക്കാത്ത കാര്യം ബ്രഹ്മാവുതന്നെ പറഞ്ഞാലും പുല്ലുപോലെ തള്ളിക്കളയണം.''—വസിഷ്ഠന്റെ ഈ ഉപദേശം ശാസ്ത്രങ്ങളെക്കുറിച്ചു് എഴുതിയിട്ടുള്ള അനേകം ഉപന്യാസങ്ങളിൽ രാംമോഹൻ ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുള്ളതായിക്കാണാം.

ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ, മനസ്സു്, ബുദ്ധി—ഇവയാണു് ബ്രഹ്മസാക്ഷാൽക്കാരം നേടുവാനുള്ള ഉപാധികളായി ഉപനിഷത്തുകൾ നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ബ്രഹ്മതത്വം, പ്രകൃതിനിയമങ്ങൾക്കതീതമാണെന്നോ, അതുകൊണ്ടതന്നെ അജ്ഞേയമാണെന്നോ, ശാസ്ത്രോക്തികളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ മാത്രം കൈവരിക്കേണ്ടതാണെന്നോ ഉപനിഷത്തുകളിൽ ഒരിടത്തും പറഞ്ഞുകാണുന്നില്ല. ജനനം, ജീവിതം, മരണം എന്നിവയെ തെളിവായി സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ടു് വേദാന്തവും, പ്രപഞ്ചത്തിന്റെ മൂലകാരണമായി ശുദ്ധബ്രഹ്മത്തെ അംഗീകരിക്കുന്നുമുണ്ടു്.. ഇതിൽനിന്നു മനസ്സു്, ധിഷണ, പരിശോധന ഇവയാണു് ബ്രഹ്മജ്ഞാനം നേടാനുള്ള

മാർഗ്ഗമെന്നു വ്യക്തമാകുന്നു. യുക്തിചിന്തയുടെ ഈ മാർഗ്ഗമാണു സത്യാന്വേഷണത്തിനു് രാംമോഹൻ അംഗീകരിച്ചതു്. എങ്കിലും ശാസ്ത്രോക്തികളുടെ ആധികാരികതയെ അദ്ദേഹം ഒരിക്കലും നിഷേധിച്ചിരുന്നില്ല. ശാസ്ത്രോക്തികളെ അംഗീകരിക്കുന്നതിനു മുമ്പു് അവയെ വേണ്ടവിധത്തിൽ പരിശോധിക്കുകയും മനസ്സിലാക്കുകയും ചെയ്യണമെന്നു നിർബ്ബന്ധിക്കുക മാത്രമേ അദ്ദേഹം ചെയ്തിരുന്നുള്ളു.

1815-ൽ രാംമോഹൻ 'ആത്മീയസഭ' എന്ന പേരിൽ ഒരു സംഘടന സ്ഥാപിച്ചു. ജാതിവ്യവസ്ഥയും പെൺകുട്ടികളെ വിലയ്ക്കുവാങ്ങിയിരുന്ന സമ്പ്രദായവും എതിരായി ആ സംഘടനയിലൂടെ അദ്ദേഹം സമരം നടത്തി. മാത്രമല്ല, ഹിന്ദുസ്ത്രീകൾക്കു തങ്ങളുടെ പിതാക്കന്മാരുടേയും ഭർത്താക്കന്മാരുടേയും സ്വത്തിൽ അവകാശം നേടിക്കൊടുക്കാനും അദ്ദേഹം ശ്രമിച്ചു. 1819-ൽ ആ സഭ പ്രവർത്തനരഹിതമായി. ബ്രിട്ടണിലെ യാഥാസ്ഥിതികത്വത്തിന്റേയും സാമ്രാജ്യത്വത്തിന്റേയും മുഖപത്രമായ 'ജോൺബുള്ളും' ലിബറലിസത്തെ എതിർത്തുപോന്ന ഹിന്ദുയാഥാസ്ഥിതികത്വത്തിന്റെ നാവായിരുന്ന 'സമാചാർ ചന്ദ്രിക'യും രാംമോഹനെ വിമർശിക്കുന്നതിൽ ഒത്തുചേർന്നു. യാഥാസ്ഥിതികഹിന്ദുക്കളുടെ 'ധർമ്മസഭ'യും രാംമോഹനെ കഠിനമായി എതിർത്തിരുന്നു.

''ഞാൻ ഒരിക്കലും ഹിന്ദുമതത്തെ എതിർത്തിട്ടില്ല; അന്ധവിശ്വാസത്തേയും മതഭ്രാന്തിനേയും മാത്രമാണു ഞാൻ എതിർക്കുന്നതു്'' എന്നു രാംമോഹൻ പ്രഖ്യാപിച്ചുവെങ്കിലും ഹിന്ദു യാഥാസ്ഥിതികന്മാർ അദ്ദേഹത്തെ അതികഠിനമായി എതിർത്തുപോന്നു. സതിസമ്പ്രദായം നിറുത്തുവാൻവേണ്ടി അദ്ദേഹം അക്ഷീണം പ്രയത്നിക്കുവാൻ തുടങ്ങിയപ്പോഴാണു 'ധർമ്മസഭ' അദ്ദേഹത്തെ ശക്തിയായി എതിർത്തു. പൗരസ്ത്യകാര്യങ്ങളിൽ മികച്ചൊരു പണ്ഡിതനായിരുന്ന ഹോറേസ് ഹെയ്മാൻ വിത്സൺ സതിസമ്പ്രദായം നിറുത്തുന്നതു മതകാര്യങ്ങളിൽ കൈകടത്തലായിരിക്കുമെന്ന നിഗമനത്തിലാണെത്തിച്ചേർന്നതെന്ന വസ്തുത ഈ സന്ദർഭത്തിൽ ഓർക്കുന്നതു രസാവഹമായിരിക്കും. ഹെയ്മാന്റെ അഭിപ്രായം ശരിയല്ലെന്നു രാംമോഹൻ തെളിയിച്ചു. വിധവകളെ ജീവനോടെ ദഹിപ്പിക്കാനുള്ള അനുവാദം ആവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ടുള്ള യാഥാസ്ഥിതികഹിന്ദുക്കളുടെ അപേക്ഷ പാർലിമെന്റിനു സമർപ്പിക്കാൻ, 'ധർമ്മസഭ', കല്ക്കട്ട സുപ്രീംകോർട്ടിലെ ഒരു അഭിഭാഷകനായിരുന്ന ഫ്രാൻസിസ് ബാത്തിയെ ഏർപ്പെടുത്തുകയുണ്ടായി. കല്ക്കട്ടയിൽവച്ചു ചെയ്ത പ്രസംഗത്തിൽ ബാത്തി പറഞ്ഞു: ''നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി, ഞാൻ ഇതാ, ഇംഗ്ലണ്ടി

ലേക്ക പോകുകയാണ്. നിങ്ങളുടെ ആഗ്രഹം സഫലമാകുവാൻ ശരീരംകൊണ്ടും മനസ്സുകൊണ്ടും വാക്കുകൊണ്ടും ചെയ്യാവുന്നതെല്ലാം ഞാൻ ചെയ്യുന്നതായിരിക്കും. അക്കാര്യത്തിൽ എന്റെ പക്കിൽ യാതൊരു ഉപേക്ഷയും വന്നുചേരാതെ ഞാൻ ശ്രദ്ധിക്കുന്നതാണ്.'' ഈ വിദ്വാനായ അഭിഭാഷകന്റെ എല്ലാവിധ ശ്രമങ്ങളുമുണ്ടായിരുന്നിട്ടും, രാംമോഹന്റെ ധീരമായ യത്നങ്ങളുടെ ഫലമായി സതിസമ്പ്രദായം നിറുത്തലാക്കപ്പെടുകതന്നെ ചെയ്തു.

1815-ൽ രാംമോഹൻ 'വേദാന്തസൂത്രം' ബംഗാളിയിലേക്കു തർജ്ജമചെയ്തു. അടുത്തകൊല്ലം അദ്ദേഹം 'വേദാന്തസാരം' ബംഗാളിയിലേക്കും വേദാന്തം ഇംഗ്ലീഷിലേക്കും വിവർത്തനംചെയ്തു. അതേവർഷംതന്നെ ഈശോപനിഷത്തും കേനോപനിഷത്തും ഇംഗ്ലീഷ്, ബംഗാളി എന്നീ ഭാഷകളിലേക്ക് അദ്ദേഹം തർജ്ജമചെയ്യുകയുണ്ടായി. തുടർന്ന് 1817-ൽ കഠോപനിഷത്തും മണ്ഡൂകോപനിഷത്തും അദ്ദേഹം ബംഗാളിയിലേക്കു വിവർത്തനംചെയ്തു. വേദാന്തവും ഉപനിഷത്തുകളും ബംഗാളിയിലേക്കും ഇംഗ്ലീഷിലേക്കും തർജ്ജമചെയ്യാനുള്ള ആദ്യത്തെ ശ്രമങ്ങളായിരുന്നു അവ. 'ഹിന്ദുസ്ത്രീകളുടെ അവകാശങ്ങളിന്മേൽ നടന്ന കയ്യേറ്റം' എന്ന പേരിൽ 1823-ൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ ലഘുഗ്രന്ഥത്തിൽ ഹിന്ദുസ്ത്രീകൾക്കു തങ്ങളുടെ പിതാക്കന്മാരുടേയും ഭർത്താക്കന്മാരുടേയും സ്വത്തിൽ അവകാശമുണ്ടായിരിക്കണമെന്നു രാംമോഹൻ വാദിക്കുകയുണ്ടായി. മൃത്യുഞ്ജയൻ രചിച്ചതും ജാതിവ്യവസ്ഥയെ എതിർക്കുന്നതുമായ 'വജ്രസൂചി' എന്ന സംസ്കൃതഗ്രന്ഥം 1827-ൽ രാംമോഹൻ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു.

ക്രൈസ്തവമിഷനറിമാരുമായുണ്ടായ സംഘട്ടനം.

1821-ൽ കല്ക്കട്ടാ യൂണിറ്റേറിയൻ അസോസിയേഷൻ (ഏകദൈവവിശ്വാസിസംഘം) സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടു. രാംമോഹനായിരുന്നു അതിന്റെ രക്ഷാധികാരി. അദ്ദേഹം അതിനു സാമ്പത്തികസഹായവും നല്കിയിരുന്നു. ഇന്നാട്ടിലെ ജനങ്ങളുടെ സ്ഥിതി മെച്ചപ്പെടുത്തുകയെന്നതായിരുന്നു ആ സംഘടനയുടെ ലക്ഷ്യം. സംഘത്തിന്റെ ലക്ഷ്യങ്ങളും ഉദ്ദേശങ്ങളും വിവരിക്കുന്ന പത്രിക രചിച്ചതു് രാംമോഹനായിരുന്നു. ശ്രദ്ധേയമായ ഒരു രേഖയായിരുന്നു അതു്. ജനകോടികളുടെ ഉന്നമനത്തെക്കുറിച്ചു് അതിൽ സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ള വീക്ഷണം അത്ഭുതകരമാംവിധം ആധുനികമാണ്. ആത്മീയകാര്യങ്ങളിൽ അത്യധികം തൽ

പരനായിരുന്നെങ്കിലും രാംമോഹൻ, ജീവിതത്തിന്റെ ആത്മീയവശങ്ങളെ പ്രകീർത്തിക്കുന്നവരിൽ പലരും സാധാരണ ചെയ്യാറുള്ളതുപോലെ, ഭൗതികവും സാമ്പത്തികവുമായ വശങ്ങളെ അവഗണിക്കാൻ മുതിർന്നില്ലെന്നതാണ് ശ്രദ്ധേയമായ കാര്യം. വ്യക്തിജീവിതത്തിന്റെ വിഭിന്നവശങ്ങളും തമ്മിൽ സ്വാഭാവികമായുള്ള ഐക്യം അദ്ദേഹം തികച്ചും മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. മനുഷ്യന്റെ മോചനം സമഗ്രമായല്ലാതെ ഖണ്ഡശഃ സാധ്യമല്ലെന്ന സത്യവും അദ്ദേഹം ഗ്രഹിച്ചിരുന്നു.

സംഘത്തിന്റെ ഉദ്ദേശങ്ങളും ലക്ഷ്യങ്ങളും വിവരിച്ചുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം എഴുതി: ''വിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ നന്മകളെല്ലാം എത്തിച്ചുകൊടുക്കുക; അജ്ഞതയും അന്ധതയും മതഭ്രാന്തും അവസാനിപ്പിക്കുക; ധിഷണാശക്തി വളർത്തുക; സദാചാരസിദ്ധാന്തങ്ങളെ ശ്രുദ്ധീകരിക്കുക, വിശ്വസ്നേഹത്തേയും പരോപകാരതൽപരതയേയും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുക—ഇതെല്ലാം തങ്ങളുടെ ലക്ഷ്യങ്ങളിൽ പെടുന്നതായി കണക്കാക്കണം. നാട്ടുകാരുടെ ആരോഗ്യസ്ഥിതി നന്നാക്കുക; പ്രായോഗികകലകളേയും പ്രയത്നശീലത്തേയും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുക; അതുവഴി സാമൂഹ്യവും ഗാർഹികവുമായ സുഖസൗകര്യങ്ങളും വർദ്ധിപ്പിക്കുക—ഇതെല്ലാം തങ്ങളും നിർവ്വഹിക്കേണ്ട കൃത്യങ്ങളായി കണ്ടറിഞ്ഞു കണക്കാക്കുന്നു. സാമൂഹ്യവും പ്രാകൃതികവുമായ പ്രാഥമികാവശ്യങ്ങളും പൂർണ്ണമായും നിറവേറിക്കഴിഞ്ഞാൽ മാത്രമേ, ബുദ്ധിയുടേയും സദാചാരത്തിന്റേയും മതത്തിന്റേയും മറ്റും മണ്ഡലങ്ങളിൽ കൂടുതൽ മുന്നേറ്റം പ്രതീക്ഷിക്കാൻ സാധിക്കൂ എന്നും അനുഭവം തെളിയിക്കുന്നു.''

ഇക്കാലത്തു്, ബംഗാളിലെ സെറാംപൂർ, ക്രൈസ്തവമിഷണറിമാരുടെ വലിയൊരു കേന്ദ്രമായിരുന്നു. വലിയ പണ്ഡിതന്മാരും ക്ഷേത്രമാരും ആയിരുന്ന മിഷണറിമാരുടെ ആ ആദ്യ സംഘത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നവർ. അവരിൽ റവറന്റ് വില്യം കാറെയെപ്പോലുള്ളവരോട് ബംഗാളിനു വലിയ കടപ്പാടുണ്ട്. പക്ഷേ, മതപരിവർത്തനശ്രമത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടവരായിരുന്നതിനാൽ; സ്വാഭാവികമായും, പക്ഷപാതത്തിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടാൻ ഈ മിഷണറിമാക്ക് സാധിച്ചിരുന്നില്ല. ഹിന്ദുമതത്തെ എതിർക്കുമ്പോഴെല്ലാം അവർ പലപ്പോഴും അജ്ഞതയും പക്ഷപാതവും പ്രകടിപ്പിച്ചിരുന്നു. സെറാംപൂരിലെ മിഷണറിമാരുടെ ആക്രമണത്തിൽനിന്നു ഹൈന്ദവ അദ്വൈതത്തേയും വേദാന്തത്തേയും സംരക്ഷിക്കുവാൻവേണ്ടി രാംമോഹൻ 'ബ്രഹ്മൻ ശേബധി' എന്ന പേരിൽ ബംഗാളിയിലും 'ബ്രാഹ്മണിക്കൽ മാഗസിൻ'

എന്ന പേരിൽ ഇംഗ്ലീഷിലും രണ്ടു് പ്രസിദ്ധീകരണങ്ങളും ആരംഭിച്ചു.

ക്രിസ്തുമതത്തിലെ ത്രിത്വത്തെ രാംമോഹൻ ശക്തിയായി വിമർശിച്ചു. രാംമോഹനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ സുഹൃത്തായ ഡവറന്റു് ആദമും ഒരു ഭാഗത്തും, ഡവറൻറു് ഡാക്കർ ഡൈലാൻഡു്, ലെഫു്. പൈറേറു് തുടങ്ങിയവർ മറുഭാഗത്തും ആയി, ത്രിത്വത്തെപ്പറ്റി ശക്തിയായ ഒരു വാദപ്രതിവാദം നടന്നു. ക്രൈസ്തവമിഷണറിമാരിൽ ഒരാളും ത്രിത്വത്തെ സാധൂകരിക്കുവാൻ ഉന്നയിച്ച ഗണിതശാസ്ത്രപരമായ യുക്തിയെ നിഷേധിച്ചുകൊണ്ടു രാംമോഹൻ ഇപ്രകാരം എഴുതി: ''കുറച്ചുകാലംമുമ്പു് ഒരു വൈദികൻ ത്രിത്വത്തെ സാധൂകരിക്കുവാൻ ഗണിതശാസ്ത്രപരമായ ഒരു യുക്തി ഉന്നയിക്കുന്നതു ഞാൻ കേൾക്കുകയുണ്ടായി. ഒരു ത്രികോണത്തിൽ മൂന്നു നേർവരകളും ഒത്തുചേരുന്നു നില്ക്കുന്നതുപോലെ, മൂന്നു മൂർത്തികളും ഈശ്വരനിൽ ഒത്തിണങ്ങി നില്ക്കുന്നുവെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാദം. സർ ഐസാക് ന്യൂട്ടനെപ്പോലെ ഗണിതശാസ്ത്രതത്ത്വങ്ങളുമായി ചിരപരിചയമുണ്ടായിരുന്ന ഒരാൾക്കുപോലും ത്രിത്വത്തെ ന്യായീകരിക്കാൻ ഇപ്പോഴും ത്രിത്വവാദികളും ഉന്നയിക്കുന്ന ഈ യുക്തി കണ്ടുപിടിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ലെന്നതു് അത്ഭുതകരമായിരിക്കുന്നു; അതദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്മുമ്പിൽത്തന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്ന കാര്യം സ്മരിക്കുമ്പോൾ പ്രത്യേകിച്ചും. ത്രികോണത്തേയും ഈശ്വരനേയും ഇങ്ങനെ സാമ്യപ്പെടുത്തുമ്പോൾ, ഒന്നാമതു് നേർവരയെപ്പോലെതന്നെ ഈശ്വരനും യഥാർത്ഥത്തിലുള്ള നിലനിൽപ്പു നഷ്ടപ്പെടുന്നു. സ്ഥാനത്തുനിന്നോ സാഹചര്യങ്ങളിൽ നിന്നോ അടർത്തിയെടുക്കുന്ന എന്തിനും ആശയലോകത്തിൽ മാത്രമേ നിലനിൽപ്പുള്ളൂ.

''മാത്രമല്ല, ഈ സാദൃശ്യം, പിതാവും പുത്രനും പരിശുദ്ധാത്മാവും തമ്മിൽ അവർ സ്ഥാപിക്കാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്ന ഐക്യം തകർക്കുകയും ചെയ്യും. ത്രികോണത്തിന്റെ മൂന്നു ഭാഗങ്ങളും വ്യത്യസ്തമായ അസ്തിത്വം അവകാശപ്പെടുന്നവയാണല്ലോ.

''മൂന്നാമതായി, ഈ വാദം ഈശ്വരന്റെ ത്രിത്വഭാവങ്ങളിൽ ഓരോന്നിനും ദൈവപദവി നഷ്ടപ്പെടുത്തുന്നുമുണ്ടു്. ത്രികോണത്തിന്റെ ഭാഗങ്ങളെ ത്രികോണമെന്നു വിളിക്കുവാൻ സാധ്യമല്ലല്ലോ.

''നാലാമതായി, നാലു മൂർത്തികളും ചേർന്നതാണു് ഈശ്വരൻ എന്നു വിശ്വസിക്കുന്ന ഹൈന്ദവവിഭാഗത്തിനു് (ചതുർബുഹതു് മോക) തങ്ങളുടെ വിശ്വാസത്തിന്റെ സാധുത തെളിയിക്കാൻ, തങ്ങളുടെ ഈശ്വരനെ ഒരു ചതുർഭുജത്തിന്റെ നാലുഭാഗങ്ങളോടു താരതമ്യപ്പെടുത്താൻ ഈ വാദം സൗകര്യം നല്കുന്നു.

''മാത്രമല്ല, ഈ യുക്തി, ഈശ്വരന്റെപേരിൽ പല മൂർത്തികളേയും ആരാധിക്കുന്ന ഭൂരിപക്ഷം ഹിന്ദുക്കൾക്കാണു കൂടുതൽ ഉപകരിക്കുക.''

1820 മുതൽ 1823 വരെ രാംമോഹൻ റായി മിഷണറിമാരുമായുള്ള വാദം തുടർന്നുപോന്നു. 1820–ൽ അദ്ദേഹം, ''ക്രിസ്തുവിന്റെ ഉപദേശങ്ങൾ: സമാധാനത്തിനും സന്തുഷ്ടിക്കുമുള്ള മാർഗ്ഗം'' എന്ന ഗ്രന്ഥം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. അതിന്റെ മുഖവുരയിൽ അദ്ദേഹം, പുതിയനിയമത്തിന്റെ താത്പര്യവിഭാഗത്തെക്കുറിച്ച്, അതിലെ നിഷ്പ്രയോജനമായ മതപ്രമാണങ്ങളേയും അത്ഭുതകഥകളേയുംകുറിച്ച്, തനിക്കുള്ള എതിർപ്പ് രേഖപ്പെടുത്തുകയുണ്ടായി. തന്മൂലം റവറൻറ് ദ്ദിയോകർ ഷ്ചിറർ എന്നൊരു വൈദികൻ രാംമോഹനെ അവിശ്വാസിയെന്നും സത്യവിരോധിയെന്നും മുദ്രകുത്തി വിമർശിച്ചു. 'ക്രിസ്തുവിന്റെ ഉപദേശങ്ങൾ' എന്ന ഗ്രന്ഥത്തെ ന്യായീകരിക്കാൻവേണ്ടി പ്രസിദ്ധീകരിച്ച 'ക്രിസ്തുമത വിശ്വാസികളോട് ഒരഭ്യർത്ഥന' എന്ന ലഘുലേഖയിൽ രാംമോഹൻ റവറൻറ് ഷ്ചിറരിന്റെ ആരോപണങ്ങൾക്കു മറുപടി പറഞ്ഞു. ഡാക്ടർ ജോഷ്വാ മാഷ്മൻ, 'ഫ്രണ്ട് ഓഫ് ഇന്ത്യ'യിൽ രാംമോഹനെ വീണ്ടും എതിർത്തു. രാംമോഹൻ അതിനു മറുപടിയായി രണ്ടാമതൊരു അഭ്യർത്ഥനകൂടി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. 1821–ൽ ആയിരുന്നു അതു്. ഡാക്ടർ മാഷ്മൻ വീണ്ടും 'ഫ്രണ്ട് ഓഫ് ഇന്ത്യ'യിൽ രാംമോഹനെ വിമർശിച്ചുകൊണ്ട് ഒരു ലേഖനം പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു. തുടർന്നു രാംമോഹന്റെ 'ക്രിസ്ത്യാനികളോടുള്ള അവസാനത്തെ അഭ്യർത്ഥന' പ്രസിദ്ധീകൃതമായി. 'ക്രിസ്തുവിന്റെ ഉപദേശങ്ങൾ' എന്ന കൃതിയുടെ ആമുഖത്തിൽ രാംമോഹൻ ഇപ്രകാരമെഴുതി: ''പുതിയനിയമത്തിലുള്ള സദാചാരതത്ത്വങ്ങൾ, അതിലെ മറ്റു കാര്യങ്ങളിൽനിന്നു വിട്ടുനിർത്തിയാൽ, പല തരത്തിലും നിലവാരത്തിലുംപെട്ട ജനങ്ങളുടെ ഹൃദയത്തേയും മനസ്സിനേയും ആരോഗ്യകരമാംവിധം സ്വാധീനിക്കാൻ കഴുത്തുള്ളവയാണെന്ന് എനിക്കു തോന്നുന്നു. അതിലെ ചരിത്രപരവും മറ്റുമായ ഭാഗങ്ങൾ സ്വതന്ത്രചിന്തകന്മാരുടേയും ക്രിസ്തുമതവിരോധികളുടേയും എതിർപ്പിനും വിമർശനത്തിനും വിധേയമായേക്കാം;—പ്രത്യേകിച്ച് അതിലെ അത്ഭുതകഥകളും മറ്റും. തങ്ങളുടെ ഇതിഹാസങ്ങളിലൂടെ ഏഷ്യയിലെ ജനങ്ങൾ കൂടുതൽ അത്ഭുതകരങ്ങളായ കഥകളുമായി പരിചയിച്ചിട്ടുള്ളതിനാൽ അവയ്ക്ക് അവരുടെ ഇടയിൽ വലിയ മതിപ്പൊന്നും ഉണ്ടാവുകയില്ല. എന്നാൽ സദാചാരോപദേശങ്ങൾ മനുഷ്യരാശിയുടെ ഇടയിൽ ശാന്തിയും സമാധാനവും നിലനിർത്താൻ ഉദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ടുള്ളവയാണെന്നു വ്യക്തം.

അദ്ധ്യാത്മചിന്തയുടെ ജടിലതകളൊന്നും അവയെ ബാധിച്ചിട്ടില്ല. പണ്ഡിതനും പാമരനും അവ ഒരേപോലെ മനസ്സിലാകും. മതത്തിന്റേയും സദാചാരത്തിന്റേയും ഈ ലളിതനിയമങ്ങളും, മനുഷ്യന്റെ ആശയങ്ങളെ ഈശ്വരനെക്കുറിച്ചുള്ള ഉൽക്കൃഷ്ടചിന്തകളോളം ഉയർത്തുവാൻ ഉദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ടുള്ളവയാണുതാനും.... തങ്ങളോടും സമുദായത്തോടുമുള്ള കടമകളും നിറവേറ്റുന്നതിനും മനുഷ്യരെ സഹായിക്കാനും അവയ്ക്കു കഴിയും. ഇന്നത്തെ രൂപത്തിൽ അവയിൽനിന്നും ഏറ്റവും നല്ല ഫലങ്ങളുളവാകുമെന്നാണു് എന്റെ വിശ്വാസം.''

സെറാംപൂരിലെ മിഷണറിപ്രസിദ്ധീകരണങ്ങളും, വേദാന്തത്തേയും ഹൈന്ദവ അദ്വൈതത്തേയും വിമർശിക്കുന്ന പരിപാടി തുടർന്നുപോന്നതിനാൽ 1823 നവംബറിൽ, 'ബ്രാഹ്മണിക്കൽമാഗസി'ന്റെ നാലാം ലക്കത്തിലൂടെ രാംമോഹൻ അവയെ ന്യായീകരിക്കാൻ മുതിർന്നു.

ആ ലക്കത്തിന്റെ മുഖവുരയിൽ അദ്ദേഹം എഴുതി: ''മതപരമായ വാദപ്രതിവാദങ്ങളിൽ പരുഷശൈലികളും ഉപയോഗിക്കരുതെന്നു് ഈ മാസികയുടെ മൂന്നാംലക്കത്തിൽ ഞാൻ വിനീതമായി അഭ്യർത്ഥിക്കുകയുണ്ടായി. എന്നിട്ടും ഈയിടെ ഒരു മിഷണറിപ്രസ്സിൽ അച്ചടിച്ചു്, മിഷണറിപ്രവർത്തകന്മാർ വിതരണംനടത്തിയ ഒരു ലഘുലേഖയിൽ വേദതത്വങ്ങളിൽ നാസ്തികത്വം ആരോപിച്ചിട്ടുള്ളതും ആ മതാനുയായികളായ ഞങ്ങളുടെമേൽ അനഹ്ങ്ങളായ അധിക്ഷേപങ്ങളും ചൊരിഞ്ഞിട്ടുള്ളതും കണ്ടപ്പോൾ ഞാൻ അത്ഭുതപ്പെടുകയും അസ്വസ്ഥനാകുകയും ചെയ്തു. അതുകൊണ്ടാണു രണ്ടുകൊല്ലക്കാലത്തിനുശേഷം 'ബ്രാഹ്മണിക്കൽ മാഗസി'ന്റെ നാലാംലക്കം പുറത്തിറക്കാൻ ഞാൻ നിർബ്ബന്ധിതനായതു്.''

''ഹിന്ദുമതത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനസത്യമെന്നു പരക്കെ പ്രസിദ്ധമായ സഹിഷ്ണുതയുടെ സൗമ്യവും സ്വതന്ത്രവുമായ സത്തയ്ക്കു യോജിക്കാത്തവിധം, ഏതെങ്കിലും ഒരു മതത്തെ, പ്രത്യേകിച്ചും ക്രിസ്തുമതത്തെ, എതിർക്കുവാൻ ഞാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നില്ല. ക്രിസ്തുമതപ്രചാരകന്മാരുടെ വികാരങ്ങളെ മാനിക്കേണ്ടതുകൊണ്ടു്, ആ മതത്തിലെ തെറ്റുകളും പോരായ്മകളും ഞാൻ മുതിരുമായിരുന്നില്ല. പക്ഷേ, ക്രിസ്തുമതാനുയായികളായ എഴുത്തുകാർ, ഇപ്പോഴും ഹിന്ദുമതത്തിനുനേരെ അലക്ഷ്യമായി നടത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ആക്രമണം എന്നെ അതിനു നിർബ്ബന്ധിക്കുന്നു.... നമ്മുടെ മതങ്ങളുടെ ഗുണദോഷങ്ങളെ സൂക്ഷ്മമായ പരിശോധനയ്ക്കു വിധേയമാക്കി താരതമ്യപ്പെടുത്തുവാൻ എനിക്കു സന്തോഷമേയുള്ളൂ;—വാദപ്രതിവാദത്തിൽ സാഹിത്യകാരന്മാ

ക്കും ആത്മാർത്ഥതയുള്ള സത്യാന്വേഷകർക്കും യോജിച്ച മാന്യവും മിതവുമായ ഭാഷ ഉപയോഗിക്കാൻ ക്രിസ്ത്യാനികളായ എഴുത്തുകാർ തയാറായാൽ പ്രത്യേകിച്ചും.''

ത്രിത്വത്തെക്കുറിച്ചു രാംമോഹൻ പുറപ്പെടുവിച്ച അഭിപ്രായങ്ങൾക്കു്, യുക്തിസഹമായ മറുപടി നല്കാൻ കഴിയാഞ്ഞതിനാൽ ഡാക്ടർ മാർഷ്മൻ ഹിന്ദുമതത്തെ വിലകെട്ട രീതിയിൽ വിമർശിക്കാൻ ഒരുങ്ങി. 'അസത്യത്തിന്റെ പിതാവി'ൽ നിന്നാണു് ഹിന്ദുമതത്തിന്റെ ഉത്ഭവമെന്നു് അദ്ദേഹം പ്രഖ്യാപിച്ചു. അതിനു മറുപടിയായി രാംമോഹൻ എഴുതി: ''നാം ഗൗരവപൂർവ്വം മതതത്വങ്ങളെക്കുറിച്ചു തർക്കിക്കുകയാണെന്നും പരസ്പരം ശകാരിക്കാൻ ഒരുങ്ങുകയല്ലെന്നും ഓർമ്മിക്കണം.'' ക്രിസ്ത്യൻമിഷണറിമാരും രാംമോഹനും തമ്മിലുള്ള തർക്കത്തെക്കുറിച്ചു് അഭിപ്രായം രേഖപ്പെടുത്തവേ, 'ഇന്ത്യാഗസറ്റ്' എന്ന മാസികയുടെ പത്രാധിപർ രാംമോഹനെക്കുറിച്ചു് ഇപ്രകാരം എഴുതിയിരിക്കുന്നു: ''അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബുദ്ധിയുടെ തീക്ഷ്ണതയേയും മനസ്സിന്റെ സൂക്ഷ്മതയേയും അക്ഷോഭ്യമായി വാദപ്രതിവാദം നടത്താനുള്ള അന്യാദൃശമായ കഴിവിനേയും അതു വ്യക്തമാക്കി.''

മതപരമായ വാദപ്രതിവാദങ്ങളിൽ രാംമോഹൻ റായ് എന്നും ഇങ്ങനെ ഉന്നതമായ നിലവാരമാണു് പുലർത്തിയിരുന്നതു്. മാന്യതയും വിനയവും അദ്ദേഹം ഒരിക്കലും കൈവെടിഞ്ഞിരുന്നില്ല. തന്മൂലം എപ്പോഴും തുറന്ന മനസ്സോടെ വർത്തിക്കാനും എതിരാളിയോടു് നീതി പ്രവർത്തിക്കുവാനും അദ്ദേഹത്തിനു കഴിഞ്ഞു. എതിരാളികൾ ശകാരിക്കാൻ മുതിർന്നാലും വാദപ്രതിവാദസന്ദർഭങ്ങളിൽ ഒരിക്കലും രാംമോഹൻ ക്ഷോഭിച്ചിരുന്നില്ല. ക്രിസ്ത്യൻമിഷണറിമാരോടും യാഥാസ്ഥിതിക ഹിന്ദുമതത്തിന്റെ വക്താക്കളോടും വളരെക്കാലം അദ്ദേഹത്തിനു തർക്കിക്കേണ്ടിവന്നിട്ടുണ്ടു്. അവർ അദ്ദേഹത്തിന്റെമേൽ ശകാരവർഷം പൊഴിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. എങ്കിലും അദ്ദേഹം എഴുതുകയും ഉച്ചരിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്ന ഓരോ വാക്കും യുക്തിബോധവും സാർവ്വലൗകികതയും സഹാനുഭൂതിയും നിഴലിക്കുന്നവയായിരുന്നു.

തികഞ്ഞ സത്യസന്ധതയായിരുന്നു രാംമോഹന്റെ മറ്റൊരു ഗുണം. ഒരിക്കൽ, ക്രൈസ്തവമിഷണറിമാരുമായുള്ള തർക്കങ്ങൾക്കിടയിൽ, ബൈബിളിന്റെ മൂലഗ്രന്ഥം വായിച്ചിട്ടില്ലെന്നിരിക്കെ രാംമോഹനു് ക്രിസ്തുമതത്തെക്കുറിച്ചു ചർച്ച ചെയ്യാനുള്ള അർഹത ചോദ്യംചെയ്യപ്പെടുകയുണ്ടായി. രാംമോഹൻ ആ വിമർശനത്തിന്റെ സാധുത അംഗീകരിക്കുകയും ലാറ്റിൻ,

ഗ്രീക്ക്, ഹീബ്രു എന്നീ ഭാഷകളും പഠിക്കാൻ ആരംഭിക്കുകയും ചെയ്തു. ''രണ്ടുകൊല്ലത്തിനുശേഷം 'ബ്രാഹ്മണിക്കൽ മാഗസിൻ' റെ നാലാം ലക്കം പുറത്തിറക്കാൻ ഞാൻ പ്രേരിതനായി'' എന്ന പ്രസ്താവനയിൽനിന്നു വ്യക്തമാകുന്നതുപോലെ, പിന്നീട് രണ്ടുകൊല്ലത്തോളം മിഷണറിമാരുമായി യാതൊരുവിധമായ ചർച്ചയ്ക്കും അദ്ദേഹം മുതിർന്നില്ല. രാംമോഹൻ ആരംഭിച്ച നവോത്ഥാനത്തിന്റെ സന്തതികളിലൊരാളായ രാധാകാന്തദാസ് ഹാൽദാർ 1852 ജൂലായ് 19-ാംതീയതി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇന്ത്യൻ ഡയറിയിൽ എഴുതിയിട്ടുള്ളതു നോക്കുക: ''ഇന്നു ഞാൻ ഒരു ജൂതനുമായി സംസാരിക്കുകയുണ്ടായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അമ്മാവനായിരുന്ന രാംമോഹൻറായിയുടെ ഹീബ്രു അദ്ധ്യാപകൻ. ബൈബിളിന്റെ ഹീബ്രുമൂലം തന്നെ വായിക്കാനുവേണ്ടിയാണ് രാംമോഹൻ ആ ഭാഷ പഠിക്കാൻ തുടങ്ങിയതു്.'' ശിവപ്രസാദ് ശർമ്മ എന്ന തൂലികാനാമത്തിൽ താൻ എഴുതിയ 'ക്രൈസ്തവതത്വങ്ങളും നിരാകരിക്കുവാൻ ഒരു ഹിന്ദുവിനുള്ള കാരണങ്ങളും' എന്ന ലേഖനം രാംമോഹൻ 'ബ്രാഹ്മണിക്കൽമാഗസിൻ' റെ നാലാം ലക്കത്തിൽ പ്രസിദ്ധീകരിക്കുകയുണ്ടായി. അതിൽ അദ്ദേഹം ക്രിസ്ത്യാനികളും തങ്ങളുടെ മതത്തിന്റെ അവിഭാജ്യഘടകമായി കണക്കാക്കുന്ന ത്രിത്വത്തേയും ക്രിസ്തുവിന്റെ ജീവത്യാഗത്തേയുംകുറിച്ചു ചർച്ചചെയ്യുകയും, തനിക്കു സഹജമായ രീതിയിൽ, ഉന്നതനിലവാരത്തിലുള്ള വിശകലനസാമർത്ഥ്യവും യുക്തിബോധവും വ്യക്തതയും പുലർത്തിക്കൊണ്ടുതന്നെ അവയുടെ അസ്വീകാര്യത തെളിയിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

മിഷണറിമാരുടെ അധിക്ഷേപാത്മകമായ ആക്രമണങ്ങൾക്കെതിരെ, വേദാന്തതത്വങ്ങളെ ന്യായീകരിക്കാനും ത്രിത്വത്തേയും ക്രിസ്തുവിന്റെ ജീവത്യാഗത്തേയും കുറിച്ചുള്ള വിശ്വാസങ്ങളെ നിരാകരിക്കാനും ഉള്ള ഉദ്യമത്തിൽ, 'ക്രിസ്തുവിന്റെ ഉപദേശങ്ങൾ: സമാധാനത്തിനും സന്തുഷ്ടിക്കുമുള്ള മാർഗ്ഗം' എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ മുഖവുരയിൽ രാംമോഹൻ ഇങ്ങനെ എഴുതുകയുണ്ടായി: ''...ഈവക കാരണങ്ങളാൽ, ഈകാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള ഒരു ചർച്ചയിലേക്കു ഞാൻ ഇപ്പോൾ കടക്കുന്നില്ല.. തല്ക്കാലം ക്രിസ്തുവിന്റെ ഉപദേശങ്ങൾ, ഇംഗ്ലീഷിൽനിന്നും സംസ്കൃതത്തിലേക്കും ബംഗാളിയിലേക്കും തർജ്ജമചെയ്തു് എന്റെ സഹജീവികളുടെ മുമ്പിൽ സമർപ്പിക്കുവാൻ മാത്രമേ ഞാൻ ശ്രമിക്കുന്നുള്ളൂ.''

ക്രൈസ്തവമിഷണറിമാരും രാംമോഹനുമായുണ്ടായ ഏറ്റുമുട്ടൽ അപ്രതീക്ഷിതമായ ചില ഫലങ്ങളും ഉളവാക്കി. ത്രിത്വത്തെ എതിർത്തുകൊണ്ടും ഏകത്വത്തെ ന്യായീകരിച്ചുകൊണ്ടും

രാംമോഹൻ ഉന്നയിച്ച യുക്തികളും ശരിയാണെന്നു പൂണ്ണബോ ദ്ധ്യം വന്നതിനാൽ ബാപ്റ്റിസ്റ്റ് മിഷണറിയായിരുന്ന വില്യം ആദം ത്രിത്വവാദത്തെ ഉപേക്ഷിച്ച് ഏകത്വാധിഷ്ഠിതമായ ക്രിസ്തുമതം സ്വീകരിക്കുവാൻ തയ്യാറായി. ഇതു കല്ക്കട്ടയിലുണ്ടായിരുന്ന വെള്ളക്കാരുടെ ഇടയിൽ വലിയ ഒച്ചപ്പാടിനു കാരണമായിത്തീർന്നു. റവറൻറ് ആദമിനെ 'അധഃപതിച്ച രണ്ടാമത്തെ ആദം' എന്നു് അവർ അധിക്ഷേപിച്ചു. കല്ക്കട്ടയിലെ അന്നത്തെ ബിഷപ്പു് മതനിന്ദയെന്ന കുറ്റംചുമത്തി റവറൻറ് ആദമിനെ ഇന്ത്യയിൽനിന്നു നാടുകടത്താൻപോലും ആലോചിക്കുകയുണ്ടായി. അത്രയുണ്ടായിരുന്ന ആ സംഭവമാണു പ്രത്യാഘാതത്തിനെറ ശക്തി. പക്ഷേ, ബിഷപ്പിനെറ നിർഭാഗ്യത്തിനു്, ഇംഗ്ലണ്ടിലെ അറേറാർണി ജനറലിനെറ ഉപദേശം, യാഥാസ്ഥിതികക്രിസ്തുമതത്തിൽനിന്നു തെറിപ്പോകുന്നവക്കെതിരായി വൈദികകോടതികളും ശിക്ഷ നടത്തിയിരുന്ന കാലം കഴിഞ്ഞുവെന്നായിരുന്നു.

സെറാംപൂരിലെ മിഷണറിമാർ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിരുന്ന 'ദി ഫ്രൻഡ് ഓഫ് ഇന്ത്യ' എന്ന മാസികയുടെ ഇരുപതാം ലക്കത്തിൽ 'ഒരു ക്രിസ്ത്യൻ മിഷണറി' ക്രിസ്തുമതത്തിനെറ ശാസ്ത്രസിദ്ധാന്തങ്ങളെ നിരാകരിക്കുകയും അതേസമയം യേശുക്രിസ്തുവിനെറ ഉപദേശങ്ങളെ സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്തതിനു്, രാംമോഹനെ, ഒരു ക്രിസ്ത്യാനിക്കു യോജിക്കാത്ത തരത്തിൽ വിമർശിക്കുകയുണ്ടായി. ക്രോധത്തിനേറയും വെറുപ്പിനേറയും അനുചിതമായ ഈ പ്രകടനത്തിനു മറുപടിയായി രാംമോഹൻ 1820-ൽ 'ക്രിസ്തുവിനെറ ഉപദേശ'ങ്ങളെ ന്യായീകരിച്ചുകൊണ്ടു 'ക്രൈസ്തവരോടു് ഒരഭ്യർത്ഥന' എന്ന ലഘുലേഖ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. സമർത്ഥമായ യുക്തിവാദത്തിനേറയും സൂക്ഷ്മമായ വിശകലനപാടവത്തിനേറയും അന്തസ്സാര സമചിത്തതയുടെയും ഉത്തമോദാഹരണമായിരുന്ന ആ ലഘുലേഖ.

രാംമോഹൻ എഴുതിയിരിക്കുന്നതു നോക്കുക: ''ഈയിടെ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ 'ക്രിസ്തുവിനെറ ഉപദേശങ്ങൾ' എന്ന ഗ്രന്ഥത്തെക്കുറിച്ചു് 'ഫ്രൻഡ് ഓഫ് ഇന്ത്യ'യുടെ ഇരുപതാം ലക്കത്തിൽ 'ഒരു ക്രിസ്ത്യൻ മിഷണറി' എന്നപേരിൽ ഒരു മാന്യൻ എഴുതിയിട്ടുള്ള അഭിപ്രായങ്ങൾ എന്നെ അത്ഭുതപ്പെടുത്തുകയും നിരാശനാക്കുകയും ചെയ്തു. ആ വിഷയത്തെപ്പറ്റി ആ പത്രത്തിനെറ അധിപർ രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള അഭിപ്രായങ്ങളും അതേ അനുഭവമാണു് എന്നിൽ ഉളവാക്കിയതു്. നിരൂപണവിഷയമായ കൃതിയെക്കുറിച്ചു് അവർ പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടുള്ള എതിരഭിപ്രായങ്ങളുടെ ന്യായാന്യായതകളെക്കുറിച്ചു് അന്വേ

ഷിക്കാൻ പുറപ്പെട്ടന്നതിനുമുമ്പ്, വ്യക്തികാര്യങ്ങളും ഉന്നയിച്ചും ഗ്രന്ഥകർത്താവിനെ നാസ്തികൻ എന്ന മുദ്രകുത്തിയും മാറും, മര്യാദയില്ലാതേയും ക്രിസ്ത്യാനികൾക്കു യോജ്യമല്ലാത്തവിധത്തിലും തന്റെ അഭിപ്രായങ്ങൾ രേഖപ്പെടുത്തുവാൻ പത്രാധിപർ തയ്യാറായതിനെതിരെ, ജനങ്ങളോട് ഒരു അഭ്യർത്ഥന ഞാൻ നടത്തട്ടെ. 'ക്രിസ്ത്യാനികൾക്കു യോജ്യമല്ലാത്ത വിധത്തിൽ' എന്നു ഞാൻ പറയുവാൻ കാരണമുണ്ട്. 'നാസ്തികൻ' എന്ന പദം ഉപയോഗിച്ചപ്പോൾ പത്രാധിപർ സൗമ്യപ്രകാരേണയും ക്രിസ്തുമതത്തിന്റെ അവിഭാജ്യഘടകങ്ങളായി നിലക്കൊള്ളുന്ന സത്യത്തേയും ധർമ്മത്തേയും സഹിഷ്ണുതയേയും ബലികഴിക്കുകയാണു ചെയ്തതെന്നു ഞാൻ കരുതുന്നു. പുതിയനിയമത്തിലെ ധാർമ്മികതത്വങ്ങൾ തിരഞ്ഞെടുത്തു 'സമാധാനത്തിനും സന്തുഷ്ടിക്കുമുള്ള മാർഗ്ഗം' എന്ന പേരിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുക, മതത്തിനേറെയും ധാർമ്മികനീതിയുടേയും തത്വങ്ങളെ ക്രിസ്തുവിന്റെ ഉപദേശങ്ങൾ എന്നു വിശേഷിപ്പിക്കുക, ഈശ്വരൻ പ്രപഞ്ചത്തിന്റെ സൃഷ്ടാവും സംരക്ഷകനുമാണെന്നു വിശ്വസിക്കുക, മനുഷ്യവംശത്തെ, അതിന്റെ ചുമതല നിർവ്വഹിക്കുന്നതിൽ സഹായിക്കുവാനുള്ളവയാണു ആ ഉപദേശങ്ങൾ എന്നു കരുതുക; ഇവയൊന്നും ആ ഗ്രന്ഥകർത്താവിനെ നാസ്തികനെന്നു മുദ്രകുത്താൻ പത്രാധിപക്കോ നിരൂപകനോ വഴി നല്കുന്നില്ലെന്നാണു എന്റെ വിശ്വാസം.

ക്രിസ്തുവിന്റെ ധാർമ്മികോപദേശങ്ങളെ പുതിയനിയമത്തിലെ മതസിദ്ധാന്തങ്ങളിൽനിന്നു വേർതിരിച്ചു കാണിക്കുക, ആ ഉപദേശങ്ങൾ മനുഷ്യവംശത്തിനാകെ മാർഗ്ദർശകങ്ങളാണെന്നു സമ്മതിക്കേണ്ടതെന്നു, അവയ്ക്കു സാർവ്വലൗകികമായ അംഗീകാരം ലഭിക്കുന്നതിനു പുതിയനിയമത്തിലെ മതസിദ്ധാന്തങ്ങൾ തടസ്സമായി നിലക്കൊള്ളുന്നു എന്നു വാദിക്കുക—ഇവയായിരുന്നു ക്രിസ്ത്യൻ മിഷണറിമാരുടെ കണ്ണിൽ രാംമോഹന്റെ 'പാപ'ങ്ങൾ. തന്മൂലം ആ മിഷണറിമാർ രാംമോഹനെ 'സത്യദ്രോഹകൻ' എന്ന മുദ്രകുത്തി.

രാംമോഹൻ തന്റെ അഭ്യർത്ഥന അവസാനിപ്പിച്ചതു സ്മരണീയമായ ഈ വാക്കുകളോടെയാണു: ''മനുഷ്യരുടെ ഇടയിൽ പരസ്പര ഭിന്നതകളും പെറുപ്പും ഇല്ലാതാക്കാനും ശാന്തിയും ഐക്യവും വളർത്താനും ഉള്ള ശക്തി ഈശ്വരൻ മതത്തിനു നല്കട്ടെ.'' സാർവ്വലൗകികമതത്തിന്റെ ആരംഭം ഇവിടെ നമുക്കു വ്യക്തമായി കാണാം. ക്രൈസ്തവമതതത്വങ്ങളിൽ രാംമോഹൻ നേടിയിട്ടുള്ള അവഗാഹത്തിനു നിദർശനങ്ങളാണു, ത്രിത്വം, ക്രിസ്തുവിന്റെ ജീവത്യാഗം മുതലായവയെക്കുറിച്ചുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ

വിമർശനങ്ങൾ. ഈ പാണ്ഡിത്യത്തിന്റെ സഹായത്തോടെ രാം മോഹൻ, ക്രിസ്ത്യൻ മിഷണറിമാർ വേദാന്തത്തിനേരെയും ഹിന്ദു മതത്തിനേരെയും നേരെ നടത്തിയ സങ്കുചിതവും സോദ്ദേശവും ആയ ആക്രമണത്തെ നേരിട്ടു.

ഇന്ത്യയിലെ മിഷണറിമാർ രാംമോഹനെ കഠിനമായി എതിർത്തുവെങ്കിലും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ലേഖനങ്ങൾ യൂറോപ്പിലും അമേരിക്കയിലും വളരെയേറെ അഭിനന്ദനം ആർജ്ജിക്കുകയുണ്ടായി. വേദാന്തത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആദ്യത്തെ ഇംഗ്ലീഷ് ഗ്രന്ഥം 1816-ൽ പ്രസിദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ ഇംഗ്ലണ്ടിലേയും യൂറോപ്പിലേയും പത്രങ്ങൾ അതിനെ അഭിനന്ദനപൂർവ്വം സ്വീകരിച്ചു. 'മന്ത്ലി റെപോസിറ്ററി ഓഫ് തിയോളജി ആൻഡ് ജനറൽ ലിറ്ററേച്ചർ' എന്ന മാസിക ആ ഗ്രന്ഥത്തെക്കുറിച്ചു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ നീണ്ട നിരൂപണത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു: ''ഇക്കൊല്ലം കല്ക്കട്ടയിൽനിന്നു്, ആസ്തികനും ഹിന്ദുമതാനുയായിയും ബ്രാഹ്മണനും ആയ രാംമോഹൻ റായ് 'വേദാന്തസംഗ്രഹം' എന്നപേരിൽ ഒരു ചെറിയ ഗ്രന്ഥം പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതിൽ വേദങ്ങളിലെ പ്രധാനപ്പെട്ട പല ഭാഗങ്ങളും എടുത്തു ചേർത്തിട്ടുണ്ടു്. അവ, പ്രാകൃത മതത്തിന്റെ തത്വങ്ങളെ അന്തസ്സു കൈവിടാതെ വിശദമാക്കിത്തരുന്നുവെന്നു മാത്രമല്ല, താഴ്ന്ന തരം ജീവികളെ പൂജിക്കുക, പലതരത്തിലുള്ള വ്രതങ്ങൾ അനുഷ്ഠിക്കുക, ഭക്ഷണകാര്യത്തിൽ നിഷ്ഠപാലിക്കുക തുടങ്ങിയ കാര്യങ്ങളെ അപൂർണ്ണമായ ഒരു മതത്തിന്റെ അനുസരികളായി കണക്കാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഈശ്വരനെ അറിയാനും സ്നേഹിക്കാനും കഴിയുന്നവർക്കു് അവയെ ആകമാനം ഉപേക്ഷിക്കാവുന്നതാണു്.''

ബ്ലോയിലെ ബിഷപ്പായിരുന്ന ആബെ ഗ്രിഗോറെ ഫ്രഞ്ചു ഭാഷയിലെഴുതിയ ഒരു ലഘുലേഖയിൽ രാംമോഹനെക്കുറിച്ചു പരാമർശിച്ചിട്ടുള്ളതു നോക്കുക: ''ആറുമാസം കൂടുമ്പോൾ, തന്റെ മതവിശ്വാസങ്ങളെ വിശദീകരിക്കുവാൻവേണ്ടി അദ്ദേഹം ബംഗാളിയിലും ഇംഗ്ലീഷിലും ഓരോ ലഘുലേഖ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്താറുണ്ടു്.... തക്കൊദം അദ്ദേഹത്തിനു് ഇഷ്ടമാണു്. തത്വചിന്തയുടേയും വിജ്ഞാനത്തിന്റേയും കുറവു് ഒട്ടുംതന്നെയില്ലെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായങ്ങളല്ല, യുക്തിപൂർണ്ണമായ വാദരീതിയാണു് അദ്ദേഹത്തിനു പ്രസിദ്ധി നേടിക്കൊടുക്കുന്നതു്. ഹിന്ദുക്കളുടെ ഉന്നതമായ തത്വചിന്തകളോടു സാദൃശ്യപ്പെടുത്താൻ യൂറോപ്പിലെ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ താൻ യാതൊന്നും കണ്ടില്ലെന്നും അദ്ദേഹം സമർത്ഥിക്കുന്നു.''

ലണ്ടനിലുള്ള ഡാക്ടർ ടി. റീഡിനു് 1824 ജൂൺ 4–ാംതീയതി കല്ക്കട്ടയിൽനിന്നു് അയച്ച കത്തിൽ രാംമോഹൻ റായ്‌ ഇങ്ങനെ എഴുതുകയുണ്ടായി: ''മാന്യസുഹൃത്തേ, കഴിഞ്ഞ 16–ാംതീയതി അയച്ച കത്തും പുസ്തകങ്ങളും പ്രത്യേകമായ നന്ദിയോടെ കൈപ്പാറി. ഞാൻ പ്രസിദ്ധീകരിച്ച 'ക്രിസ്തുവിന്റെ ഉപദേശങ്ങളും', അതിനെ ന്യായീകരിച്ചുകൊണ്ടു് ഞാൻ എഴുതിയ രണ്ടു് അഭ്യർത്ഥനകളും വീണ്ടും അച്ചടിക്കാൻ കമ്മറ്റി തീരുമാനിച്ചതു്, എനിക്കു നല്ലിയ ഒരു ബഹുമതിയായി കരുതി അഭിമാനിക്കാതിരിക്കാൻ എനിക്കു കഴിയുന്നില്ല. ഇതുപോലെയൊരു ബഹുമതി നല്കിയതിനു് എനിക്കുള്ള നന്ദി അംഗങ്ങളെ അറിയിക്കുവാൻ ഞാൻ അങ്ങയോടു് അഭ്യർത്ഥിക്കുന്നു. ക്രിസ്തുവിന്റെ ലളിതവും പാവനവും പ്രായോഗികവുമായ മതത്തെ പില്ക്കാലത്തു് റോമാസാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ഭരണത്തിൻകീഴിൽ ക്രമേണ ബാധിച്ച നിരർത്ഥകങ്ങളായ സിദ്ധാന്തങ്ങളിൽനിന്നും ധാരണകളിൽനിന്നും സ്വതന്ത്രമാക്കാൻ, അമേരിക്കയിലും ഇംഗ്ലണ്ടിലും ധാരാളം സുഹൃത്തുക്കൾ ശ്രമിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുണ്ടെന്നുള്ള ചിന്ത എനിക്കു നല്കുന്ന സന്തോഷം ആവിഷ്കരിക്കാൻ വാക്കുകളില്ല. ലൂതറുടേയും മറ്റും നേട്ടങ്ങളെക്കാൾ വമ്പിച്ചതല്ലെങ്കിൽ തുല്യമെങ്കിലുമായ വിജയം അവർക്കുണ്ടാകട്ടെ എന്നു് ആത്മാർത്ഥമായി ഞാൻ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. ദൈവികമായ അധികാരത്തേയും മനുഷ്യനിർമ്മിതമായ മതത്തേയും വേർതിരിച്ചറിയാനും ഔദാര്യകൃത്യങ്ങളേയും അധിക്ഷേപാർഹങ്ങളായ ആചാരാനുഷ്ഠാനങ്ങളേയും വ്യത്യസ്തമായി കാണാനും സഹായകമായ മാർഗ്ഗങ്ങളും നിർദ്ദേശിച്ചതിനും മതപരിഷ്കരണസംരംഭത്തിനു് തറക്കല്ലിട്ടതിനും മതവിശ്വാസികളെല്ലാം ലൂതറോടും മറ്റും കടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.''

ക്രിസ്തുമതത്തേയും വേദാന്തത്തേയും കുറിച്ചു് രാംമോഹൻ എഴുതിയ പ്രബന്ധങ്ങളും അമേരിക്കയിലും ചെന്നെത്തുകയുണ്ടായി. അവ തോറോയേയും അതീതവാദികളേയും വളരെയേറെ ആകർഷിച്ചു. 'റായിയുടെ ചിന്താഗതി' അമേരിക്കയിൽ പ്രചാരംനേടി. 1894–ൽ 'ഓപ്പൺകോർട്ട്' എന്ന മാസികയിൽ മോൺകുർ ഡാനിയൽ കോൺവേ എഴുതിയിട്ടുള്ളതു നോക്കുക: ''ബ്രിട്ടനിലേയും മറ്റു രാജ്യങ്ങളിലേയും ഏകദൈവവിശ്വാസിസംഘങ്ങളും ഉടലെടുക്കുന്നതിനുള്ള യഥാർത്ഥകാരണം രാംമോഹൻ റായ്‌ ആണു്. ആ ഹൈന്ദവാചാര്യന്റെ അനുയായികളും പല സ്ഥലങ്ങളിലും മതസംഘടനകളും ആരംഭിക്കുകയുണ്ടായി. മദിരാശിയിലുള്ള അനുയായികളും മി. ഫോക്സുമായി എഴുത്തുകുത്തുനടത്തി. പാർലിമെന്റ്കോർട്ട് 1824–ൽ മദിരാശിയിലെ ഏകദൈവവിശ്വാസിസംഘത്തിനു് അഞ്ചു ഗിനിയും

1824-ൽ കല്ക്കട്ടയിൽ ഒരു ആംഗ്ലോ-ഇന്ത്യൻ അദ്വൈതദേവാലയം പണിയുന്നതിനു് 24 പവനും അയച്ചുകൊടുക്കയുണ്ടായി. ഈ വസ്തുതകളും അതോടൊപ്പം രാംമോഹൻ റായ് ഇംഗ്ലീഷിലേക്കു തർജ്ജമചെയ്ത ഹൈന്ദവകവിതകളും ഒത്തുചേർന്നാണു് ഏകദൈവവിശ്വാസത്തെക്കാളും ഒരു പടികൂടി കടന്നുനില്ക്കുന്ന ഒരു ഐക്യത്തെക്കുറിച്ചു് ചിന്തിക്കുവാൻ മി. ഫോക്സിനു പ്രേരണ നല്കിയതു്.... മതചിന്തകൻ എന്ന നിലയിൽ ആ ഹിന്ദുവിനു സമശീർഷനായി ക്രൈസ്തവലോകത്തിൽ ഒരാളെ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കാനില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആവിർഭാവത്തോടെ പൗരസ്ത്യ ചിന്ത പാശ്ചാത്യചിന്തയുടെമേൽ സ്വാധീനം ചെലുത്തുവാൻ ആരംഭിച്ചു; അതു തികച്ചും ഫലവത്തായിരുന്നുതാനും....1831 മെയ് 25-ാംതീയതി സംഘം സൗത്ത് പ്ലേസ് ചാപ്പലിൽവച്ചു് അതിന്റെ ആറാംവാർഷികം ആഘോഷിച്ചു. അതിൽ പങ്കുകൊള്ളാൻപാകത്തിനു് രാജാ രാംമോഹൻ റായ് അവിടെ വന്നുചേർന്നു. ഫ്രാൻസിൽനിന്നും ട്രാൻസിൽവാനിയയിൽനിന്നും ഏകദൈവവിശ്വാസികളും അവിടെ എത്തിയിരുന്നു. ഹാർവാഡ് സർവ്വകലാശാലയുടെ പ്രസിഡണ്ടായ ഡാക്ടർ കിർക്ലാൻഡും ആ സന്ദർഭത്തിൽ സന്നിഹിതനായിരുന്നു. രാംമോഹൻ റായ് കുറച്ചേ പ്രസംഗിച്ചുള്ളൂ; എങ്കിലും തികച്ചും ആകർഷകമായിരുന്നു അതു്. തന്റെ വ്യക്തിത്വത്താൽ അവിടെ കൂടിയിരുന്നവരെയെല്ലാം ഉത്സാഹഭരിതരാക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിനു കഴിഞ്ഞു.''

രാംമോഹൻ ഹൈന്ദവമതതത്വങ്ങളെ ആക്രമിച്ചു കീഴടക്കിയിരുന്ന അന്ധവിശ്വാസങ്ങളും, ദുരാചാരങ്ങളും തുടങ്ങിയവയേയും തുല്യശക്തിയോടെ എതിർത്തിരുന്നുവെന്ന കാര്യം ഇവിടെ ഓർമ്മിക്കേണ്ടതുണ്ടു്. ക്രൈസ്തവമിഷണറിമാരുടെ ആക്രമണങ്ങളിൽനിന്നു വേദാന്തത്തേയും ഹിന്ദുമതത്തേയും രക്ഷിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി, അതിലെ എല്ലാവിധ അന്ധവിശ്വാസങ്ങളേയും ആചാരങ്ങളേയും ന്യായീകരിക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്ന ഒരാളായിരുന്നില്ല രാംമോഹൻ. സത്യാന്വേഷികൾക്കു തീരെ യോജിക്കാത്തതെങ്കിലും, മതത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ സാധാരണയായി കാണപ്പെടുന്ന പക്ഷപാതം അദ്ദേഹത്തെ ഒരിക്കലും തീണ്ടിയിരുന്നില്ല. ഹിന്ദുമതത്തിലെ വിശിഷ്ടതത്വങ്ങളെ ദൃഷ്ടിപ്പിച്ചുപോരുന്ന അന്ധവിശ്വാസങ്ങളേയും അനാചാരങ്ങളേയും ശക്തിയായി, എന്നാൽ സ്വതസ്സിദ്ധമാംവിധം, അടക്കവും അന്തസ്സും കൈവിടാതെ, അദ്ദേഹം എതിർത്തു. പക്ഷപാതബുദ്ധിയോടെ അവയെ ന്യായീകരിക്കാൻ അദ്ദേഹം ഒരിക്കലും ശ്രമിച്ചിട്ടില്ല.

സാർവ്വലൗകികമായ ഒരു മതത്തെ തേടിക്കൊണ്ടിരുന്ന ആളാണു് രാംമോഹൻ. ഹിന്ദുമതം, ഇസ്ലാംമതം, ബുദ്ധമതം,

ക്രിസ്തുമതം—ഈ നാലു മതങ്ങളേയും താരതമ്യപ്പെടുത്തി പഠിക്കാനും അടിസ്ഥാനപ്രമാണങ്ങളിൽ അവയ്ക്കു തമ്മിലുള്ള യോജിപ്പു കണ്ടെത്താനും ആദ്യമായി ശ്രമിച്ചതു് അദ്ദേഹമായിരുന്നു. സങ്കലനത്തിനേറെതല്ല, ഉൽഗ്രഥനത്തിനേറെതായിരുന്നു ലോകമതങ്ങളോടുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ സമീപനം. മതങ്ങളുടെ താരതമ്യപഠനത്തിൽ രാംമോഹനെ മാഗ്ദർശിയായി മോണിയർ വില്യംസ് പരിഗണിക്കുമ്പോഴും, കിഴക്കിനേയും പടിഞ്ഞാറിനേയും ആദ്യമായി കൂട്ടിയിണക്കിയ ആളായിട്ടാണു് മാക്സ് മുള്ളർ അദ്ദേഹത്തെ കണക്കാക്കുന്നതു്. ഈ മതങ്ങളെയെല്ലാം സാവ്വലൗകികമാംവിധം യോജിപ്പിച്ചു കൊണ്ടുപോകണമെങ്കിൽ പരിഷ്കാരങ്ങളും ആവശ്യമാണെന്നു രാംമോഹനു് നല്ല വണ്ണം അറിയാമായിരുന്നു. ഈ രംഗത്തു രാംമോഹൻ റായ് ചെയ്തിട്ടുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങളേയും അദ്ദേഹം ആവിഷ്കരിച്ചിട്ടുള്ള ആശയങ്ങളെയുംകുറിച്ചു് സമഗ്രമായി പഠനം നടത്തിയിട്ടുള്ള ഡാക്ടർ ബ്രജേന്ദ്രനാഥ് സീൽ, അദ്ദേഹത്തെ ഒരു പ്രവാചകനായും ആധുനികഭാരതത്തിന്റെ യഥാർത്ഥപിതാവായും ചിത്രീകരിക്കുന്നു.

കല്ക്കട്ടയിൽ രാംമോഹന്റെ സുഹൃത്തും സഹപ്രവർത്തകനുമായിരുന്ന ഡവറൻറ് വില്യം ആദം അദ്ദേഹത്തിനു നല്കിയിട്ടുള്ള പ്രശംസ ഈ സന്ദർഭത്തിൽ ഉദ്ധരിക്കാവുന്നതാണു്: ''അദ്ദേഹം സ്വതന്ത്രനായിരിക്കാൻ ആഗ്രഹിച്ചു; അല്ലെങ്കിൽ ജീവിക്കേണ്ടെന്നും. സ്വതന്ത്രമായ ഒരന്തരീക്ഷത്തിൽ ജീവിക്കാൻ അദ്ദേഹം കൊതിച്ചു. അത്തരം ഒരു അന്തരീക്ഷം നിലവിലില്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം അങ്ങനെയൊന്നു തനിക്കുവേണ്ടി സ്വയം സൃഷ്ടിച്ചു. പഴയ ഇംഗ്ലീഷുകവിയോടൊപ്പം അദ്ദേഹവും കരുതി, 'എന്റെ മനസ്സു് എന്റെ സാമ്രാജ്യമാണു്.' ആ സ്വതന്ത്ര്യാന്തരീക്ഷത്തിൽ നിലയുറപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം ആത്മീയവും സാമൂഹ്യവും രാഷ്ട്രീയവുമായ അടിമത്തത്തെ എതിർത്തു. സാഹചര്യങ്ങളുടെ ശക്തിയാൽ, കർത്താവിന്റെ നിലയിലോ, ഭോക്താവിന്റെ നിലയിലോ അദ്ദേഹവും ആ അടിമത്തത്തിന്റെ ഭാഗമായിരുന്നു. വിചിത്രവും ദ്രോഹാത്മകവും അസൂയാവഹവുമായ പല അവകാശങ്ങളും മാന്യതകളും തനിക്കു വകവച്ചു തന്നിരുന്ന ആത്മീയവും സാമുദായികവുമായ ഒരടിമത്തത്തെയാണു് അദ്ദേഹം ശക്തിയായി എതിർത്തതെന്നു്, അദ്ദേഹത്തിന്റെ മഹത്വത്തിനു് തെളിവായി, ഇവിടെ എടുത്തു പറയട്ടെ. സ്വാതന്ത്ര്യത്തോടുള്ള സ്നേഹമായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആത്മാവിലെ അടങ്ങാത്ത തൃഷ്ണ. പ്രവർത്തിക്കുന്നതിനു മാത്രമല്ല, ചിന്തിക്കുന്നതിനുകൂടിയുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യമായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തി

നു് ആവശ്യം. തന്മൂലം, സ്വാഭാവികമായിത്തന്നെ അദ്ദേഹം തന്റെ സ്വന്തം ആളുകളുടെ മതം, സ്വന്തം രാജ്യത്തിലെ ആചാരങ്ങളം, സ്വന്തം കുടുംബം, പാരമ്പര്യം, വ്യക്തിപരമായ സ്ഥാനം—ഇവയോരോന്നും വലിച്ചുവച്ച ചങ്ങലകളെ പൊട്ടിച്ചെറിയുകയും കാല്ക്കീഴിലിട്ട ചവിട്ടിത്തേയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. തടസ്സങ്ങളെ നിഷ്പ്രയാസം തകർക്കാൻ അദ്ദേഹം തയ്യാറായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മാനസികസ്വാതന്ത്ര്യത്തിനെതിരെ പരോക്ഷമായി നടത്തുന്ന ആക്രമണങ്ങളെപ്പോലും അദ്ദേഹം സഹിച്ചിരുന്നില്ല; കഠിനമായ ഉപദ്രവവും അധിക്ഷേപവുമായി കണക്കാക്കി അവയെ അദ്ദേഹം എതിർക്കുമായിരുന്നു. സ്വന്തം സ്വാതന്ത്ര്യത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ഈ നിർബ്ബന്ധബുദ്ധിക്കും സ്വന്തം മാനസികസ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെ നേരെയുള്ള നേരിയ കയ്യേറ്റത്തെക്കുറിച്ചുപോലുമുള്ള ഈ അസഹിഷ്ണുതയ്ക്കുമൊപ്പം മറ്റുള്ളവർക്കു തുല്യമായ അവകാശം അനുവദിക്കാനുള്ള സന്മനോഭാവവും നമുക്കു് അദ്ദേഹത്തിൽ കാണാം. മതകാര്യങ്ങളിലും രാഷ്ട്രീയകാര്യങ്ങളിലും താനുമായി അകന്നുനില്ക്കുന്നവർക്കുമാത്രമല്ല, പ്രകൃതിനിയമങ്ങളാലും സാമുദായിക നിയമങ്ങളാലും തന്റെ അവിതർക്കിതമായ അധികാരത്തിൻകീഴിൽ വർത്തിക്കുന്നവർക്കും ഈ അവകാശം അദ്ദേഹം വകവച്ചുകൊടുത്തിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രത്യേകതയായ ഈ സ്വാതന്ത്ര്യസ്നേഹം, സുനിയന്ത്രിതമായ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിലൂടെ വ്യക്തികൾക്കും സമുദായത്തിനും കൈവരിക്കാൻ കഴിയുന്ന മഹത്തായ നേട്ടങ്ങളെക്കുറിച്ചു് അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്ന സൂചിന്തിതമായ അഭിപ്രായത്തിൽനിന്നുടലെടുത്തതാണു്. അതിന്റെ ആനന്ദം ഏതെങ്കിലും ഒരു വർഗ്ഗക്കാർക്കോ, നിറക്കാർക്കോ, രാജ്യക്കാർക്കോ, മതക്കാർക്കോ മാത്രമായി പരിമിതപ്പെടുത്താനും അദ്ദേഹം ആഗ്രഹിച്ചില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്നേഹം മനുഷ്യവർഗ്ഗത്തെയാകെ ഉൾക്കൊണ്ടിരുന്നു.''

വിദ്യാഭ്യാസപരിഷ്കാരം

അക്കാലത്തു് ഇന്ത്യയിൽ നിലവിലിരുന്നിരുന്ന വിദ്യാഭ്യാസസമ്പ്രദായത്തിൽ സമൂലമായ പരിഷ്കാരങ്ങളും വരുത്താതെ നൂറാണ്ടുകളായുള്ള ഉറക്കത്തിൽനിന്നു രാജ്യത്തെ ഉണർത്താൻ സാധ്യമല്ലെന്നു് രാംമോഹൻ മനസ്സിലാക്കി. ഇവിടത്തെ വിദ്യാഭ്യാസസമ്പ്രദായം ആകമാനം ഒന്നു് അഴിച്ചുകൂട്ടേണ്ടതുണ്ടായിരുന്നു. യുക്തിസഹവും ശാസ്ത്രീയവുമായ ഒരു വിദ്യാഭ്യാസമായിരുന്നു ഇന്ത്യയ്ക്കാവശ്യം. എങ്കിൽ മാത്രമേ, ലോകരാഷ്ട്രങ്ങളുടെ ഇടയിൽ, അതിനു ന്യായമായ സ്ഥാനം വീണ്ടും കൈവരിക്കാൻ കഴിയൂ. ഇന്ത്യയിൽ അക്കാലത്തു് പ്രചാരത്തിലി

രുന്ന രീതിയിലുള്ള വിദ്യാഭ്യാസം നല്കുന്നതിനും, ഹൈന്ദവ പണ്ഡിതന്മാരുടെ മേൽനോട്ടത്തിൽ ഒരു സംസ്കൃതവിദ്യാലയം ആരംഭിക്കാൻ കമ്പനിഗവണ്മെൻറു തീരുമാനിച്ചപ്പോഴും രാമമോഹൻ അതിനെ എതിർത്തു. പ്രകൃതിശാസ്ത്രം, ഊർജ്ജതന്ത്രം, രസതന്ത്രം, ഗണിതശാസ്ത്രം മുതലായവ പഠിപ്പിക്കണമെന്നായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാദം. 1823 ഡിസംബർ 11–ാം തീയതി അദ്ദേഹം ഗവർണ്ണർ–ജനറലായിരുന്ന ആമേഴ്സ്റ്റ് പ്രഭുവിനയച്ച കത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു നോക്കുക: ''ഇന്ത്യയിൽ ഇപ്പോഴും നിലവിലുള്ള സമ്പ്രദായത്തിൽ വിദ്യാഭ്യാസം നല്കാൻ കമ്പനിഗവണ്മെൻറ് ഹൈന്ദവപണ്ഡിതന്മാരുടെ കീഴിൽ ഒരു സംസ്കൃതവിദ്യാലയം സ്ഥാപിക്കാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നുണ്ടു്. ഈ വിദ്യാലയത്തിനു് (ബേക്കൺപ്രഭുവിന്റെ കാലത്തിനു മുമ്പു് യൂറോപ്പിൽ നിലവിലുണ്ടായിരുന്ന തരത്തിൽപ്പെട്ടതായിരിക്കും അതു്.) ദൈനംദിനജീവിതത്തിൽ കാര്യമായ പ്രയോജനമൊന്നും നല്കാൻ കഴിയാത്ത വ്യാകരണനിയമങ്ങളും തത്വചിന്താശകലങ്ങളുംകൊണ്ടു വിദ്യാർത്ഥികളുടെ മനസ്സു നിറയ്ക്കാനേ സാധിക്കൂ. രണ്ടായിരംകൊല്ലങ്ങൾക്കു മുമ്പുണ്ടായിട്ടുള്ള അറിവുമാത്രമേ വിദ്യാർത്ഥികൾക്കു് അവിടെനിന്നു ലഭിക്കൂ. അതിന്റെകൂടെ, നിരുപകരമാർ എഴുതിച്ചേർത്തിട്ടുള്ള അനാവശ്യവും അർത്ഥശൂന്യവും ആയ പുത്തൻ വ്യാഖ്യാനങ്ങളും ഉണ്ടായേക്കാം. ഇന്ത്യയുടെ എല്ലാ ഭാഗങ്ങളിലും അവ ഇതിനകം പഠിപ്പിക്കാൻ തുടങ്ങിയിട്ടുണ്ടു്. ബ്രിട്ടനെ യഥാർത്ഥവിജ്ഞാനത്തിൽനിന്നു് അകറ്റിനിർത്തുകയായിരുന്ന ലക്ഷ്യമെങ്കിൽ അജ്ഞാതത്തെ എന്നെന്നും നിലനിർത്താൻ ഏറ്റവും പറ്റിയ അന്നത്തെ സമ്പ്രദായം മാറ്റാൻ ബേക്കന്റെ തത്വജ്ഞാനത്തെ അനുവദിക്കേണ്ടതില്ലായിരുന്നു. അതേപോലെ ഈ രാജ്യത്തെ എന്നും ഇരുട്ടിൽ നിർത്തുകയെന്നതാണു് ബ്രിട്ടന്റെ ഉദ്ദേശമെങ്കിൽ സംസ്കൃതവിദ്യാഭ്യാസം അതിനു് ഏറ്റവും പറ്റിയ ഒന്നായിരിക്കും. പക്ഷേ, ഇവിടത്തെ പ്രജകളെ അഭിവൃദ്ധിയിലേക്കു നയിക്കണമെന്നതാണല്ലോ ഗവണ്മെൻറിന്റെ ഉദ്ദേശം. തന്മൂലം, കൂടുതൽ സ്വതന്ത്രവും വിജ്ഞാനപ്രദവുമായ ഒരു വിദ്യാഭ്യാസസമ്പ്രദായത്തെയാണു് പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കേണ്ടതു്. ഗണിതശാസ്ത്രം, പ്രകൃതിശാസ്ത്രം, രസതന്ത്രം, ശരീരശാസ്ത്രം എന്നിങ്ങനെ ഉപയോഗപ്രദങ്ങളായ വിഷയങ്ങളും അതിൽ ഉൾപ്പെടുത്തണം. ഇപ്പോൾ ചെലവാക്കാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്ന പണംകൊണ്ടു്, യൂറോപ്പിൽ വിദ്യാഭ്യാസം നേടിയിട്ടുള്ളവരും കഴിവും പാണ്ഡിത്യവുമുള്ളവരും ആയ ആളുകളെ നിയമിച്ചു്, ആവശ്യമായ പുസ്തകങ്ങളും ഉപകരണങ്ങളും സജ്ജീക

രിച്ച് ഒരു കോളേജ് ആരംഭിച്ചാലേ ഈ ഉദ്ദേശം നിറവേറുകയുള്ളൂ.''

ഇന്ത്യയിലെ മെത്രാപ്പോലീത്തയായിരുന്ന ബിഷപ്പ് ഹീബർ, ഈ കത്തു് ആമേഴ്സ്റ്റു പ്രഭുവിനു് എത്തിച്ചുകൊടുത്തു. വിദ്യാഭ്യാസകാര്യങ്ങൾക്കുള്ള പൊതുസമിതിയുടെ അദ്ധ്യക്ഷനായിരുന്ന ജെ. എച്ച്. ഹാരിസൺ, അതിന്മേൽ 'മറുപടി അഹിക്കുന്നില്ല.' എന്നാണു് അഭിപ്രായം രേഖപ്പെടുത്തിയതു്. 1832-ൽ റിപ്പൺപ്രഭു നിയമിച്ച വിദ്യാഭ്യാസകമ്മീഷൻ അതിന്റെ റിപ്പോർട്ടിൽ പറയുന്നതു നോക്കുക: ''പന്ത്രണ്ടു കൊല്ലത്തെ തക്കങ്ങളും, മെക്കോളെ പ്രഭുവിന്റെ പിന്തുണ, പുതിയ ഗവണ്മെന്റ്ജനറലിന്റെ നിസ്സായകമായ നടപടി—ഇവയെല്ലാം ഉണ്ടായിട്ടേ അദ്ദേഹം നിർദ്ദേശിച്ച പദ്ധതിക്കു കമ്മറിയുടെ അംഗീകാരം നേടുവാൻ കഴിഞ്ഞുള്ളൂ.'' പാരമ്പര്യരീതിയിലുള്ള വിദ്യാഭ്യാസസമ്പ്രദായത്തെ അനുകൂലിക്കുന്നവർ, ശാസ്ത്രവിദ്യാഭ്യാസത്തിനുവേണ്ടി രാംമോഹൻ നടത്തിയ വാദത്തെ തെറ്റായി വ്യാഖ്യാനിക്കുകയും വളച്ചൊടിച്ചു കാണിക്കുകയും ചെയ്തു്, അദ്ദേഹത്തെ ശക്തിയായി എതിർത്തു. രാംമോഹൻ സംസ്കൃതത്തെ എതിർക്കുകയും അതിനെ നമ്മുടെ വിദ്യാഭ്യാസസമ്പ്രദായത്തിൽ നിന്നു പാടെ നിരാകരിക്കാൻ ശ്രമിക്കുകയും ആണെന്ന ആരോപണം പരക്കെ പ്രചരിപ്പിക്കപ്പെട്ടു. സംസ്കൃതസാഹിത്യപഠനത്തിനും ഹൈന്ദവാദ്വൈതസംരക്ഷണത്തിനും വേണ്ടി 1825-ൽ വേദാന്തകോളേജു് ആരംഭിച്ച ആൾക്കെതിരായിട്ടാണു് ഈ ഭീകരമായ ആരോപണം ഉയർന്നതു്. 1826 ജൂലായി 27-ാം തീയതിയിലെ ഒരു കത്തിൽ വില്യം ആദം എഴുതിയിട്ടുള്ളതു നോക്കുക: ''രാംമോഹൻ റായ് ഈയിടെ ചെറുതെങ്കിലും സുന്ദരമായ ഒരു കലാലയം സ്ഥാപിച്ചിട്ടുണ്ടു്. വേദാന്തകോളേജു് എന്നാണു് അദ്ദേഹം അതിനു നല്കിയിട്ടുള്ള പേർ. വളരെ പ്രഗത്ഭനായ ഒരു പണ്ഡിതൻ അവിടെ ഏതാനും യുവാക്കളെ സംസ്കൃതസാഹിത്യം പഠിപ്പിക്കുന്നുണ്ടു്. ഹൈന്ദവ അദ്വൈതത്തെ ന്യായീകരിക്കാനും പ്രചരിപ്പിക്കാനും ഉദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ടുള്ളതാണു് ഈ പ്രയത്നം. ഈ വിദ്യാലയത്തിൽ യൂറോപ്പിലെ ശാസ്ത്രവിഷയങ്ങളും ക്രൈസ്തവ അദ്വൈതവും പഠിപ്പിക്കാൻ രാംമോഹൻ റായ് തയ്യാറാണു്; പക്ഷേ, ബംഗാളിയോ സംസ്കൃതമോ ആയിരിക്കണം ബോധനഭാഷയെന്നുമാത്രം.''

ഇന്ത്യയിൽ ശാസ്ത്രവിദ്യാഭ്യാസം ഏർപ്പെടുത്തുവാൻ രാംമോഹനു് അതിയായ താൽപര്യം ഉണ്ടായിരുന്നു. എങ്കിൽമാത്രമേ പള്ളിയുടെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിനു പകരം ശാസ്ത്രവിദ്യാഭ്യാസം പ്രചരിച്ചുവരുന്ന യൂറോപ്യൻ രാജ്യങ്ങളിലെന്നപോലെ, ഇന്ത്യ

യിലും, ജനങ്ങളെ അന്ധവിശ്വാസവും അജ്ഞാനവും ഉപേക്ഷിച്ച് വിജ്ഞാനത്തിന്റെ വഴിത്താരയിലേക്ക് പ്രവേശിക്കുകയുള്ള. 1816–ൽ ഹിന്ദുകോളേജ് സ്ഥാപിച്ചപ്പോൾ ഡേവിഡ് ഹേർ തുടങ്ങിയവരോട് സഹകരിക്കുവാൻ രാംമോഹൻ തയ്യാറായി. പക്ഷേ, അദ്ദേഹം ആ പ്രസ്ഥാനത്തിൽ പങ്കുകൊള്ളുന്നതു യാഥാസ്ഥിതികരായ ഹിന്ദുക്കൾക്ക് ഇഷ്ടമായിരുന്നില്ല. അതിനാൽ അദ്ദേഹം സ്വയം അതിൽനിന്നു പിൻവാങ്ങി. ഹിന്ദുകോളേജ് സ്ഥാപിക്കുവാനുള്ള പ്രേരണ നല്കിയ പ്രധാനികളിലൊരാൾ രാംമോഹനാണെന്ന കാര്യത്തിൽ സംശയത്തിനു് അവകാശമേയില്ല.

ഹിന്ദുകോളേജ് സ്ഥാപിക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ച് ആലോചിക്കുവാൻ സുപ്രീംകോടതിയിലെ ചീഫ് ജസ്റ്റിസ് ആയിരുന്ന സർ ഹൈഡ് ഈസ്റ്റിന്റെ വസതിയിൽ 1816 മേയ് 14–ാം തീയതി ഒരു യോഗം ചേരുകയുണ്ടായി. അതേക്കുറിച്ച നാലു ദിവസത്തിനുശേഷം സർ ഹൈഡ് ഈസ്റ്റ് ഇംഗ്ലണ്ടിലെ ഒരു ജഡ്ജിയായിരുന്ന ജെ. ഹാരിങ്ടനു് എഴുതിയ ശ്രദ്ധേയമായ കത്തിൽ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു: ''വിചിത്രവും രസകരവുമായ ഒരു രംഗം ഇവിടെ നടക്കുകയുണ്ടായി. കാലക്രമത്തിൽ എല്ലാ വസ്തുക്കളും പരിവർത്തനത്തിനു വിധേയമാകുമെന്നു തെളിയിക്കുന്ന ഒന്നാണു് ആ സംഭവം. മേയ്മാസം ആദ്യം കല്ക്കട്ടയിൽനിന്നു്, എനിക്കു പരിചയമുള്ള ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ (രാംമോഹൻ റായ്) എന്നെ വന്നുകാണുകയും ഹിന്ദുക്കളിൽ പ്രധാനികളായ പലരും, തങ്ങളുടെ കുട്ടികൾക്കു്, നിലയും വിലയുമുള്ള യൂറോപ്യന്മാർ സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ള സമ്പ്രദായത്തിൽ ശിക്ഷണം നല്കുന്നതിനു പര്യാപ്തമായ ഒരു വിദ്യാലയം സ്ഥാപിക്കാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നുണ്ടെന്നു് എന്നെ അറിയിക്കുകയുംചെയ്തു. മാത്രമല്ല, അതിനുവേണ്ടിയുള്ള കാര്യാലോചനായോഗം എന്റെ മേൽനോട്ടത്തിൽ നടത്തി, ആ സംരംഭത്തെ ഞാൻ സഹായിക്കണമെന്നു് അവർക്കു് ആഗ്രഹമുള്ളതായും അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. നാട്ടുകാരുടെ ഇടയിൽ, ധിഷണാശക്തികൊണ്ടും കർമ്മോത്സുകതകൊണ്ടും പ്രസിദ്ധിനേടിയിട്ടുള്ള അദ്ദേഹം, നമ്മുടെ ഇടയിൽ ഉന്നതസ്ഥിതിയിലുള്ള പല മാന്യന്മാരുടെയും അടുത്ത സുഹൃത്താണു്. അദ്ദേഹം പോയതിനുശേഷം അദ്ദേഹവുമായുണ്ടായ സംഭാഷണം ഞാൻ ഗവണ്മെന്റ്–ജനറലെ എഴുതി അറിയിച്ചു. അദ്ദേഹം സുപ്രീംകൗൺസിലിന്റെ മുമ്പാകെ ഈ പ്രശ്നം സമർപ്പിക്കുകയും അവരെല്ലാം എന്റെ നിലപാടിനെ ശരിവയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. എന്റെ വീട്ടിൽവച്ചു് അത്തരമൊരു സമ്മേളനം കൂടുന്നതിൽ യാതൊരപാകതയും തങ്ങൾ കാണുന്നില്ലെന്നും അവർ,

ഗവണ്മെന്റ് ജനറൽ വഴി എന്നെ അറിയിക്കുകയുണ്ടായി.... അതനുസരിച്ച് 1816 മെയ് മാസം 14–ാംതീയതി എന്റെ വീട്ടിൽ അവരെല്ലാം ഒത്തുകൂടി. സ്ഥാനവലിപ്പവും ധനശേഷിയും ഉള്ള അൻപതിൽപ്പരം ഹിന്ദുക്കൾ ആ യോഗത്തിൽ സംബന്ധിച്ചിരുന്നു. പ്രധാനപ്പെട്ട പണ്ഡിതന്മാരും അക്കൂട്ടത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. അവരുടെ ഉറപ്പിക്കയോടും അപ്പോഴത്തന്നെ പിരിഞ്ഞുകിട്ടി; വളരെയധികം സംഖ്യ വാഗ്ദാനം ചെയ്യപ്പെടുകയുമുണ്ടായി. അവരിൽ പലരുമായി തുടർന്നു സംസാരിച്ചപ്പോൾ, അവരിലൊരാൾക്കു, സമ്പത്തും സ്വാധീനശക്തിയും ഉള്ള ഒരു വിശിഷ്ട ബ്രാഹ്മണനു്, രാംമോഹൻ റായിയോടു വളരെയേറെ വിരോധമുള്ളതായി എനിക്കു തോന്നി. രാംമോഹൻ റായ് ഈയിടെ ഹിന്ദുക്കളുടെ ഇടയിലുള്ള വിഗ്രഹാരാധനയെ എതിർക്കുകയും നാട്ടുകാരെ കഠിനമായി വിമർശിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു.''

ഹിന്ദുകോളേജിനുള്ള പദ്ധതി ആവിഷ്കരിച്ച പ്രധാനികളിലൊരാൾ രാംമോഹനായിരുന്നുവെന്നും താൻ പങ്കുചേരുകയാണെങ്കിൽ ആ പദ്ധതി അലസിപ്പോകാൻ ഇടയുണ്ടെന്നുകണ്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹം സ്വയമേവ അതിൽനിന്നു പിൻവാങ്ങുകയാണുണ്ടായതെന്നും സംശയമെന്യേ വ്യക്തമാക്കുന്നുണ്ടു് ഈ കത്തു്.

ഏകദൈവവിശ്വാസിസംഘത്തിന്റെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ രാംമോഹൻ 1822–ൽ ഒരു ഇംഗ്ലീഷ് ഹൈസ്കൂൾ ആരംഭിച്ചു. അതിന്റെ ചെലവുമുഴുവനും അദ്ദേഹംതന്നെയാണു വഹിച്ചതു്. അതിന്റെ ഭരണസമിതിയിൽ ഡേവിഡ് ഹേറും റവറൻറ് ആദമും അംഗങ്ങളായിരുന്നു. ഈ വിദ്യാലയത്തിലെ ഒരു വിദ്യാർത്ഥിയായിരുന്ന മഹർഷി ദേവേന്ദ്രനാഥടാഗോർ. മറ്റു വിദ്യാലയങ്ങളിൽ ശാസ്ത്രവിഷയങ്ങളും ഇംഗ്ലീഷിൽ പഠിപ്പിച്ചിരുന്നപ്പോൾ രാംമോഹന്റെ വിദ്യാലയത്തിൽ അവ ബംഗാളിയിലാണു പഠിപ്പിച്ചിരുന്നതു്. 1821 ഡിസംബറിൽ രാംമോഹൻ, 'സംബന്ധ് കൗമുദി' എന്ന പേരിൽ ഒരു ബംഗാളിവാരിക ആരംഭിച്ചു. അതിന്റെ ലക്ഷ്യങ്ങളിലൊന്നിൽ അദ്ദേഹം, സാധുക്കളായ ഹിന്ദുക്കളുടെ കുട്ടികൾക്കു സൗജന്യവിദ്യാഭ്യാസം നല്കുന്നതിനു് ഒരു വിദ്യാലയം സ്ഥാപിക്കണമെന്നു ഗവണ്മെന്റിനോടു് അഭ്യർത്ഥിച്ചുകൊണ്ടു് ഒരു ലേഖനം എഴുതുകയുണ്ടായി. 1812–നും 1824–നും ഇടയ്ക്കു തന്റെ വാരികയിലൂടെ രാംമോഹൻ ശാസ്ത്രവിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചു് അനേകം ലേഖനങ്ങളും പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു. പ്രതിധ്വനി, കാന്തശക്തി, മത്സ്യങ്ങളുടെ ജീവിതരീതികളും, ബലൂൺ തുടങ്ങിയവയായിരുന്നു ആ ലേഖനങ്ങളുടെ വിഷയങ്ങളും. വ്യാകരണം, ഭൂമിശാസ്ത്രം, വാനശാസ്ത്രം, ക്ഷേത്ര

ഗണിതം എന്നീ വിഷയങ്ങളിലുള്ള പാഠപുസ്തകങ്ങളും അദ്ദേഹം രചിക്കുകയുണ്ടായി.

ഗണിതശാസ്ത്രം, പ്രകൃതിശാസ്ത്രം, രസതന്ത്രം മുതലായ വിഷയങ്ങളും പഠിപ്പിക്കേണമെന്നുള്ള രാംമോഹന്റെ അഭ്യർത്ഥന അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണശേഷം വളരെ നാളുകൾ കഴിഞ്ഞു സഫലമായിത്തീർന്നു. ഭാരതത്തിൽ ശാസ്ത്രവിദ്യാഭ്യാസം നടപ്പാക്കാനുള്ള പ്രയത്നം ആരംഭിച്ചത്‌ രാംമോഹനാണെന്ന കാര്യത്തിൽ സംശയമേതുമില്ല.

ബംഗാളിഗദ്യത്തിന്റെ പിതാവ്‌

പതിനാറാംനൂറ്റാണ്ടിന്റെ ആരംഭകാലത്തു ബംഗാളിഗദ്യം സംസ്കൃതപദബഹുലമായിരുന്നു; മാത്രമല്ല അതിനു ഒരു നിയതരൂപം ഉണ്ടായിരുന്നുമില്ല. അക്കാലത്തു അതു പുഷ്ടമായും, സംസ്കൃതവാക്കുകൾ കൂട്ടത്തൽകൂട്ടതൽ ഉപയോഗിക്കുന്നതിൽ പരസ്പരം മത്സരിച്ചുപോന്ന പണ്ഡിതന്മാരുടെ കാല്ക്കീഴിലായിരുന്നു. പതിനാറാംശതകത്തിന്റെ ആദ്യകാലത്തു നിലവിലിരുന്ന സംസ്കൃതപ്രധാനമായ ഈ ഗദ്യം, രൂപത്തിൽ മറെറന്തായിരുന്നാലും, ബംഗാളിയായിരുന്നില്ല.

സെറാംപൂരിലെ മിഷണറിമാരും ഫോർട്ട്‌ വില്യം കോളേജിലെ പണ്ഡിതന്മാരും ആണു ബംഗാളിഗദ്യം ആദ്യമായി കൈകാര്യംചെയ്യാൻ തുടങ്ങിയതു. ബംഗാളികളുടെ ഇടയിൽ ക്രിസ്തുമതം പ്രചരിപ്പിക്കാനുള്ള ഒരു ഉപകരണമെന്ന നിലയിലാണു മിഷണറിമാർ അതിനെ സ്വീകരിച്ചതു. ഭരണകാര്യങ്ങൾക്കു ബംഗാളിഗദ്യം ഉപയോഗിക്കണമെന്നായിരുന്ന ഗവണ്മെൻറ്‌ വക ഫോർട്ട്‌ വില്യം കോളേജിന്റെ ഉദ്ദേശം. ജനങ്ങളുമായി നേരിട്ടു സമ്പർക്കംപുലർത്താൻ സാധിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി, ചെറുപ്പക്കാരായ ബ്രിട്ടീഷ്‌ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെ ബംഗാളി പഠിപ്പിക്കാൻ ആരംഭിച്ചു.

ഹാൽഹെഡ്‌ഡ്‌ ഇംഗ്ലീഷിലെഴുതിയ ബംഗാളിവ്യാകരണം 1778-ൽ പ്രസിദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടു. അതിന്റെ മുഖക്കുറിപ്പിൽത്തന്നെ അതു പറങ്കികളുടെ ഉപയോഗത്തിനുവേണ്ടിയുള്ളതാണെന്നു (ഫറിംഗിനാം ഉപകാരാർത്ഥം) രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു. സെറാംപൂർ മിഷനിലെ ഡോക്ടർ വില്യം കാറെയാണു രണ്ടാമത്തെ ബംഗാളി വ്യാകരണം രചിച്ചതു. അതു 1801-ൽ പ്രസിദ്ധീകൃതമായി. പുതുതായി നിയമിക്കപ്പെട്ടന്ന ബ്രിട്ടീഷുദ്യോഗസ്ഥന്മാക്കു നാട്ടുഭാഷയിൽ പരിചയം വരുത്തുന്നതിനുവേണ്ടി നിർമ്മിച്ച ആ വ്യാകരണവും ഇംഗ്ലീഷിലാണു എഴുതിയിരുന്നതു.

ബംഗാളികൾക്കുവേണ്ടി, ബംഗാളിയിൽ, ബംഗാളിഭാഷയുടെ ഒരു വ്യാകരണമെഴുതാനുണ്ടായ ആദ്യത്തെ ശ്രമം രാംമോഹൻറേതായിരുന്നു. ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്കു പോകുന്നതിനുമുമ്പ് രാംമോഹൻ രചിച്ച 'ബംഗാളിഭാഷയുടെ വ്യാകരണം' (ഗൗഡീയ വ്യാകരൺ) കല്ലട്ട സ്കൂൾ ബുക്ക് സൊസൈറ്റി 1833-ൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു. പതിനൊന്നദ്ധ്യായങ്ങളിലായി, വ്യാകരണത്തിന്റെ ആവശ്യകതമുതൽ പ്രാസംവരെയുള്ള അറുപത്തിയെട്ടു വിഷയങ്ങളും അതിൽ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു.

ആദ്യത്തെ ബംഗാളിഗദ്യഗ്രന്ഥം 1801-ലാണ് പ്രസിദ്ധീകൃതമായതു്. രാംരാം ബാബു എന്നൊരാൾ വിദേശികൾക്കുവേണ്ടി എഴുതിയ ഒരു പാഠപുസ്തകമായിരുന്നു അതു്. 1802-ൽ പണ്ഡിത് മൃത്യുഞ്ജയ വിദ്യാലങ്കാർ 'ബാത്രിസ് സിംഹാസൻ' എന്ന ഗ്രന്ഥം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. രാംരാം ബാബുവിന്റെ പ്രതാപാദിത്യചരിതത്തേക്കാൾ നല്ലതായിരുന്നു അതെന്ന കാര്യത്തിൽ തർക്കമില്ല. പക്ഷേ, അതിലെ ഭാഷ സംസ്കൃതപദബഹുലമായിരുന്നു. മാത്രമല്ല, അതും ഒരു പാഠപുസ്തകമായിരുന്നുതാനും. അക്കാലത്തു ബംഗാളിഗദ്യം ഏറെക്കുറെ പാഠപുസ്തകരചനയ്ക്കു മാത്രമേ ഉപയോഗപ്പെടുത്തിയിരുന്നുള്ളൂ.

രാംമോഹൻ റായ് ബംഗാളിസാഹിത്യരംഗത്തേക്കു കടന്നുവന്നതോടുകൂടി അവിടെ ഒരു വിപ്ലവംതന്നെ നടന്നു. 1815-ൽ രാംമോഹന്റെ പ്രഥമഗദ്യകൃതിയായ വേദാന്തഗ്രന്ഥം പ്രസിദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടു. നിലവിലുണ്ടായിരുന്ന ഗദ്യകൃതികളിൽനിന്നു തികച്ചും വ്യത്യസ്തമായിരുന്ന അതു്, ഒരു പാഠപുസ്തകമായിരുന്നില്ല; ബംഗാളിയിൽ രചിച്ച ഒരു മൂലകൃതിതന്നെയായിരുന്നു. കഠിനമായ സംസ്കൃതപദങ്ങളും അതിനെ ദുർഗ്രഹമാക്കിയിരുന്നില്ല. അതിലെ ഭാഷ യഥാർത്ഥമായ ബംഗാളിഗദ്യമായിരുന്നു. ആ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ മുഖവുരയിൽ താൻ എഴുതിയ ബംഗാളിഗദ്യം വായിക്കുന്നതിനാവശ്യമായ നിർദ്ദേശങ്ങളും രാംമോഹൻ നല്കുന്നുണ്ടു്; അതോടൊപ്പം അദ്ദേഹം ഗദ്യത്തിന്റെ വാചകഘടനയിൽ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട നിയമങ്ങളും വിവരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

ആ മുഖവുര, രാംമോഹന്റെ തെളിഞ്ഞ ചിന്തയുടെയും മൗലികമായ പ്രതിഭയുടെയും ഉത്തമസാക്ഷ്യം വഹിക്കുന്നു ഒന്നാണു്. ബങ്കിംചന്ദ്രചാറ്റർജിയുടേയും രവീന്ദ്രനാഥടാഗോറിന്റെയും നേതൃത്വത്തിൽ ബംഗാളിഗദ്യം സാഹിത്യപരമായി നേടിയ മേന്മ മുഴുവൻ, രാംമോഹൻ ഉറപ്പിച്ച അടിത്തറയിൽ പണിതുയർത്തിയിട്ടുള്ളതാണു്.

ബംഗാളിയിലെ ധ്രുപദ്ഗീതങ്ങൾ

സംഗീതത്തിന്റെ മണ്ഡലത്തിലും രാംമോഹന്റെ സംഭാവന ഗണ്യമാണ്. പത്തൊമ്പതാംനൂറ്റാണ്ടിന്റെ ആദ്യത്തെ രണ്ടു ദശകങ്ങളിൽ, ബംഗാളിൽ പ്രചാരം നേടിയിരുന്ന സംഗീതരൂപങ്ങളാണ് തുമ്രി, ഠപ്പ, കീർത്തൻ, രംപ്രസാദി തുടങ്ങിയവയായിരുന്നു. അതോടൊപ്പം ബാവുൽ, സാരി, ജാരി തുടങ്ങിയ നാടൻഗാനരീതികളും നിലവിലുണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷേ, അക്കാലത്തു ബംഗാളിയിൽ ധ്രുപദ്ഗീതങ്ങളും തീരെ അപരിചിതങ്ങളായിരുന്നു. ബംഗാളിയിൽ ആദ്യമായി ധ്രുപദ്ഗീതങ്ങൾ രചിച്ചതു രാംമോഹനാണ്. 1828-ൽ ആയിരുന്നു അതു്. ഗഹനതയ്ക്കും ലാളിത്യത്തിനും ശബ്ദാഡംബരരാഹിത്യത്തിനും പകരം തയ്ക്കും വിളിപ്പെട്ട ധ്രുപദ്ഗീതങ്ങൾ ബ്രഹ്മസഭായോഗങ്ങളിൽ ഉപയോഗിക്കാൻ പറ്റിയവയാണെന്നു രാംമോഹനു തോന്നി. ഠപ്പയും തുമ്രിയും, അത്തരം സന്ദർഭങ്ങളിൽ ഉപയോഗിക്കാൻ അഹ്മല്യാത്തവിധം വിനോദപ്രധാനങ്ങളും ഗൗരവരഹിതങ്ങളുമാണെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം. ബ്രഹ്മസഭായോഗങ്ങളിൽ ഉപയോഗിക്കുന്നതിനായി അദ്ദേഹം 32 ധ്രുപദ് ഗാനങ്ങൾ രചിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലത്തിനുശേഷം ബ്രഹ്മസമാജം ആ ഗാനസമ്പ്രദായം സ്വീകരിക്കുകയും മഹർഷി ദേവേന്ദ്രനാഥടാഗോറിന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ ബംഗാളിയിലെ ധ്രുപദ് ഗാനസമ്പത്തു കണക്കറ്റു് വർദ്ധിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു.

രാഷ്ട്രീയപരിവർത്തനത്തിനുള്ള വ്യഗ്രത

മതകാര്യങ്ങളിലും സാമൂഹ്യകാര്യങ്ങളിലും താൻ വരുത്താൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന പരിവർത്തനങ്ങളും രാഷ്ട്രീയമായി ഇന്ത്യയുടെ പുരോഗതിയെ സഹായിക്കുമെന്ന കാര്യത്തിൽ രാംമോഹനു് സംശയമേതുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. 1828 ൽ അദ്ദേഹം എഴുതിയിട്ടുള്ളതു നോക്കുക: ''ഹിന്ദുക്കളും ഇപ്പോൾ അനുവർത്തിച്ചുവരുന്ന മതപരമായ ആചാരങ്ങളും, അവരുടെ രാഷ്ട്രീയതാല്പര്യങ്ങളും സംരക്ഷിക്കുവാൻ ഉതകുകയില്ലെന്നു് പറയേണ്ടിവരുന്നതിൽ എനിക്കു വ്യസനമുണ്ടു്. ജാതിവ്യത്യാസം അവരിൽ അനേകം അവാന്തരവിഭാഗങ്ങളും ഉണ്ടാകുവാനും അവരുടെ രാഷ്ട്രീയബോധം നശിപ്പിക്കുവാനും കാരണമായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ടു്. മതപരമായ നൂറായിരം ക്രിയകളും ചടങ്ങുകളും കാരണം പ്രയാസമേറിയ ഏതെങ്കിലും സംരംഭങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടുവാൻ അവർക്കു കഴിയുന്നില്ല. രാഷ്ട്രീയമായ നേട്ടങ്ങളും കൈവരുത്താനും സാമൂഹ്യമായ സുസ്ഥിതി ഉളവാക്കാനും, അവരുടെ മതത്തിൽ ചില

മാറ്റങ്ങളെങ്കിലും ഉണ്ടാകേണ്ടതു് ആവശ്യമാണെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു.'' മതപരിഷ്കരണവും രാഷ്ട്രീയസാമൂഹ്യപുരോഗതിയും തമ്മിലുള്ള പരസ്പരബന്ധം രാംമോഹൻ നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു.

1821–22 കാലത്തു് രാംമോഹൻ രണ്ടു വാരികകളും ആരംഭിച്ചു—ബംഗാളിയിൽ 'സംബന്ധു് കൗമുദി'യും പേഷ്യനിൽ 'മിറാത്–ഉൽ–അക്ബറും'. സംബന്ധു് കൗമുദിയുടെ ആദ്യലക്കത്തിൽ അദ്ദേഹം ജൂറിസമ്പ്രദായത്തെ പുകഴ്ത്തിക്കൊണ്ടും പത്രസ്വാതന്ത്ര്യത്തെ ന്യായീകരിച്ചുകൊണ്ടും ഒരു ലേഖനം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുകയുണ്ടായി. മേയറുടെ കോടതികളും നിലവിൽവന്നതോടുകൂടി 1726–ലാണു് ജൂറിസമ്പ്രദായം നടപ്പിലായതു്. 1774–ൽ മേയർ കോടതിക്കു പകരം സുപ്രീംകോടതി സ്ഥാപിച്ചപ്പോഴും ആ സമ്പ്രദായം തുടർന്നുപോന്നു. മിസ്റ്റർ വിൻ അവതരിപ്പിച്ച ഇന്ത്യൻ ജൂറിബിൽ 1826 മേയ് 5–ാംതീയതി പാർലിമെൻറ് പാസ്സാക്കി. പക്ഷേ, ആ നിയമത്തിൽ ഇന്ത്യക്കാക്കെതിരായി വിവേചനം കാണിച്ചിരുന്നു. അതനുസരിച്ചു് പെറ്റിജൂറികളായിരിക്കാൻ മാത്രമേ ഇന്ത്യക്കാക്കു് അവകാശമുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ ഗ്രാൻഡ്ജൂറികളാകാനോ ക്രിസ്ത്യാനികളെ വിസ്തരിക്കുമ്പോൾ ജൂറികളായിരിക്കാനോ അവക്കു് അധികാരമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഇന്ത്യക്കാരുടെ നേരെയുള്ള ഈ വിവേചനത്തിനെതിരായി രാംമോഹൻ നിരന്തരം പ്രചരണം നടത്തിപ്പോന്നു.

ബ്രിട്ടീഷ് പാർലിമെൻറിനു സമർപ്പിക്കാൻവേണ്ടി, ഹിന്ദുക്കളും മുസ്ലീങ്ങളും ഒപ്പിട്ട ഒരപേക്ഷ അദ്ദേഹം തയ്യാറാക്കി. സ്വന്തമായി ഒരു അഭിപ്രായക്കുറിപ്പുകൂടി എഴുതിച്ചേർത്താണു് അദ്ദേഹം അതു് അയച്ചതു്. 1829 ജൂൺ 5–ാംതീയതി ആ അപേക്ഷ പാർലിമെൻറിനു സമർപ്പിക്കപ്പെട്ടു. 1832 ജൂൺ 18–ാംതീയതി ഈസ്റ്റിന്ത്യാ ജസ്റ്റിസ് ഓഫ് പീസ് ആൻഡ് ജൂറി ബിൽ പാസ്സായി. സെറാംപൂരിലെ മിഷണറിമാർ നടത്തിയിരുന്ന 'സമാചാർ ദർപ്പൺ' എന്ന പത്രം ഈ നിയമം പാസ്സായപ്പോഴും, രാംമോഹനെ അഭിനന്ദിക്കുകയുണ്ടായി.

വെല്ലസ്ലിപ്രഭുവിന്റെ കാലത്താണു് പത്രവാർത്തകളും മറ്റും പരിശോധനയ്ക്കു വിധേയമാക്കുന്ന സമ്പ്രദായം ആദ്യമായി നടപ്പാക്കിയതു്. 1818–ൽ മോയിറാപ്രഭു അതു പിൻവലിച്ചുവെങ്കിലും 1823–ൽ ആക്കിങ്ങ് ഗവർണ്ണർജനറലായിരുന്ന മിസ്റ്റർ ജോൺ ആദം പത്രങ്ങളെ നിയന്ത്രിക്കുന്ന ഒരു നിയമം നടപ്പാക്കുകയുണ്ടായി. ഗവർണ്ണർജനറലുടെ കൗൺസിലിൽ അംഗമായിരുന്ന ഡബ്ലിയു. ബി. ബെയ്ലി, നാട്ടുപത്രങ്ങളും, തങ്ങളെ

ടെ അവകാശങ്ങൾ, ദുരുപയോഗപ്പെടുത്തുന്നു എന്ന ന്യായത്തിന്മേൽ പത്രങ്ങളുടെ സ്വാതന്ത്ര്യം തടയുന്നതിനെ അനുകൂലിച്ചു. മിറാത്‌–ഉൽ–അക്‌ബറിനെയാണു് ഉദാഹരണമായി അദ്ദേഹം ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചതു്. 1823 മാർച്ചിൽ പത്രനിയന്ത്രണനിയമം നടപ്പാക്കിയതോടെ രാംമോഹൻ മിറാത്‌–ഉൽ–അക്‌ബറിന്റെ പ്രസിദ്ധീകരണം നിറുത്തി. ത്രിതലത്തെക്കുറിച്ചു് 1822 ആഗസ്റ്റിലെ മിറാത്‌–ഉൽ–അക്‌ബറിൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിരുന്ന ചില അഭിപ്രായങ്ങൾ അങ്ങേയറ്റം കുറ്റകരങ്ങളായിട്ടാണു് അധികാരികൾ കണക്കാക്കിയതു്.

1822 ഒക്ടോബർ 10–ാംതീയതി കൂടിയ സുപ്രീം കൗൺസിലിന്റെ റിപ്പോർട്ടിൽ ഇങ്ങനെ കാണുന്നു: ''മിറാത്‌–ഉൽ–അക്‌ബർ എന്ന പേഷ്യൻപത്രത്തിന്റെ ഉള്ളടക്കവും ഏറെക്കുറെ മേൽപ്പറയപ്പെട്ടതുപോലെതന്നെയായിരുന്നു. പക്ഷേ, മതകാര്യങ്ങൾ ചർച്ചചെയ്യാനുള്ള പത്രാധിപരുടെ വാസന, ത്രിതലത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അഭിപ്രായങ്ങൾ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുവാനുള്ള ഒരു സന്ദർഭം കണ്ടെത്തുകയുണ്ടായി. നിഗൂഢമായും പരോക്ഷമായും പ്രകടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളവയാണെങ്കിലും അവ അങ്ങേയറ്റം അവഹേളനപരങ്ങളായിട്ടാണു് എനിക്കു തോന്നിയതു്.'' 1823 ഫെബ്രുവരി 12–ാംതീയതി രണ്ടുമാസത്തിനകം ഇന്ത്യവിടണമെന്നൊരു കല്പന, കല്ക്കട്ട ജഡ്ജിലിന്റെ പത്രാധിപരായിരുന്ന ജെ. എസ്‌. ബക്കിങ്ങാമിനു് നല്കുകയുണ്ടായി. അദ്ദേഹം തന്റെ പത്രത്തിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ ചില ലേഖനങ്ങൾ, പ്രത്യേകിച്ചും ഈസ്റ്റിന്ത്യാക്കമ്പനിയുടെ കീഴിൽ ഉദ്യോഗം സ്വീകരിച്ചതിനു്, സ്കോട്ട്‌ലാൻഡ്‌ ന്യൂചർച്ചിന്റെ പുരോഹിതപ്രധാനിയായിരുന്ന ഡാക്ടർ ബ്രൈസിനെ വിമർശിച്ചുകൊണ്ടുള്ളതു്, ഗവണ്മെൻറിനു് കുറ്റകരമാണെന്നു തോന്നി. ബക്കിങ്ങാമിന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ, ഒരു പുരോഹിതൻ അത്തരം ഒരു ജോലി സ്വീകരിക്കുന്നതു് അനുചിതമായിരുന്നു. ഈ ലേഖനത്തിന്റെ പേരിലാണു രണ്ടുമാസത്തിനകം ഇന്ത്യ വിടുവാൻ ബക്കിങ്ങാമിനോടു് ആവശ്യപ്പെട്ടതു്.

ഹേസ്റ്റിങ്ങ്‌സ്പ്രഭുവിനുശേഷം ഗവണ്ണർജനറലായി പകരം നോക്കിയ ജെ. ആദമാണു് ഈ കല്പന പുറപ്പെടുവിച്ചതു്. കല്ക്കട്ട ജഡ്ജിലിന്റെ പ്രവർത്തനം നിറുത്തുവാൻ തൽപ്രവർത്തകർ നിർബ്ബന്ധിതരായി; അതിന്റെ ഉപപത്രാധിപരായിരുന്ന മിസ്റ്റർ സാൻഡ്‌ഫോർഡ്‌ ആർനോട്ടിനെ അറസ്റ്റുചെയ്തു് ഇന്ത്യയിൽനിന്നു പുറത്താക്കി. 1823 മാച്ച്‌ 14–ാംതീയതി മിസ്റ്റർ ആദം, പത്രങ്ങളുടെ ഉടമസ്ഥന്മാരും പത്രാധിപന്മാരും ഗവണ്മെൻറിൽനിന്നു ലൈസൻസ്‌ എടുത്തിരിക്കണമെന്നു് അനുശാസിക്കുന്ന

ഒരു പുതിയ നിയമം നടപ്പിലാക്കി. ആ നിയമം രജിസ്റ്റർചെയ്യുന്നതിനുവേണ്ടി സുപ്രീംകോടതിയുടെ മുമ്പാകെ സമർപ്പിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ രണ്ടാംദിവസംതന്നെ, മാർച്ച് 17-ാം തീയതി, രാംമോഹൻ റായിയും, ദ്വാരകാനാഥ് ടാഗോറും, പ്രസന്നകുമാർ ടാഗോറും മറ്റു മൂന്നാളുകളുംചേർന്ന് ആ നിയമത്തെ എതിർത്തുകൊണ്ടുള്ള ഒരുപേക്ഷ സുപ്രീംകോടതിക്കും രാജാവിനും സമർപ്പിച്ചു. രാംമോഹൻ എഴുതി തയ്യാറാക്കിയ സ്മൃത്യർഹമായ ആ അപേക്ഷയിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു നോക്കുക "....പൗരസ്ത്യദേശത്തെ സമ്പന്ന ഭാഷകളിൽനിന്നും നാട്ടുഭാഷകളിലേക്കുള്ള തർജ്ജമകളിലൂടെയും വിദേശഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നും സ്വീകരിച്ച സാഹിത്യവിഭവങ്ങളുടെ പ്രചാരത്തിലൂടെയും ഇപ്പോൾ സാധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന വിജ്ഞാനത്തിന്റെ പ്രസാരണവും തൽഫലമായ മാനസികോന്നമനവും ഇതുമൂലം പാടെ തടയപ്പെടും. നീതിനിഷ്ഠനായ ഒരു ഭരണാധികാരിയുടെ കണ്ണിൽ ഇതേപോലെതന്നെ ഗൗരവമുള്ള മറ്റൊരാപത്തുകൂടി ഈ നിയമം വരുത്തിവയ്ക്കുന്നുണ്ട്. ഈ വിശാലമായ രാജ്യത്തിന്റെ വിവിധഭാഗങ്ങളിലെ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ ചെയ്തുക്കാവുന്ന അനീതികളും തെറ്റുകളും അപ്പപ്പോൾ ഗവണ്മെൻറിനെ അറിയിക്കാൻ നാട്ടുകാർക്കു സാധിക്കാതെവരും. മാത്രമല്ല, തിരുമനസ്സിലെ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ഈ ഭാഗത്തു താമസിക്കുന്ന വിശ്വസ്തരായ പ്രജകളുടെ യഥാർത്ഥസ്ഥിതിയെന്താണെന്നും ഭരണാധികാരികളിൽനിന്ന് അവർക്കു കിട്ടുന്ന ഭരണം ഏതുമാതിരിയിലുള്ളതാണെന്നും അങ്ങയേയും അങ്ങയുടെ മന്ത്രിമാരേയും സത്യസന്ധമായി ധരിപ്പിക്കാനും നാട്ടുകാർക്കു കഴിയാതെപോകും. കാരണം, ഇവിടെ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നതും ഇംഗ്ലണ്ടിൽ ചെന്നെത്തുന്നതുമായ ഇംഗ്ലീഷുപത്രങ്ങളും, നാട്ടുഭാഷാപത്രങ്ങളിൽനിന്നു തർജ്ജമചെയ്തുചേർത്തിരുന്ന വാർത്തകളിലൂടെയോ, നാട്ടുകാരിൽ ചിലർ ആരംഭിക്കാൻ ആഗ്രഹിച്ചിരുന്ന ഇംഗ്ലീഷുപത്രങ്ങളിലൂടെയോ അത്തരം വിവരങ്ങളും ഇംഗ്ലണ്ടിലെത്തിക്കുവാനുണ്ടായിരുന്ന സാധ്യത, ഈ നിയമം നടപ്പിലാകുന്നതോടെ ഇല്ലാതാകും. മനുഷ്യന്റെ അപൂർണ്ണതയെക്കുറിച്ചു ബോധ്യവും ലോകത്തിന്റെ ശാശ്വതഭരണാധികാരിയെക്കുറിച്ചു ബഹുമാനവും ഉള്ള ഒരു നല്ല ഭരണകർത്താവ്, വലിയൊരു സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ഭരണത്തിൽ തെറ്റുകൾ വരുവാൻ ധാരാളം സാധ്യതയുണ്ടെന്നു സമ്മതിക്കും; തന്മൂലംതന്നെ അദ്ദേഹം തന്റെ ശ്രദ്ധയർഹിക്കുന്ന കാര്യങ്ങൾ യാതൊരു ബുദ്ധിമുട്ടുംകൂടാതെ തന്റെ മുമ്പിൽ സമർപ്പിക്കുവാൻ ഓരോ വ്യക്തിക്കും സൗകര്യം നല്കാൻ ഉൽക്കണ്ഠയുള്ളവനുമായിരിക്കും. ഈ സുപ്രധാനമായ ലക്ഷ്യം കൈവരിക്കാൻ ഫലപ്രദമായ ഒരേയൊരു

മാറ്റം പത്രങ്ങൾക്കു പൂർണ്ണമായ സ്വാതന്ത്ര്യം അനുവദിക്കുകയാണു്.''

സുപ്രീംകോടതി രാംമോഹന്റെ അപേക്ഷ തള്ളിക്കളഞ്ഞു; അതിൽ പ്രതിഷേധിച്ചു് രാംമോഹൻ തന്റെ പേഷ്യൻപത്രത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധീകരണം നിറുത്തുകയുംചെയ്തു.

ഇൗസ്റ്റിന്ത്യാകമ്പനിയുടെ നിയമാവലികൊണ്ടു പുതുക്കുന്ന അവസരത്തിൽ പാർലിമെന്റിന്റെ സെലക്ടുകമ്മറ്റിമുമ്പാകെ നല്കിയ തെളിവിൽ, ഇന്ത്യാക്കാരെ നീതിന്യായവകുപ്പിൽ ജോയിന്റ്‌ജഡ്ജിമാരായും അസ്സസ്സർമാരായും നിയമിക്കണമെന്നു രാംമോഹൻ വാദിക്കുകയുണ്ടായി. ക്രമമായ രജിസ്റ്ററുകൾ സൂക്ഷിക്കണമെന്നും, സിവിൽ–ക്രിമിനൽ നിയമങ്ങളും നടപടിച്ചട്ടങ്ങളും ഉണ്ടാക്കണമെന്നും അദ്ദേഹം അഭ്യർത്ഥിച്ചു. ഗവണ്മെന്റിന്റെ ചെലവു കുറയ്ക്കുക, സ്ഥിരംസൈന്യത്തെ പിരിച്ചുവിടുക, ഒരു കഷ്കസൈന്യം രൂപീകരിക്കുക, ഭരണവകുപ്പും നീതിന്യായവകുപ്പും വേർതിരിക്കുക—മുതലായ ആവശ്യങ്ങളും അദ്ദേഹം ഉന്നയിക്കുകയുണ്ടായി. വില്ലേജുപഞ്ചായത്തുകൾക്കു ജൂറിയധികാരം നല്കണമെന്നും അദ്ദേഹം നിർദ്ദേശിച്ചു.

1842–ൽ ബംഗാളി സ്പെക്ടേറ്റർ എഴുതിയിട്ടുള്ളതു നോക്കുക: ''1833–ലെ ചാർട്ടറിൽ നമുക്കു് അനുവദിച്ചുകിട്ടിയിട്ടുള്ള അവകാശങ്ങൾക്കു നാം വളരെയധികം കടപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതു് അദ്ദേഹത്തോടാണു്.'' ''രാജ്യത്തിനു് ഈ നേട്ടങ്ങൾ ലഭിക്കാൻ കാരണക്കാരനായ അദ്ദേഹത്തെ ഈ തലമുറമാത്രമല്ല ഭാവിതലമുറകളും തങ്ങളുടെ രാജ്യത്തിന്റെ രക്ഷിതാവായി കണക്കാക്കും'' എന്നാണു് സമാചാർ ദർപ്പൺ അഭിപ്രായപ്പെട്ടതു്. ഇംഗ്ലണ്ടിനു സാംസ്കാരികമായും രാഷ്ട്രീയമായും ഇന്ത്യയിൽ ചെയ്തതീർക്കാനുള്ള കടമ നിറവേറ്റാൻ നാല്പതുകൊല്ലം മതിയെന്നായിരുന്നു രാംമോഹന്റെ അഭിപ്രായമെന്നു്, ഇംഗ്ലണ്ടിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സിക്രട്ടറിയായി പ്രവർത്തിച്ച മിസ്റ്റർ ആർനോട്ടു് രേഖപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. ആ കാലത്തിനുള്ളിൽ ഇന്ത്യയെ, ലോകത്തിലെ മറ്റു സംസ്കാരങ്ങളുമായി സമ്പർക്കത്തിൽ കൊണ്ടുവരുവാനും ഇവിടെ ഒരു ജനാധിപത്യഗവണ്മെന്റു രൂപീകരിക്കാനും ഇംഗ്ലണ്ടിനു കഴിയുമെന്നു് അദ്ദേഹം വിശ്വസിച്ചു.

ഇംഗ്ലണ്ടിൽ പരിഷ്കരണബില്ലി(റിഫോം ബില്ലു്)നെക്കുറിച്ചു നടന്ന പ്രക്ഷോഭത്തെ രാംമോഹൻ സർവ്വാത്മനാ പിന്താങ്ങി. പരിഷ്കരണവാദികളും എതിരാളികളും തമ്മിലുള്ള മത്സരം രാംമോഹന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ ''സ്വാതന്ത്ര്യവും മർദ്ദനവും തമ്മിൽ, നീതിയും അനീതിയും തമ്മിൽ, ശരിയും തെറ്റും തമ്മിൽ, ലോകമൊട്ടുക്കും നടക്കുന്ന സംഘട്ടനംതന്നെയായിരുന്നു.

സേച്ഛാധികാരികളുടേയും മതഭ്രാന്തന്മാരുടേയും എതിർപ്പുകളും ദുഷ്ടാഭ്യങ്ങളും അതിജീവിച്ച്, രാഷ്ട്രീയകാര്യങ്ങളിലും മതകാര്യങ്ങളിലുമുള്ള സ്വതന്ത്രാഭിപ്രായങ്ങളും, സാവധാനമെങ്കിലും ദൃഢമായി മുന്നേറിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതു നമുക്കു കാണാം.''

അവസാനം 1832–ൽ പ്രഭുസഭ പരിഷ്കരണബില്ല് പാസ്സാക്കിയപ്പോൾ അതീവസന്തുഷ്ടനായ രാംമോഹൻ തന്റെ സുഹൃത്തായ വില്യം റാത്ത്ബോണിനു് ഇപ്രകാരം എഴുതുകയുണ്ടായി: ''പ്രഭുക്കന്മാർ പ്രകടിപ്പിച്ച ശക്തിയായ എതിർപ്പും രാഷ്ട്രീയജ്ഞാനീയകാര്യങ്ങളിലുള്ള അജ്ഞതയും അതിജീവിച്ച പരിഷ്കരണനിയമത്തിനു വിജയംവരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞതിൽ എനിക്കു സന്തോഷമുണ്ടു്. കഴിഞ്ഞ അമ്പതുകൊല്ലത്തിനുമേലായി, ജനങ്ങളെ നാശത്തിലേക്കു വലിച്ചിഴച്ചുകൊണ്ടു് സ്വന്തം കീശ വീർപ്പിച്ചുപോന്നിരുന്ന ഏതാനുംപേർക്കു് ഇനിയും രാഷ്ട്രം ഇരയായിത്തീരേണ്ടതില്ലല്ലോ. പരിഷ്കരണനിയമം പാസ്സാക്കപ്പെടാതിരുന്നാൽ ഞാൻ ഈ രാജ്യവുമായുള്ള ബന്ധം ഉപേക്ഷിക്കുമെന്നു പരസ്യമായി പ്രതിജ്ഞചെയ്തിരുന്നു. ഈശ്വരസഹായത്താൽ ഇപ്പോൾ എനിക്കു്, നിങ്ങളുടെ രാജ്യക്കാരനാണെന്നു് അഭിമാനപൂർവ്വം പറയാൻ സാധിക്കും. ഈ രാഷ്ട്രത്തിന്റെ മാത്രമല്ല ലോകത്തിന്റെതന്നെ മോചനം കാണാൻകഴിഞ്ഞതുമൂലമുണ്ടായ ആനന്ദം അനുഭവിക്കാൻ ഇടവന്നതിൽ ഞാൻ ഹൃദയപൂർവ്വം ആഹ്ലാദിക്കുന്നു.''

രാംമോഹൻ, സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനും ജനാധിപത്യാവകാശങ്ങൾക്കുംവേണ്ടി പൊരുതിയതു് ഇന്ത്യയ്ക്കുമാത്രമല്ല, ലോകത്തിലെ എല്ലാ രാജ്യങ്ങൾക്കുംവേണ്ടിയായിരുന്നു. 1823–ൽ സ്പെയിനിന്റെ ദുർഭരണത്തിൽനിന്നു് തെക്കെഅമേരിക്കയിലെ കോളണികൾ സ്വാതന്ത്ര്യം നേടിയെന്നു കേട്ടപ്പോൾ, അദ്ദേഹം തന്റെ സുഹൃത്തുക്കൾക്കു് ഒരു സദ്യ നല്കുകയുണ്ടായി. ആ സംഭവം ആഘോഷിക്കുന്നതെന്തിനെന്നു് ആരോ ചോദിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹം മറുപടിപറഞ്ഞതിങ്ങനെയാണു്: ''എന്തു്, ദൂരസ്ഥരും, മതംകൊണ്ടും ഭാഷകൊണ്ടും താൽപര്യങ്ങൾകൊണ്ടും ഞാനുമായി ബന്ധമില്ലാത്തവരും ആണെന്നതിനാൽ സഹജീവികളുടെ യാതനകളിൽ ഞാൻ നിർവ്വികാരനായിരിക്കണമെന്നോ?'' രാംമോഹന്റെ സുഹൃത്തായ ഒരു ഇംഗ്ലീഷുകാരൻ എഡിൻബറോ മാഗസിനിൽ 1823 സെപ്റ്റെംബറിൽ ഇപ്രകാരം എഴുതിയിരിക്കുന്നു: ''തെക്കേഅമേരിക്കയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യപ്രശ്നത്തിൽ അദ്ദേഹം പ്രദർശിപ്പിച്ച സജീവമായ താൽപര്യം അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിനുണ്ടായിരുന്ന വിശാലതയേയും വൈശിഷ്ട്യത്തേയും വ്യക്തമാക്കുന്നുണ്ടു്.''

പോർച്ചുഗലിൽ ഭരണഘടനാവിധേയമായ ഗവണ്മെൻറു നിലവിൽ വന്നുവെന്നറിഞ്ഞപ്പോഴും രാംമോഹൻ അത്യധികം ആഹ്ലാദിച്ചു. തുർക്കികളിൽനിന്നു സ്വാതന്ത്ര്യം നേടുവാനുള്ള ഗ്രീക്കുകാരുടെ പ്രയത്നത്തെ അദ്ദേഹം പിന്താങ്ങി. 1815—നോടടുത്തു് നേപ്പിൾസിൽ കാർബൊനാറി എന്ന പേരിൽ ഒരു സംഘടന രൂപീകരിക്കപ്പെട്ടു. അതു വളരെവേഗം ജനസമ്മതി ആർജ്ജിച്ചു. 1820—21 കാലത്തു് ആ സംഘടന നേപ്പിൾസിലെ ബോബോൺ രാജാക്കന്മാർക്കു് എതിരായി വിപ്ലവം ആരംഭിച്ചു. ഒരു ഭരണഘടനയുണ്ടാക്കുക, എല്ലാ വർഗ്ഗക്കാർക്കും തുല്യപരിഗണന നല്കുക, സ്വന്തം ഭാവി നിർണ്ണയിക്കുവാനുള്ള ജനങ്ങളുടെ അവകാശം വകവെച്ചുകൊടുക്കുക,—ഇവയെല്ലാമായിരുന്നു അവരുടെ ആവശ്യങ്ങൾ. ആ വിപ്ലവം അടിച്ചമർത്തപ്പെടുകയും അതിന്റെ നേതാക്കളായിരുന്ന മോറെല്ലിയും ഡിൽവാറിയും തൂക്കിക്കൊല്ലപ്പെടുകയും ചെയ്തു. ഈ സംഭവം രാംമോഹനെ അത്യധികം അസ്വസ്ഥനാക്കി. തന്മൂലം, അദ്ദേഹം ഒരു സല്ലാരത്തിന്നുണ്ടായിരുന്ന ക്ഷണം ഉപേക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു് 1821 ആഗസ്റ്റു് 11—ാംതീയതി മിസ്റ്റർ ബക്കിങ്ങാമിനു് ഇപ്രകാരം എഴുതി: ''ഇന്നു വൈകുന്നേരം അങ്ങയുടെ സല്ലാരത്തിൽ പങ്കുകൊള്ളുകയെന്ന ആനന്ദം സ്വയം നിഷേധിക്കുവാൻ ഞാൻ നിർബ്ബന്ധിതനായിരിക്കുന്നുവെന്നു് അറിയിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. യൂറോപ്പിൽനിന്നു് ഏറ്റവും ഒടുവിൽ കിട്ടിയ വാർത്തകളാ എന്നെ അത്യന്തമായി അസ്വസ്ഥനാക്കിയിരിക്കുന്നു. യൂറോപ്പിലെ എല്ലാ രാഷ്ട്രങ്ങളും ഒരേപോലെ സ്വാതന്ത്ര്യം അനുഭവിക്കുന്നതും ഏഷ്യയിലെ രാഷ്ട്രങ്ങളാകട്ടെ, പ്രത്യേകിച്ചും യൂറോപ്പിന്റെ കീഴിലുള്ള കോളണികളാകട്ടെ, ഇപ്പോഴുള്ളതിനേക്കാൾ കൂടുതൽ സ്വാതന്ത്ര്യം ലഭിക്കുന്നതും കാണാൻ ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുകയില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കാനാണു് ഈ ദുഃഖകരമായ വാർത്ത എന്നെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നതു്. ഈ പരിതസ്ഥിതിയിൽ നേപ്പിൾസിലെ ജനങ്ങളുടെ പ്രശ്നങ്ങളെ എന്റെ പ്രശ്നങ്ങളായും, അവരുടെ ശത്രുക്കളെ എന്റെ ശത്രുക്കളായും ഞാൻ കണക്കാക്കുന്നു. സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെ ശത്രുക്കളും സ്വേച്ഛാധിപത്യത്തിന്റെ ബന്ധുക്കളും ഒരിക്കലും അന്തിമവിജയം നേടിയിട്ടില്ല; നേടുകയുമില്ല.''

ബ്രിട്ടൻ അയർലാൻഡിനെ കീഴടക്കിവച്ചിട്ടുള്ളതിനോടും രാംമോഹനു് എതിപ്പുണ്ടായിരുന്നു അതേക്കുറിച്ചു് മിറാത്—ഉൽ—അക്ബറിൽ അദ്ദേഹം എഴുതുകയുണ്ടായി. അയർലാൻഡിൽ ക്ഷാമംമൂലം കഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നവരെ, പണം അയച്ചുകൊടുത്തു സഹായിക്കാൻ അദ്ദേഹം തയ്യാറായി. ഫ്രഞ്ചുവിപ്ലവത്തിന്റെ സന്ദേശം അദ്ദേഹത്തെ ആവേശഭരിതനാക്കിയിരുന്നു. ഒരിക്കൽ

വിപ്ലവകക്ഷിയുടെ ത്രിവർണ്ണപതാകയെ വന്ദിക്കാൻ പോയ അദ്ദേഹത്തിനു്, ഒരു ബോട്ടിൽനിന്നു താഴെ ഇറങ്ങുമ്പോഴും കാലിന്മേൽ മുറിവേല്ക്കുകയുണ്ടായി. സ്വാതന്ത്ര്യത്തോടു രാംമോഹനുണ്ടായിരുന്ന സ്നേഹം അതിരറ്റതായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാമൂഹ്യവും രാഷ്ട്രീയവും മതപരവുമായ എല്ലാ പ്രവർത്തനങ്ങളുടേയും പ്രധാനപ്രചോദനം ആ സ്വാതന്ത്ര്യസ്നേഹമായിരുന്നു. മനുഷ്യരാശിയെ ആകമാനം ഉൾക്കൊള്ളുന്ന ഒന്നായിരുന്നുതാനും ആ സ്വാതന്ത്ര്യസ്നേഹം. യഥാർത്ഥമായ ഒരു സാർവ്വലൗകികവീക്ഷണം പുലർത്തിപ്പോന്ന ആദ്യത്തെ പതിനെട്ടാം നൂറ്റാണ്ടുകാരൻ അദ്ദേഹമായിരുന്നു.

1831 ഡിസംബർ 26–ാംതീയതി രാംമോഹൻ ലണ്ടനിൽ നിന്നു ടല്ലെറാൻഡ് രാജകുമാരനയച്ചതും, തനിക്കു ഫ്രാൻസിലേക്കു പോകാനുള്ള പാസ്സ്പോർട്ട് അനുവദിക്കണമെന്നു ഫ്രഞ്ചു വിദേശകാര്യമന്ത്രിയോടു് അഭ്യർത്ഥിക്കുന്നതുമായ കത്തു വളരെ പ്രാധാന്യമർഹിക്കുന്ന ഒന്നാണു്. അതിൽ, പാസ്സ്പോർട്ടു സമ്പ്രദായം അവസാനിപ്പിക്കണമെന്നു വാദിച്ചുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം ഇപ്രകാരം എഴുതി: ''മതപരവും രാഷ്ട്രീയവുമായ കലഹങ്ങൾമൂലം പരസ്പരം ശത്രുതയിൽ വർത്തിക്കുന്ന ഏഷ്യൻ രാഷ്ട്രങ്ങളുടെ ഇടയിൽപ്പോലും ഇത്തരം ഒരു നിയമം നിലവിലില്ല. ഇതിനു് ഒരുരൈരപവാദം, വിദേശികളോടുള്ള കടുത്ത അസൂയയും നൃതനാശയങ്ങളോടും ആചാരങ്ങളോടും ഉള്ള വെറുപ്പിനും കൃപ്രസിദ്ധിയാർജ്ജിച്ചിട്ടുള്ള ചൈന മാത്രമാണു്. തന്മൂലം, മറ്റു് എല്ലാ രംഗങ്ങളിലും പ്രദർശിപ്പിച്ചുപോരുന്ന മര്യാദയും മഹാമനസ്കതയും പ്രസിദ്ധിനേടിയ ഫ്രഞ്ചുകാരെപ്പോലുള്ളവരുടെ ഇടയിൽ, ഇത്തരം ഒരു നിയമം എങ്ങനെ നിലനില്ക്കുന്നുവെന്നു മനസ്സിലാക്കാൻ എനിക്കു സാധിക്കുന്നില്ല. മതംമാത്രമല്ല, പക്ഷപാതജടിലമല്ലാത്ത സാമാന്യബുദ്ധിയും ശാസ്ത്രീയഗവേഷണങ്ങളിൽ നിന്നുളവാകുന്ന യുക്തിപൂർവ്വമായ നിഗമനങ്ങളും മനുഷ്യരാശിയെ മുഴുവൻ ഒരു വലിയ കുടുംബമായും ഇന്നു നിലവിലുള്ള വിവിധ രാഷ്ട്രങ്ങളേയും വർഗ്ഗങ്ങളേയും ആ കുടുംബത്തിന്റെ ശാഖകളായും കാണാനാണു് സഹായിക്കുന്നതെന്ന കാര്യം ഇന്നു പരക്കെ സമ്മതിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു പ്രതിബന്ധങ്ങളെല്ലാം ആകുന്നതു ഒഴിവാക്കി സർവ്വപ്രകാരേണയും മനുഷ്യർക്കു പരസ്പരം ഇടപഴകാൻ സൗകര്യവും പ്രോത്സാഹനവും നല്കി, അതുവഴി മനുഷ്യരാശിക്കൊട്ടാകെ നന്മയും ആനന്ദവും വളർത്തണമെന്നു്, എല്ലാ രാജ്യങ്ങളിലേയും ഉൽബുദ്ധരായ ജനങ്ങൾ ആഗ്രഹിച്ചുപോരുന്നു.''

ആ കത്തിൽത്തന്നെ രാഷ്ട്രങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള തർക്കങ്ങൾ

തീക്കുന്നതിന്നു് ഒരന്താരാഷ്ട്രസമിതി രൂപീകരിക്കണമെന്ന ആശയവും രാംമോഹൻ ആവിഷ്കരിച്ചിട്ടുണ്ട്". ''രാഷ്ട്രങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള അഭിപ്രായവ്യത്യാസങ്ങൾ, ഓരോ രാജ്യത്തിലേയും നിയമനിർമ്മാണസഭയിൽനിന്നു തുല്യമായ തോതിൽ അംഗങ്ങളെ തെരഞ്ഞെടുത്തു രൂപീകരിക്കുന്ന ഒരു സമിതിയുടെ മുമ്പാകെ സമർപ്പിക്കുന്നതായിരിക്കും, ഭരണഘടനാവിധേയങ്ങളായ ഗവൺമെൻറുകളുടെ താല്പര്യത്തിനു് കൂടുതൽ നല്ലതെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു. ആ സമിതി ഭൂരിപക്ഷപ്രകാരം എടുക്കുന്ന തീരുമാനം തർക്കമെക്ഷികമായി സ്വീകരിക്കണം. സമിതിയുടെ അദ്ധ്യക്ഷൻ ഓരോ കൊല്ലം ഓരോ രാജ്യക്കാരനായിരിക്കണം. അതേപോലെ സമ്മേളനസ്ഥലവും ഓരോ കൊല്ലം മാറണം. ഇത്തരമൊരു സമിതിവഴി ഭരണഘടനാവിധേയങ്ങളായ ഗവൺമെൻറുകൾ നിലവിലുള്ള പരിഷ്കൃതരാജ്യങ്ങളിലെ ജനങ്ങൾ തമ്മിലുണ്ടാകുന്ന എല്ലാവിധ തർക്കങ്ങളും ഇരുകൂട്ടർക്കും തൃപ്തികരമാകത്തക്കവിധം രമ്യമായി നീതിപൂർവ്വം തീർക്കാൻ കഴിയും; അങ്ങനെ ആ രാജ്യങ്ങൾക്കു സമാധാനവും സ്നേഹവും നിലനിർത്താനും സാധിക്കും.''

സ്മരണീയങ്ങളായ ഈ വാചകങ്ങളിൽനിന്നു രാഷ്ട്രങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള തർക്കങ്ങൾ തീർക്കുന്നതിനും ലോകത്തിൽ സമാധാനം നിലനിർത്തുന്നതിനും ഒരു അന്താരാഷ്ട്രസംഘടന ആവശ്യമാണെന്നു് 1831–ൽത്തന്നെ രാംമോഹൻ മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നുവെന്നു വ്യക്തമാണല്ലോ. 'ലീഗ് ഓഫ് നാഷൺസി'ൻറേയും 'യുനോ'യുടേയും പിറവിയെക്കുറിച്ചു രാഷ്ട്രീയചിന്തകന്മാർ സ്വപ്നം കാണുകപോലും ചെയ്യുന്നതിനു വളരെ മുമ്പുതന്നെ അതിനെക്കുറിച്ചു സങ്കല്പിക്കുവാൻ രാംമോഹനു സാധിച്ചു.

മാർഗ്ഗദർശിയായ പത്രപ്രവർത്തകൻ

രാംമോഹൻറെ പ്രവർത്തനഫലമായി വിദ്യാഭ്യാസരംഗത്തും രാഷ്ട്രീയസാമൂഹ്യസാമ്പത്തികരംഗങ്ങളിലും മതരംഗത്തും ഉളവായ ഉണർവ്വുമൂലം സ്വതന്ത്രങ്ങളായ പത്രങ്ങൾ അത്യാവശ്യമായിത്തീർന്നു. തന്മൂലം ബംഗാളിലും, പ്രത്യേകിച്ചു് കല്ക്കട്ടയിലും അക്കാലത്തു പത്രപ്രവർത്തനത്തിനു് പൊതുവെ പുരോഗതി കൈവരികയുണ്ടായി.

1816–ൽ ആരംഭിച്ച ബംഗാളഗസറ്റ് എന്ന ബംഗാളി വാരികയായിരുന്നു, കല്ക്കട്ടയിൽനിന്നുള്ള ആദ്യത്തെ സ്വതന്ത്രമായ പത്രം. രാംമോഹൻറെ 'ആത്മീയസഭ'യിലെ ഉത്സാഹികളായ അംഗങ്ങളായിരുന്ന അതിൻറെ നടത്തിപ്പുകാർ. 1820–വരെ ആ പത്രം നിലനിന്നു.

സെറാംപൂരിലെ ക്രിസ്ത്യൻ മിഷണറിമാർ 1817–ൽ 'സമാചാർ ദർപ്പൺ' എന്ന പേരിൽ ഒരു ബംഗാളിവാരിക ആരംഭിച്ചു. അവർ 'ഫ്രണ്ട് ഓഫ് ഇന്ത്യ' എന്ന പേരിൽ ഒരു ഇംഗ്ലീഷ് മാസികയും പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിരുന്നു.

ഇംഗ്ലീഷിലുള്ള ഒന്നാമത്തെ സ്വതന്ത്രപത്രം 1818 ഒക്ടോബറിൽ ആരംഭിച്ച കല്ക്കട്ട് ജർണ്ണൽ ആയിരുന്നു; ജേംസ് സിൽക്ക് ബക്കിങ്ങാമായിരുന്നു അതിന്റെ പ്രസാധകൻ.

താരാചന്ദ് ദത്തയും ഭവാനീചരൺ ബന്ദ്യോപാദ്ധ്യായയും ചേർന്ന് 1820–ൽ സംബന്ധ് കൗമുദി എന്ന പേരിൽ ഒരു ബംഗാളിവാരിക ആരംഭിച്ചു. ഭവാനീചരൺ പത്രാധിപത്യം രാജിവച്ചപ്പോൾ രാംമോഹൻ ആ പത്രത്തിന്റെ ചുമതല ഏറ്റെടുത്തു.

രാംമോഹൻ പേർഷ്യൻ ഭാഷയിൽ ആരംഭിച്ച 'മിറാത് ഉൽ–അക്ബർ' എന്ന വാരികയുടെ പ്രസിദ്ധീകരണം 1823–ൽ നിറുത്തേണ്ടിവന്നു.

'സമാചാർ ചന്ദ്രിക'യായിരുന്നു യാഥാസ്ഥിതിക ഹിന്ദുക്കളുടെ മുഖപത്രം.

1829 മേയ് മാസത്തിൽ ഡാക്ടർ ആർ. എം. മാർട്ടിൻ 'ബംഗാൾ ഹെറാൾഡ്' ആരംഭിച്ചു. ദ്വാരകാനാഥ് ടാഗോറിന്റെ സ്വാധീനത്തിനു വിധേയനായ ഒരു വ്യക്തിയായിരുന്നു, ഡാക്ടർ മാർട്ടിൻ. ആ പത്രത്തിന്റെ ഉടമസ്ഥന്മാരിൽ രാംമോഹൻ റായിയും ദ്വാരകാനാഥ് ടാഗോറും ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നു.

രാംമോഹന്റെ അനുയായികളിലൊരാളായിരുന്ന നീൽരതൻ ഹാൽദർ, ബംഗദൂത് എന്ന പേരിൽ ഒരു വാരിക, ബംഗാളിയിലും പേർഷ്യനിലും സംസ്കൃതത്തിലും പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിരുന്നു.

പ്രസാധകനും പുസ്തകവ്യാപാരിയുമായിരുന്ന, സാമുവൽ സ്മിത്ത് എന്നൊരാളാണ് 'ബംഗാൾ ഹർകരു' ആരംഭിച്ചതു്. ദ്വാരകാനാഥ് ടാഗോർ പണംകൊണ്ടു് ഈ പത്രത്തെ ധാരാളമായി സഹായിച്ചിരുന്നു.

1831–ൽ ഇന്ത്യാഗസറ് ആരംഭിക്കപ്പെട്ടു. അതിന്റെ ഉടമസ്ഥന്മാരിൽ ഒരാൾ ദ്വാരകാനാഥ് ടാഗോറായിരുന്നു. അക്കാലത്തെ പ്രധാനപ്പെട്ട ഇംഗ്ലീഷ് പത്രങ്ങളിൽ ഒന്നായിരുന്നു അതു്.

1821–ൽ ആരംഭിച്ചതും സ്വാതന്ത്ര്യവിരോധത്തിനു് കുപ്രസിദ്ധിയാർജ്ജിച്ചതുമായ 'ജോൺ ബുൾ' ഭരണകൂടത്തിന്റെ അനൗദ്യോഗിക ജിഹ്വയായിരുന്നു. 1832–ൽ അതു വില്ക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ, ദ്വാരകാനാഥ ടാഗോറിന്റെ സാമ്പത്തികസഹായ

ത്തോടെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സുഹൃത്തായിരുന്ന, സ്റ്റോക്കപലെർ ആ പത്രം വാങ്ങി, 'ഇംഗ്ലീഷ്‌മാൻ' എന്ന പുതിയ പേരിൽ പ്രസിദ്ധീകരിക്കാൻ തുടങ്ങി.

രവീന്ദ്രനാഥടാഗോറിന്റെ മുത്തച്ഛനായ ദ്വാരകാനാഥ ടാഗോർ അസാധാരണമായ കഴിവും സമ്പത്തും സ്വാധീനതയും ഉള്ള ഒരാളായിരുന്നു എന്നു സാന്ദർഭികമായി ഇവിടെ പറഞ്ഞു കൊള്ളട്ടെ. സ്വാതന്ത്ര്യബോധത്താൽ ആവേശിതനായിരുന്ന അദ്ദേഹം രാംമോഹൻ റായിയുടെ ആരാധകനും ഉത്തമസുഹൃത്തുമായിരുന്നു. തന്റെ എല്ലാ പരിഷ്കരണസംരംഭങ്ങളിലും രാമോഹനു ദ്വാരകാനാഥടാഗോറിൽനിന്നു ആത്മാർത്ഥമായ പിന്തുണ ലഭിച്ചുപോന്നു.

പത്തൊമ്പതാംനൂറ്റാണ്ടിന്റെ ആദ്യകാലത്തു കല്ക്കട്ടയിൽ സ്വതന്ത്രമായ പത്രപ്രവർത്തനത്തിനു സുസ്ഥിതി നേടിക്കൊടുക്കുവാൻ ദ്വാരകാനാഥൻ വളരെയേറെ പ്രയത്നിച്ചിട്ടുണ്ടു. രാംമോഹൻ റായ്‌ ആരംഭിച്ച പ്രസ്ഥാനങ്ങൾക്കു അനുകൂലമായി പൊതുജനാഭിപ്രായം വളർത്തിയെടുക്കുന്നതിനുവേണ്ടിയായിരുന്നു അദ്ദേഹം അതു ചെയ്തതു. ദ്വാരകാനാഥനാണു ബ്രിട്ടീഷ്‌പാർലിമെന്റിലെ അംഗവും പ്രസിദ്ധ വാഗ്മിയും ആയിരുന്ന ജോർജ്‌തോംപ്‌സണെ ഇന്ത്യയിലേക്കു ക്ഷണിച്ചുവരുത്തിയതും അങ്ങനെ രാംമോഹൻ ആരംഭിച്ച സ്വാതന്ത്ര്യപ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ അടിത്തറയ്ക്കു ഉറപ്പു കൂട്ടിയതും.

ബംഗാളിലെ പത്രപ്രവർത്തനം, രാംമോഹൻ റായ്‌ ആരംഭിച്ച പരിഷ്കരണപ്രസ്ഥാനത്തിനും ദ്വാരകാനാഥടാഗോറിന്റെ ഉദ്ബുദ്ധമായ സ്വാതന്ത്ര്യബോധം, ദീർഘവീക്ഷണത്തോടുകൂടിയ ഔദാര്യം എന്നിവയ്ക്കും വളരെയേറെ കടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

സാമ്പത്തികപരിഷ്കാരം

ഇന്ത്യക്കാരുടെ ദയനീയമായ സാമ്പത്തികനില അഭിവൃദ്ധിപ്പെടുത്തുന്നതിനു രാംമോഹൻ നിരന്തരം പ്രയത്നിച്ചുപോന്നു. പാർലിമെന്റ്‌ കമ്മറിയുടെ മുമ്പാകെ 1832-ൽ നല്കിയ തെളിവിൽ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു നോക്കുക: ''കൃഷിക്കാരുടെ നില വളരെ ശോചനീയമാണു. ജമീന്ദാർമാരുടെ പണക്കൊതിയുടേയും അത്യാഗ്രഹത്തിന്റേയും ഇരകളാണു അവർ. നികുതിത്തുക നിശ്ചയിക്കുമ്പോഴും ഗവണ്മെന്റ്‌ ജന്മികളുടെ ആവശ്യങ്ങൾക്കു വഴങ്ങിക്കൊടുത്തുവെങ്കിലും ആ സൗജന്യത്തിന്റെ ഒരംശംപോലും പാവപ്പെട്ട കൃഷിക്കാർക്കു ലഭിക്കുകയുണ്ടായില്ല.'' 1793-ൽ നടന്ന സ്ഥിരാവകാശനിശ്ചയംമൂലം ജമീന്ദാർമാർക്കു വളരെയേറെ മെച്ചം ലഭിച്ചുവെങ്കിലും, പാവപ്പെട്ട കൃഷിക്കാർക്കു

നേട്ടമൊന്നുമുണ്ടായില്ലെന്നു് അദ്ദേഹം ചൂണ്ടിക്കാട്ടി. പാട്ടം വളരെയേറെക്കൂടുതലായിരുന്നു; തന്മൂലം കൃഷിക്കാക്കു യാതൊന്നും സ്വന്തമായി ലഭിക്കാനുണ്ടായിരുന്നില്ല. പാട്ടം ഇനിയും കൂട്ടരുതെന്നു മാത്രമല്ല, അതു കുറയ്ക്കണമെന്നുകൂടി രാംമോഹൻ വാദിച്ചു. പാട്ടം കൂട്ടാനും പാവപ്പെട്ട കൃഷിക്കാരെ വിഷമിപ്പിക്കാനും ജന്മിമാക്കു സാധിക്കാത്തവിധത്തിൽ കൃഷിക്കാക്കു് സ്ഥിരാവകാശം നല്കണമെന്നു് അദ്ദേഹം നിർദ്ദേശിച്ചു. അങ്ങനെ സ്ഥിരംപാട്ടം നിണ്ണയിക്കുന്നതുമൂലം റവന്യൂവരവിൽ ഉണ്ടായേക്കാവുന്ന കുറവു നികത്താൻ സുഖഭോഗസാധനങ്ങളുടെമേൽ നികുതി ചുമത്തണമെന്നും, ഉയർന്ന ശമ്പളത്തിൽ വെള്ളക്കാരെ നിയമിക്കുന്നതിനു പകരം ഇന്ത്യാക്കാരെ കലക്ടർമാരായി നിയമിക്കണമെന്നും രാംമോഹൻ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. ജമീന്ദാർമാക്കു് ഉടമാവകാശമുള്ള ഗ്രാമച്ചന്തകളിൽ കാഷ്പികോല്പന്നങ്ങൾ വിറ്റഴിക്കാൻ വരുന്ന കൃഷിക്കാരിൽനിന്നു് നികുതി പിരിക്കുന്നതിനെ അദ്ദേഹം എതിർത്തു.

ഉപ്പിന്റെ വ്യാപാരത്തിൽ ഈസ്റ്റിന്ത്യാക്കമ്പനി പുലർത്തിപ്പോന്നിരുന്ന കുത്തകാവകാശത്തിനെതിരായും രാംമോഹൻ ശബ്ദം ഉയർത്തുകയുണ്ടായി. സ്വാഭാവികമായ വിലയുടെ ആയിരം മടങ്ങുവരെ അവർ ഉപ്പിന്റെ വില ഉയർത്താറുണ്ടു് ബംഗാളിൽ ഏതാണ്ടു് ഒന്നേകാൽലക്ഷം തൊഴിലാളികളും ഉപ്പുനിർമ്മാണത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടിരുന്നു; അവരെല്ലാം ഏറെക്കുറെ അടിമകളെപ്പോലെയായിരുന്നതാണും. ഏജൻറുമാരെ ഏർപ്പെടുത്തിയാണു് ഗവണ്മെൻറ് ഉപ്പു നിർമ്മിച്ചിരുന്നതു്. അവർ നിർമ്മിക്കുന്ന ഉപ്പെല്ലാം കല്ക്കട്ടയിലേക്കു കൊണ്ടുപോയി മൊത്തമായി വില്പന നടത്തുകയായിരുന്ന പതിവു്. സമ്പന്നരായ ഏതാനും ഇന്ത്യാക്കാരുടെ കൈയിലായിരുന്ന ഈ വ്യാപാരം മുഴുവൻ. അവർ വില്പനയ്ക്കുമുമ്പു് ഉപ്പിൽ കൂട്ടു കൂട്ടിയിരുന്നു. വിദേശത്തുനിന്നു് ഉപ്പു് ഇറക്കുമതിചെയ്യുന്നതിനു് കനത്ത തീരുവ ചുമത്തിയിരുന്നതാണും.

ഉപ്പിന്റെ കാര്യത്തിലുള്ള ഈ കുത്തകയെ രാംമോഹൻ എതിർത്തു. വില കുറച്ചാൽ ഉപ്പിന്റെ ഉപയോഗം വർദ്ധിക്കും; ഉപ്പിന്റെ ദൗർല്ലഭ്യം എല്ലാവർക്കും അനുഭവപ്പെടുന്നുണ്ടു്; ഇംഗ്ലീഷ് ഉപ്പിനു് വിലക്കുറവും ഗുണക്കൂടുതലും ഉള്ളതുകൊണ്ടു് അതു് ഇറക്കുമതി ചെയ്യാൻ അനുവദിക്കണം, ഉപ്പുനിർമ്മാണരംഗത്തുള്ള തൊഴിലാളികളെ കൃഷിപ്പണിയിൽ ഏർപ്പെടുത്തണം; ഉപഭോക്താവിന്റെ അടുത്തെത്തുമ്പോഴേക്കു് തികച്ചും മറ്റൊരു സാധനമായിത്തീരുന്നവിധം അത്രയ്ക്കു് അധികമാണു് ഉപ്പിലുള്ള മായംചേർക്കൽ;—ഇതെല്ലാമായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭി

പ്രായങ്ങളം. ഉപ്പിന്റെ കുത്തകാവകാശത്തിനെതിരായി രാം മോഹൻ റായ്‌ നടത്തിയ വാദം പാർലിമെന്റിന്റെ സെലക്ട്‌ കമ്മറ്റി അംഗീകരിച്ചു; അങ്ങനെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രയത്നം സഫലമായി. ഉപ്പിന്റെ വ്യാപാരത്തിൽ ഈസ്റ്റിന്ത്യാക്കമ്പനി പുലർത്തിപ്പോന്നിരുന്ന കുത്തക അവസാനിപ്പിക്കപ്പെട്ടു.

ബ്രിട്ടീഷ്‌ ഭരണാധികാരികളം ഭാരതത്തിൽ മുറ്റുള്ള നടത്തി കൊണ്ടിരുന്ന സാമ്പത്തികചൂഷണത്തിലേക്കു സ്വന്തം ജനങ്ങളുടെ ശ്രദ്ധ ആദ്യമായി ക്ഷണിച്ചതു രാംമോഹൻ റായ്‌ ആയിരുന്നു. തങ്ങളം ആക്രമിച്ചു കീഴടക്കിയ രാജ്യത്തിൽനിന്നു കപ്പം നേടുന്ന രീതിയിലായിരുന്ന ബ്രിട്ടന്റെ ആ സാമ്പത്തികചൂഷണം. ഇന്ത്യയിലെ റവന്യൂസമ്പ്രദായത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ചോദ്യാവലിക്കു, രാംമോഹൻ നല്കിയ ഉത്തരത്തിൽ, ഇന്ത്യയിൽനിന്നു ജോലിമതിയാക്കിപ്പോകുന്ന യൂറോപ്യന്മാർ വമ്പിച്ച തുകകളം ഇന്ത്യയിൽനിന്നു കൊണ്ടുപോകുന്നുണ്ടെന്നു ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുകയും ആ പണച്ചോർച്ച തെളിയിക്കുവാൻ ചില പട്ടികകളം തയ്യാറാക്കി സമർപ്പിക്കുകയുംചെയ്തു. അദ്ദേഹം എഴുതിയിട്ടുള്ളതു നോക്കുക: ''ഈസ്റ്റിന്ത്യാക്കമ്പനിയുടെ എക്കൗണ്ടന്റ്‌ ജനറലായും ഓഡിറ്റർ ജനറലായും ജോലിനോക്കിയ 'ലോയിഡ്‌ ആൻഡ്‌ മെൻവിലെ'ക്കമ്പനിക്കാർ 1830 ഫെബ്രുവരി 23-ാംതീയതി പ്രഭുസഭയുടെ സെലക്ട്‌കമ്മറ്റി മുമ്പാകെ നല്കിയ തെളിവിൽ നിന്നു, കൊല്ലംതോറും ശരാശരി 30ലക്ഷം പവനോളം ഇന്ത്യയുടെ കണക്കിൽ ഇംഗ്ലണ്ടിൽ ചെലവഴിക്കപ്പെടുന്നുണ്ടെന്നു കാണാം. ഇന്ത്യയിലേക്കു കയറ്റിയയച്ച സാധനങ്ങളുടെ വിലയായ 4,53,588 പവനുപുറമെ, ഇതിൽ, ഇന്ത്യാ ഹൗസ്‌, ബോഡ്‌ ഓഫ്‌ കണ്ട്രോൾ എന്നിവയുടെ ചെലവുകളം, ശമ്പളം, ഇന്ത്യയിലെ സേവനത്തിനുവേണ്ടി യൂറോപ്പിലുള്ള പട്ടാളോദ്യോഗസ്ഥന്മാർക്കും ഗവണ്മെന്റുദ്യോഗസ്ഥന്മാർക്കും നല്കുന്ന പെൻഷൻ, അവധിക്കാലശമ്പളം, പലിശ എന്നിവയെല്ലാം ഉൾപ്പെടുന്നു.''

ബംഗാളിൽ ഉത്തരവാദിത്വമുള്ള ഒരു സ്ഥാനം വഹിച്ചിരുന്ന സമർത്ഥനായ ഒരു കമ്പനിയുദ്യോഗസ്ഥൻ രചിച്ച 'ഇന്ത്യാ ഗവണ്മെന്റിനെ ബാധിക്കുന്ന കോളനിനയം' എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുള്ളതും 1810 ജൂൺ 28-ാംതീയതി കമ്പനി ഡയറക്ടർമാർ ബംഗാൾ ഗവണ്മെന്റിനു എഴുതിയിട്ടുള്ളതുമായ ഒരു കത്തിൽ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു: ''കഴിഞ്ഞ പല കൊല്ലങ്ങളായി, വ്യക്തികളുടെ കണക്കിൽ ആണ്ടുതോറും ശരാശരി 20 ലക്ഷം പവനോളം ലണ്ടനിലേക്കു അയയ്ക്കുന്നുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞാൽ അതു അതിശയോക്തിയായിരിക്കുകയില്ല.'' (പേജ്‌ 70). ഇത്തരം ആധികാരികരേഖകളെ അടിസ്ഥാനമാക്കി

ഗ്രന്ഥകാരൻ, 1765–നും 1820–നും ഇടയ്ക്ക് വ്യക്തികളും സ്ഥാപനങ്ങളുംകൂടി ഇന്ത്യയിൽനിന്നു കൊണ്ടുപോയിട്ടുള്ള മൊത്തം തുക ഏതാണ്ട് 10 കോടി പവനായിരിക്കുമെന്നു കണക്കാക്കുന്നു.

വാണിജ്യരംഗത്തു സ്വതന്ത്രവിപണിക്കുവേണ്ടി വാദിക്കുന്നവരും കുത്തകാവകാശത്തിനുവേണ്ടി നിലകൊള്ളുന്നവരും തമ്മിൽ അക്കാലത്തു ഇംഗ്ലണ്ടിൽ ശക്തിയായ ഒരു വടംവലി നടക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. കുത്തകാവകാശത്തിനെതിരായി, സ്വതന്ത്രവിപണിയെ അനുകൂലിക്കാനാണ് രാംമോഹൻ മുതിർന്നതു്. ഇക്കാര്യത്തിൽ ദ്വാരകാനാഥടാഗോറും രാംമോഹനെ ശക്തിയായി പിന്താങ്ങുകയുണ്ടായി. ബ്രിട്ടീഷുകാർ ഇന്ത്യയെ കീഴടക്കിയപ്പോഴും, മുസ്ലീംഭരണത്തിന്റെ അവസാനദശകങ്ങളോടുകൂടി ഭാരതം ചെന്നു പെട്ടിരുന്ന അധഃപതനാവസ്ഥയിൽനിന്നു് അവളെ വലിച്ചുകയറ്റുകയെന്ന കടമ ചരിത്രം നിറവേറ്റുകയാണുണ്ടായതെന്നു മനസ്സിലാക്കാൻ അവർക്കു രണ്ടുപേർക്കും കഴിഞ്ഞു. കുറെക്കാലമായി ഭാരതം ചരിത്രപ്രവാഹത്തിൽനിന്നു് അകന്നു നില്ക്കുകയായിരുന്നു. ഇന്ത്യയെ വീണ്ടും ചരിത്രത്തിന്റെ നീച്ചാലിൽ കൊണ്ടുചെന്നെത്തിക്കാനുള്ള ചരിത്രപരമായ ശക്തിയെയാണു് ഇംഗ്ലണ്ടു പ്രതിനിധാനം ചെയ്തിരുന്നതു്. സാമ്പത്തികരംഗത്തിലാകട്ടെ, ഇംഗ്ലണ്ടു്, സ്വയം അറിയാതെതന്നെ ഇവിടെ ഒരു വ്യവസായവിപ്ലവം ആരംഭിക്കുകയാണുണ്ടായതു്. ജമീന്ദാർമാരുടെ നിരന്തരമായ മർദ്ദനത്തിനു് വിധേയരായി വിഷമിക്കുന്ന കർഷകർക്കു് ഒരു മോചനമാർഗ്ഗം ലഭിക്കുമെന്നതിനാൽ, ബംഗാളിലെ ഗ്രാമപ്രദേശങ്ങളിൽ ഇംഗ്ലീഷുകാർ പുതിയ വ്യവസായങ്ങൾ ആരംഭിക്കുന്നതു് രാംമോഹനും ദ്വാരകാനാഥനും സ്വാഗതംചെയ്തു. പരിവർത്തനത്തിനു കാരണമായിത്തീരുന്ന എല്ലാ ചരിത്രഗതികളേയുംപോലെ, ഇതും ക്രൂരമായ ഒന്നായിരുന്നു; പക്ഷേ, അനിവാര്യമായ ഒന്നു്. ഹൈന്ദവ സമ്പ്രദായത്തിൽനിന്നു മുതലാളിത്തവ്യവസ്ഥയിലേക്കുള്ള മാറ്റം ലോകത്തിലൊരിടത്തും ശാന്തമോ സൗമ്യമോ ആയിരുന്നിട്ടില്ല. ഇന്ത്യയിലും അതു മറ്റൊരുതരത്തിലാകാൻ വയ്യ. ഈ സാമ്പത്തികവിപ്ലവത്തെ രാംമോഹൻ പിന്താങ്ങി. അക്കാര്യത്തിൽ, അദ്ദേഹത്തിനു് സുഹൃത്തായ ദ്വാരകാനാഥടാഗോറിന്റെ നിർല്ലോഭമായ സഹായം ലഭിച്ചിരുന്നതാണും.

ബ്രഹ്മസഭയും ബ്രഹ്മസമാജവും

റവറൻറ് വില്യം ആദം 1827–ൽ ആർ. ഡട്ടനു്, ഏകദൈവവിശ്വാസി സംഘത്തെക്കുറിച്ചു് എഴുതിയ ഒരു കത്തിൽ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു: ''സുപ്രീംകോർട്ടിലെ ബാരിസ്റ്ററായ

തിയോഡർ ഡിക്കൻസ്‌, മാക്കിൻടോഷ്‌ കമ്പനിയിലെ ഒരു വ്യാപാരിയായ ജോജ്ജ്‌ ജേംസ്‌ ഗോർഡൻ, അറേറാർണിയായ വില്യം ടാറെ, ഈസ്റ്റിന്ത്യാക്കമ്പനിയിലെ ഡോക്ടർമാരിലൊരാളായ ബി. ഡബ്ലിയു. മാക്‌ലിയോഡ്‌, കമ്പനിയുദ്യോഗസ്ഥനായ നോമ്മൻകെർ, രാംമോഹൻ റായ്‌, ദ്വാരകാനാഥ ടാഗോർ, പ്രസന്നകുമാർ ടാഗോർ, രാംമോഹന്റെ മൂത്തമകനായ രാധാപ്രസാദ്‌ റായ്‌ എന്നിവരും ഞാനുമാണ്‌ അതിലെ ഇപ്പോഴത്തെ അംഗങ്ങൾ.''

ഏകദൈവവിശ്വാസിസംഘം കാലക്രമത്തിൽ നാമാവശേഷമായി. അപ്പോഴും, ഏകദൈവാരാധനയ്ക്കുമാത്രം ഉദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ഒരു സ്ഥാപനം അത്യാവശ്യമാണെന്ന രാംമോഹന്റെ അനുയായികൾക്കു തോന്നി. ഏകദൈവവിശ്വാസികൾക്കു സൈരമായി തങ്ങളുടെ സമ്മേളനങ്ങൾ നടത്തുവാൻ ഒരു പ്രത്യേകസ്ഥലം ആവശ്യമാണെന്ന്‌ രാംമോഹനോട്‌ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശിഷ്യന്മാരിൽ ഒരാളായ ചന്ദ്രശേഖർദേവ്‌ പറഞ്ഞു. രാംമോഹൻ ആ നിർദ്ദേശം സ്വീകരിക്കുകയും ചിത്‌പോർ റോഡിലെ നാല്പത്തെട്ടാം നംബർ വീട്ടുവാടകയ്ക്കെടുത്തു, അവിടെ, 1828 ആഗസ്റ്റ്‌ 20–ാംതീയതി ബ്രഹ്മസഭ ആരംഭിക്കുകയും ചെയ്തു. യൂറോപ്യന്മാരുമായുണ്ടായിരുന്ന വ്യാപാരബന്ധംമൂലം കല്ക്കട്ടയിൽ കമൽബസുപ്പറങ്കി എന്നു അറിയപ്പെട്ടിരുന്ന രാംകമൽബസുവിന്റേതായിരുന്ന ആ കെട്ടിടം. രാംമോഹന്റെ ശിഷ്യനായ താരാചന്ദ്‌ ചക്രവർത്തി സഭയുടെ ആദ്യത്തെ കാര്യദർശിയായി നിയമിക്കപ്പെട്ടു. അങ്ങനെ ബ്രഹ്മസഭ ആ വാടകക്കെട്ടിടത്തിൽ പ്രവർത്തിച്ചു. അതിനുശേഷം 1830 ജനുവരി 23–ാംതീയതി അഥ സ്വന്തം കെട്ടിടത്തിലേക്കു മാറി. ബ്രഹ്മസഭയുടെ ആവിർഭാവം, യാഥാസ്ഥിതികഹിന്ദുക്കളുടെ വകയായി ധർമ്മസഭ എന്നൊരു സംഘടന ആരംഭിക്കാൻ വഴിവച്ചു. യാഥാസ്ഥിതികരുടെ അംഗീകൃതനേതാവായിരുന്ന രാധാകാന്തദേവാണ്‌ അതിനു നേതൃത്വം നല്കിയതു്.

1830 ജനുവരി 23–ാംതീയതി ബ്രഹ്മസഭ സ്വന്തമായ കെട്ടിടത്തിൽ പ്രവർത്തനം ആരംഭിച്ചു. ആ സന്ദർഭത്തിൽ സന്നിഹിതനായിരുന്ന ഏകവിദേശി, മോണ്ട്‌ ഗോമറി മാർട്ടിൻ 'ബ്രിട്ടീഷ്‌ കോളണികളുടെ ചരിത്രം' എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ അതിനെക്കുറിച്ചു വിവരിക്കുന്നുണ്ട്‌. അഞ്ഞൂറോളംപേർ ആ സന്ദർഭത്തിൽ സന്നിഹിതരായിരുന്നു എന്നു് ആ വിവരണത്തിൽനിന്നു നമുക്കു മനസ്സിലാക്കാം. ആ ഉൽഘാടനത്തിനു മുമ്പ്‌ രാംമോഹൻ റായ്‌, സഭയുടെ ട്രസ്റ്റിമാർ അനുവർത്തിക്കേണ്ട നയങ്ങളും മറ്റും വിവരിക്കുന്ന ഒരു പ്രമാണപത്രം തയ്യാറാക്കുകയുണ്ടായി. സാവ്വലൗകി

കതകൊണ്ടും വിശാലവീക്ഷണംകൊണ്ടും അസാധാരണമായ ഒന്നായിരുന്ന ആ രേഖ. അതിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു നോക്കുക: ''ഇതിന്റെ ട്രസ്റ്റികളും, ഈ കെട്ടിടവും സ്ഥലവും മറ്റും, അനശ്വരനും അജ്ഞേയനും അവ്യയനും ആയ ഈശ്വരനെ, പ്രപഞ്ചത്തിന്റെ സൃഷ്ടാവും സംരക്ഷകനുമായ പരമാത്മാവിനെ, ആരാധിക്കാനും സ്തുതിക്കാനുമായി, മതഭക്തിയോടും അച്ചടക്കത്തോടുംകൂടി പെരുമാറുന്ന എല്ലാ വിഭാഗക്കാർക്കും, യാതൊരു വ്യത്യാസവും കൂടാതെ, എപ്പോഴും വിട്ടുകൊടുക്കേണ്ടതാണു്....ഇവിടെ പ്രാർത്ഥനകളിലൂടെയോ പ്രസംഗങ്ങളിലൂടെയോ സ്തോത്രങ്ങളിലൂടെയോ മറ്റു് 'ആരാധനാവിധികളിലൂടെയോ, ജീവനുള്ളതോ അല്ലാത്തതോ ആയ, അല്ലെങ്കിൽ ഉണ്ടായിരുന്നതോ, ഉള്ളതോ, ഉണ്ടാകാവുന്നതോ ആയ, അതുമല്ലെങ്കിൽ ഏതെങ്കിലും വ്യക്തിയോ ജനവിഭാഗമോ ആരാധനാവസ്തുവായി അംഗീകരിച്ചിട്ടുള്ളതായ ഒന്നിനേയും വിമർശിക്കുവാനോ ആക്ഷേപിക്കുവാനോ പാടില്ലാത്തതാകുന്നു....പ്രപഞ്ചത്തിന്റെ സൃഷ്ടാവും സംരക്ഷകനുമായ പരമാത്മാവിനെ ധ്യാനിക്കാനും ദയ, സദാചാരം, ഭക്തി, പരോപകാരതൽപരത, പാതിവ്രത്യം തുടങ്ങിയ ഗുണങ്ങളും വളത്താനും പല മതവിഭാഗങ്ങളിലുംപെട്ട ജനങ്ങളും തമ്മിലുള്ള ഐക്യം ശക്തിപ്പെടുത്താനും ഉതകുന്നവയായിരിക്കണം ഇവിടെ നടക്കുന്ന ചർച്ചകളും പ്രാർത്ഥനകളും മറ്റും....''

രാംമോഹൻ ബ്രഹ്മസഭയെ പുതിയൊരു മതവിഭാഗമായി കണക്കാക്കിയിരുന്നില്ലെന്നു് ഈ പ്രമാണപത്രം വ്യക്തമാക്കുന്നു. എല്ലാ മതങ്ങളിലേയും അദ്വൈതവാദികൾക്കു് ഉപയോഗിക്കാവുന്ന ഒരു സമ്മേളനസ്ഥലമായി സഭ ഉപയോഗപ്പെടണമെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഗ്രഹം. അരൂപനും അനശ്വരനും അജ്ഞേയനും അവ്യയനുമായ ഏകദൈവത്തിൽ വിശ്വസിക്കുന്ന എല്ലാ മതക്കാരുടേയും ഒരു സംഗമസ്ഥാനമായിരിക്കണം തന്റെ സ്ഥാപനമെന്നു് അദ്ദേഹം ആശിച്ചു. സാവ്വ്ലൗകികമതത്തിന്റെ അനുയായിയാണ താനെന്നു് രാംമോഹൻ സ്വയം പറഞ്ഞിരുന്നു. തന്റെ മരണശേഷം ഹിന്ദുക്കളും മുസ്ലീങ്ങളും ക്രിസ്ത്യാനികളും തന്നെ അവരവരുടേതായി കണക്കാക്കുമെന്നു രാംമോഹൻ ഒരു സുഹൃത്തിനോടു പറയുകയുണ്ടായി. പക്ഷേ, താൻ അവയിലൊരു മതത്തിന്റേയും അനുയായിയല്ലെന്നും, സാവ്വ്ലൗകികമതത്തിലെ ഒരു ഭക്തൻ മാത്രമാണെന്നും അദ്ദേഹം തുടർന്നു് അറിയിച്ചു. ബോംബെസംസ്ഥാനത്തു പരിഷ്കരണവാദത്തിന്റെ നേതാവായിരുന്ന എം. ജി. റാനഡെ ഈ പ്രമാണപത്രത്തെക്കുറിച്ചു് ഇങ്ങനെ എഴുതിയിരിക്കുന്നു: ''ആത്മീയതയും അഗാധമായ ഭക്തിയും സാവ്വ്ത്രികമായ സഹിഷ്ണുതയും

ഈ രേഖയെ സൗന്ദര്യത്തിന്റേയും പൂർണ്ണതയുടേയും ഒരു പ്രതീകമാക്കിത്തീർത്തിരിക്കുന്നു. നമ്മുടെ ആളകംക്കു് അതിന്റെ അർത്ഥവ്യാപ്തി പൂർണ്ണമായും മനസ്സിലാകുവാൻ ന്യൂറാണ്ടുകളെങ്കിലും വേണ്ടിവന്നേക്കാം.'' വലിയൊരു പത്രപ്രവർത്തകനായിരുന്ന രാമാനന്ദ് ചാറർജി എഴുതിയിട്ടുള്ളതു നോക്കുക: ''അദ്ദേഹം (രാംമോഹൻ റായ്) ബ്രഹ്മസഭ ആരംഭിച്ചപ്പോൾ, എല്ലാ വിഭാഗക്കാർക്കും ഭക്തിനിർഭരമായ ആരാധനയ്ക്കു് ഒത്തുചേരാൻ കഴിയുന്ന ഒരു സ്ഥാപനമായിട്ടാണു് അതിനെ ഗണിച്ചതു്.'' കല്ക്കട്ടയിൽവച്ചു് 1906–ൽ നടന്ന മതസമ്മേളനത്തിൽ അദ്ധ്യക്ഷംവഹിച്ച ബ്രഹ്മശ്രീ ആർ. വെങ്കടരത്നം തന്റെ അദ്ധ്യക്ഷപ്രസംഗത്തിൽ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു: ''ഈ അനശ്വരമായ പ്രമാണരേഖയിൽ നിവ്വചിച്ചിട്ടുള്ളതനുസരിച്ചു്, ബ്രഹ്മസമാജം, വിഭാഗീയചിന്തകളാൽ സങ്കുചിതവും, പരസ്പരവൈരത്താൽ കളങ്കിതവുമാകാതെ, മനുഷ്യരെ അന്യോന്യം അടുപ്പിക്കാനും, സദാചാരബോധം, ഭക്തി, ധർമ്മചിന്ത, പരോപകാരതൽപരത മുതലായ മഹാഗുണങ്ങളും വളർത്താനും സഹായകമാകുന്നവിധം, ഈശ്വരാരാധന നടത്തുന്നതിനു്, കൃത്രിമമായ വ്യത്യാസങ്ങളും പരിഗണിക്കാതെ, എല്ലാവർക്കും ഒത്തുചേരാവുന്ന ഒരു ആത്മീയ സ്ഥാപനമാണു്.'' മഹാനായൊരു സമുദായപരിഷ്കർത്താവായിരുന്ന കേശവചന്ദ്രസേൻ 1865 ജൂലായ് 1–ാംതീയതിയിലെ ഇന്ത്യൻ മിററിൽ എഴുതിയിട്ടുള്ളതു നോക്കുക: ''അദ്ദേഹം (രാംമോഹൻ റായ്) നിലവിലുള്ള ഒരു മതവിഭാഗത്തിലും ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നില്ല; മാത്രമല്ല പുതിയ ഒരു മതമോ വിശ്വാസമോ ആവിഷ്കരിക്കാനും അദ്ദേഹം ആഗ്രഹിച്ചില്ല. നിലവിലുള്ള എല്ലാ മതവിഭാഗങ്ങളിലുംപെട്ട മനുഷ്യരെ, ജാതി, നിറം, വിശ്വാസം മുതലായ വ്യത്യാസങ്ങളും പരിഗണിക്കാതെ ഏകനായ ദൈവത്തെ ആരാധിക്കുന്ന ഒരു സാവ്വലൗകിക സമ്പ്രദായത്തിൽ കൂട്ടിയിണക്കണമെന്നതായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഗ്രഹം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിശാലമായ ഹൃദയം ഒരു മതത്തേയും സ്വീകരിക്കാതിരിക്കെത്തന്നെ എല്ലാ മതങ്ങളേയും സ്വീകരിച്ചിരുന്നു. അതേപോലെ ഒരു മതവിഭാഗത്തിലേയും അംഗമായിരുന്നില്ലെങ്കിലും അദ്ദേഹം എല്ലാ മതവിഭാഗങ്ങളിലേയും അംഗമായിരുന്നു. അദ്വൈതസങ്കല്പത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കി സാവ്വലൗകികമായ ഒരു ആരാധനാകേന്ദ്രം നിർമ്മിക്കുകയെന്നതു് തന്റെ ചുമതലയായി അദ്ദേഹം കരുതി.'' ബ്രഹ്മസമാജത്തിലെ പ്രമുഖന്മാരിൽ ഒരാളായ സതീശ്ചന്ദ്രചക്രവർത്തി 1933 സെപ്റ്റംബർ 27–ാംതീയതി നടത്തിയ ഒരു പ്രാർത്ഥനാപ്രസംഗത്തിൽ പറയുകയുണ്ടായി: ''തന്റെ സമാജത്തെ ഒരു

പുതിയ മതത്തിന്റെ ക്ഷേത്രമായിട്ടല്ല, പ്രത്യുത, ഏകനായ ഈശ്വരനെ ആരാധിക്കുവാൻ എല്ലാ മതവിഭാഗക്കാരും ഒത്തുചേരുന്നതുമൂലം ഭാരതത്തെ ഏകീകരിക്കാൻകഴിയുന്ന ഒരു സ്ഥാപനമായിട്ടാണു് രാംമോഹൻ പരിഗണിച്ചതു്. തങ്ങളുടെ വിശ്വാസങ്ങളം പുലത്തിക്കൊണ്ടുതന്നെ, ഹിന്ദുവിനും മുസ്ലീമിനും ക്രിസ്ത്യാനിക്കും ഈശ്വരാരാധനയിൽ ഒത്തുചേരാൻ കഴിയുമെന്നുള്ള രാംമോഹന്റെ ആശയം, നമ്മിൽ പലരും മനസ്സിലാക്കാറില്ല.''

മഹാന്മാരായ പല വ്യക്തികളുടേയും അഭിപ്രായങ്ങളം ധാരാളമായി ഞാൻ ഇവിടെ ഉദ്ധരിച്ച ചേത്തതു് വളരെ പ്രധാനമായ ഒരു വസ്തുത വ്യക്തമാക്കാനാണു്: ബ്രഹ്മസഭയുടെ പില്ക്കാലരൂപമായ ബ്രഹ്മസമാജം അതിന്റെ ചിന്താഗതിയിലും കർമ്മപരിപാടിയിലും രാംമോഹന്റെ സൃഷ്ടിയായിരുന്നില്ല.

പ്രസന്നകുമാർ ടാഗോർ നടത്തിയിരുന്ന 'റിഫോർമർ' എന്ന പത്രത്തിൽ 1831-ൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ ഒരു ലേഖനത്തിൽ ഇപ്രകാരം കാണുന്നു: ''പ്രസിദ്ധനും പണ്ഡിതനുമായ ബാബു രാംമോഹൻ റായ്, ധിഷണാശാലികളായ മറ്റു പല ഹിന്ദുക്കളുടേയും സഹായത്തോടെ 1828-ൽ ആരംഭിച്ച വേദാന്തസ്ഥാപനമാണു് ബ്രഹ്മസഭ. ചിത്പോർ റോഡിലുള്ള ഒരു കെട്ടിടത്തിൽവച്ചു് ശനിയാഴ്ച വൈകുന്നേരങ്ങളിലാണു് അതിന്റെ യോഗങ്ങളം നടത്തിയിരുന്നതു്. അതിൽ പങ്കെടുക്കുന്നവർ വേദഗ്രന്ഥങ്ങളം വായിക്കുകയും ഏകനായ ഈശ്വരനെ കീർത്തിക്കുന്ന സ്തോത്രങ്ങളം പാടുകയും ചെയ്യുന്നു. അവിടെ നടക്കുന്ന മതപരമായ ചടങ്ങുകളിൽ ക്രിസ്ത്യാനികൾക്കും മറ്റു മതവിഭാഗക്കാർക്കും പങ്കുകൊള്ളാൻ അനുവാദമുണ്ടു്.''

മഹർഷി ദേവേന്ദ്രനാഥ ടാഗോർ ആരംഭിച്ച 'തത്വബോധിനീപത്രിക'യുടെ 1847 ഒക്ടോബർ ലക്കത്തിൽ എഴുതിയിട്ടുള്ളതു നോക്കുക: ''ഈ സ്ഥലത്തു ചില സായാഹ്നങ്ങളിൽ ഇസ്ലാം മതത്തിലും ക്രിസ്തുമതത്തിലും പെട്ട കുട്ടികളം, പേർഷ്യനിലും ഇംഗ്ലീഷിലും ഉള്ള ഈശ്വരസ്തോത്രങ്ങളം ചൊല്ലുന്നതു കേൾക്കാം.'' അതേപത്രത്തിൽ മഹർഷിദേവേന്ദ്രനാഥ ടാഗോറിന്റെ ശിഷ്യനും നല്ലൊരു എഴുത്തുകാരനുമായിരുന്ന അക്ഷയകുമാർ ദത്ത 1854-ൽ ഇപ്രകാരം എഴുതുന്നു: ''രാംമോഹൻ റായിയുടെ കാലത്തു്, ബ്രഹ്മസമാജത്തിലെ ആചാര്യന്മാർ, അവിടെവച്ചു് ഉപനിഷത്തുകളും മറ്റു സംസ്കൃതമതഗ്രന്ഥങ്ങളും വായിച്ചു വിശദീകരിക്കുകയും ഈശ്വരാരാധന നടത്തുകയും പതിവായിരുന്നു. അതേപോലെ മറ്റു മതങ്ങളിൽപ്പെട്ടവരും ബ്രഹ്മസമാജത്തിൽ വന്നു, തങ്ങളുടെ സ്വന്തം ഭാഷയിലുള്ള സ്തോത്രങ്ങളം ചൊല്ലി ഈശ്വരനോടുള്ള ഭക്തി പ്രകടിപ്പിച്ചിരുന്നു.''

പിൽക്കാലത്തു്, ബ്രഹ്മസമാജമെന്നറിയപ്പെടാൻ തുടങ്ങിയ ഈ ബ്രഹ്മസഭ, ഏതെങ്കിലും ഒരു പ്രത്യേകമതത്തിന്റെതായിരുന്നുവെങ്കിൽ, മറ്റു മതങ്ങളിൽപ്പെട്ടവർ അവിടെ വരുവാനോ തങ്ങളുടെ ആരാധനയ്ക്കു് അവിടം ഉപയോഗിക്കാനോ ഇടയില്ലെന്നു വ്യക്തമാണല്ലോ.

രാംമോഹൻ ഇന്ത്യവിട്ടതിനുശേഷം ബ്രഹ്മസഭയുടെ ചുമതല വഹിച്ചിരുന്നവർ അതിനെ ബ്രഹ്മസമാജമെന്നു വിളിച്ചുവന്നു. 1830-ൽ, താൻ സ്ഥാപിച്ച സാവ്വലൗകികമായ ആരാധനാകേന്ദ്രത്തിൽ പാടുന്നതിനുവേണ്ടി, ഇംഗ്ലണ്ടിൽനിന്നു് രാംമോഹൻ ഒരു സ്തോത്രം കല്ലുട്ടയിലുള്ള തന്റെ മകനു് അയച്ചുകൊടുക്കുകയുണ്ടായി. അതോടൊപ്പമുള്ള കത്തിൽ അദ്ദേഹം ബ്രഹ്മസമാജമെന്ന പദം ഉപയോഗിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതിൽ ആദ്യം അദ്ദേഹം ബ്രഹ്മസഭയെക്കുറിച്ചു പരാമർശിക്കുകയും പിന്നീടു് അതിനെ ബ്രഹ്മസമാജമെന്നു വിളിക്കുകയുമാണു് ചെയ്തിട്ടുള്ളതു്. ഇതിൽനിന്നു സമാജമെന്ന വാക്കു്, ഒരു പ്രത്യേക വിഭാഗമെന്ന അർത്ഥത്തിലല്ല, ജനങ്ങളുടെ സമ്മേളനം എന്ന അർത്ഥത്തിലാണു് ഉപയോഗിച്ചിട്ടുള്ളതെന്നു തെളിയുന്നു. ഈ അർത്ഥത്തിൽ സമാജമെന്ന പദം ഇപ്പോഴും ഉപയോഗിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ.

പതിനഞ്ചു വർഷത്തിലധികം, ബ്രഹ്മസഭയിൽ വേദാന്തതത്വങ്ങളും പഠിപ്പിച്ചുപോന്നു. അന്നു ബ്രഹ്മമതം ഒരു പ്രത്യേകമതമായി രൂപംകൊണ്ടിരുന്നില്ല. 1841-ൽ മഹർഷി ദേവേന്ദ്രനാഥടാഗോർ, പണ്ഡിതന്മാരായ ഏതാനും ആചാര്യന്മാരുടെ സഹായത്തോടെ, ഉപനിഷത്തുകളിൽനിന്നും മറ്റു മതഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നും പ്രസക്തഭാഗങ്ങളും തിരഞ്ഞെടുത്തു ബ്രഹ്മമതത്തിന്റെ ആദ്യത്തെ പ്രമാണഗ്രന്ഥം പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു. അതേ കൊല്ലംതന്നെ തത്വബോധിനീസഭയുടെ ഒരു യോഗത്തിൽ വച്ചു 'വേദാന്താധിഷ്ഠിതമായ മതം' എന്നതു മാറ്റി 'ബ്രഹ്മധർമ്മം' എന്ന പദം സ്വീകരിക്കുകയും, ഒരു നിയമസംഹിത എഴുതിയുണ്ടാക്കുകയുംചെയ്തു. അങ്ങനെയാണു് രാംമോഹന്റെ മരണശേഷം വളരെക്കാലം കഴിഞ്ഞു ബ്രഹ്മമതം നിലവിൽ വന്നതു്.

1897-ൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ച 'ബ്രഹ്മസമാജത്തിന്റെ ചരിത്രം: തുടക്കം മുതൽ ഇന്നുവരെ' എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ ജി. എസ്. ലെനോർഡ് വേദാന്തമതം എന്നാണു് പ്രയോഗിച്ചുകാണുന്നതു്. (''ഞാൻ വേദാന്തമതം സ്വീകരിക്കുന്നു.'') പില്ക്കാലത്തു് 1768 പൗഷമാസം 11-ാംതീയതി (1846 എ. ഡി.) നടന്ന തത്വബോധിനിസഭയുടെ ഒരു സമ്മേളനത്തിൽവച്ചു്, രാജനാരായണൻ ബോസ് നിർദ്ദേശിക്കുകയും അക്ഷയകുമാർ ദത്ത പിന്താ

ങ്ങുകയുംചെയ്തതനുസരിച്ച 'വേദാന്തമതം' എന്ന പ്രയോഗം, ബ്രഹ്മധർമ്മമെന്നാക്കി മാറ്റുകയുണ്ടായി.

1841–നു മുമ്പു ബ്രഹ്മമതം നിലവിലുണ്ടായിരുന്നില്ല;—തന്മൂലംതന്നെ അതിന്റെ ആചാരസംഹിതകളും. ബ്രഹ്മസമാജത്തിന്റെ ചട്ടങ്ങളനുസരിച്ച നടത്തിയ ആദ്യത്തെ വിവാഹം 1841 ജൂലായ് 26–ാംതീയതി ആയിരുന്നു.

ഏകദൈവവിശ്വാസികളായ എല്ലാ മതവിഭാഗക്കാർക്കും ഒന്നുചേരാൻകഴിയുന്ന ഒരു സ്ഥാപനമെന്നനിലയിൽ ബ്രഹ്മസഭയെക്കുറിച്ചു രാംമോഹൻ പുലർത്തിയിരുന്ന മഹത്തായ ആദർശം അദ്ദേഹം ഇന്ത്യവിട്ടതോടെ മങ്ങിത്തുടങ്ങി; അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണത്തോടെ അതു നിശ്ശേഷം അസ്തമിക്കുകയുംചെയ്തു. തൽസ്ഥാനത്തു ഹൈന്ദവ അദ്വൈതികളുടെ മാത്രം സമ്മേളനരംഗമായ ബ്രഹ്മസമാജം നിലവിൽ വന്നു. രാംമോഹൻ റായിയുടെ സങ്കല്പത്തിന്റെ ചിറകുകളും ഇങ്ങനെ കത്രിച്ചുകളയേണ്ടിവന്നതു്, ചരിത്രപരമായ കാരണങ്ങൾകൊണ്ടാണു്; ഒരുപക്ഷേ, ആ കാലഘട്ടത്തിന്റെ ആവശ്യവും അതായിരുന്നിരിക്കാം. എതായാലും രാംമോഹന്റെ സാർവ്വലൗകിക വീക്ഷണത്തിന്റെ പരിധി ചുരുങ്ങിയെന്നും, ഒരു പുതിയ മതം—ബ്രഹ്മമതം—നിലവിൽ വന്നുവെന്നും നാം മനസ്സിലാക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഈ പുതിയ വികാസത്തിൽ പ്രധാനപങ്കു വഹിച്ചതു് മഹർഷി ദേവേന്ദ്രനാഥടാഗോറായിരുന്നു.

രാംമോഹൻ ഇംഗ്ലണ്ടിൽ

1830 നവംബർ 15–ാംതീയതി രാംമോഹൻ റായ് ആൽബിയോൺ എന്ന കപ്പലിൽ ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. 1831 ഏപ്രിൽ 8–ാംതീയതി അദ്ദേഹം അവിടെയെത്തി. അതിനു മുമ്പുതന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധി അവിടെ ചെന്നെത്തിയിരുന്നു. 1816–ൽ വേദാന്തത്തെക്കുറിച്ചു് രാംമോഹൻ ഇംഗ്ലീഷിൽ എഴുതിയ ആദ്യത്തെ ഗ്രന്ഥം പ്രസിദ്ധീകൃതമായപ്പോൾ, ഇംഗ്ലണ്ടിലെ 'മന്ത്‌ലി റെപോസിറ്ററി ഓഫ് തിയോളജി ആൻറ് ജനറൽ ലിറ്ററേച്ചർ' എന്ന മാസിക അതു വിസ്തരിച്ചു നിരൂപണം ചെയ്യുകയുണ്ടായി. അദ്ദേഹം ലിവർപൂളിൽ എത്തിയെന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ അവിടത്തെ പ്രമുഖവ്യക്തികളിൽ മിക്കവാറും എല്ലാവരുംതന്നെ അദ്ദേഹത്തെ വന്നു കണ്ടു. ചരിത്രകാരനായ വില്യം റോസ്കോ അന്നു സുഖമില്ലാതെ കിടപ്പിലായിരുന്നു. തന്നെ വന്നു കാണണമെന്നുള്ള അഭ്യർത്ഥനയുമായി അദ്ദേഹം തന്റെ മകനെ രാംമോഹന്റെ അടുക്കലേക്കു് അയച്ചു. രാംമോഹൻ റോസ്കോവിനെ ചെന്നു കണ്ടു. സ്നേഹനിർഭരവും

ഉത്സാഹപൂർണ്ണവുമായ ഒരു സംഭാഷണമാണ്‌ അവർ തമ്മിൽ നടന്നതു്. ആ സന്ദർഭത്തിൽ കൂടെയുണ്ടായിരുന്ന, റോസ്‌കോയുടെ മകൻ അതെക്കുറിച്ചു വിവരിച്ചിട്ടുള്ളതു നോക്കുക: ''ഒരിക്കലും മറക്കാൻ സാധിക്കാത്ത ഒന്നാണു് ആ സന്ദർശനം. പൗരസ്ത്യരീതിയിലുള്ള വന്ദനത്തിനുശേഷം രാംമോഹൻ പറഞ്ഞു: 'ഞാൻ അഭിമാനിക്കുകയും സന്തോഷിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. യൂറോപ്പിൽ മാത്രമല്ല ലോകം മുഴുവൻ പ്രസിദ്ധിനേടിയിട്ടുള്ള ഒരു വ്യക്തിയെ കാണാൻ കഴിഞ്ഞതിൽ എനിക്കു് ആഹ്ലാദവും അഭിമാനവും ഉണ്ടു്.' റോസ്‌കോ മറുപടി പറഞ്ഞു: 'ഈ ദിവസംവരെ ജീവിച്ചിരിക്കാൻ അനുവദിച്ചതിനു ഞാൻ ദൈവത്തോടു നന്ദിയുള്ളവനാണു്.' '' പല കൊല്ലങ്ങളായി പക്ഷപാതംപിടിച്ചു കിടപ്പിലായിരുന്ന റോസ്‌കോ അധികം വൈകാതെ മരിച്ചു.

അന്നത്തെ ദെൽഹി ചക്രവർത്തിയായിരുന്ന അക്‌ബർ രണ്ടാമനുവേണ്ടി ബ്രിട്ടീഷ്‌രാജാവിന്റെ മുമ്പിൽ ഒരു നിവേദനം സമർപ്പിക്കുക; സന്നിസമ്പ്രദായം നിർത്തലാക്കണമെന്നു് അഭ്യർത്ഥിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ഒരു അപേക്ഷ കോമൺസ്‌സഭയ്ക്കു നല്കുക; ഈസ്റ്റിന്ത്യാക്കമ്പനിയുടെ കരാറു പുതുക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ചു് കോമൺസ്‌സഭ ചർച്ചചെയ്യുന്ന അവസരത്തിൽ ഇംഗ്ലണ്ടിൽ ഉണ്ടായിരിക്കുക;—ഈ മൂന്നു് ഉദ്ദേശങ്ങളോടുകൂടിയാണു് രാംമോഹൻ ഇംഗ്ലണ്ടു് സന്ദർശിച്ചതു്. റിഫോം ബില്ലിന്റെ രണ്ടാംവായന നടക്കുമ്പോഴും കോമൺസ്‌സഭയിൽ പങ്കുകൊള്ളാൻ കഴിയത്തക്കവിധം രാംമോഹൻ, ലിവർപൂളിൽനിന്നു് ഒട്ടും വൈകാതെ ലണ്ടനിലേക്കു പോയി. ഒരുദിവസം വൈകുന്നേരം വളരെ താമസിച്ചാണു് അദ്ദേഹം ലണ്ടനിലെത്തിയതു്. ക്ഷീണം ഉണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു് ഉടനെതന്നെ അദ്ദേഹം കിടക്കയെ ശരണം പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്തു. ബ്രിട്ടീഷ്‌ തത്വചിന്തകനായ ജെറമി ബന്താം രാംമോഹനെ കാണുവാൻ ഹോട്ടലിൽ ചെന്നപ്പോഴേക്കും അദ്ദേഹം കിടന്നുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. തന്മൂലം ബന്താം ഒരു കുറിപ്പു് എഴുതിവച്ചിട്ടു പോയി. ''ജെറമി ബന്താം, സുഹൃത്തായ രാംമോഹൻ റായിക്കു് എഴുതിയതാ''യിരുന്ന ആ കുറിപ്പു്. മറെറാരിക്കൽ ബന്താം തന്റെ ഒരു കുറിപ്പിൽ, രാംമോഹനെ, മനുഷ്യസേവനരംഗത്തു്, താൻ അങ്ങേയറ്റം സ്നേഹിക്കുകയും ബഹുമാനിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന സഹപ്രവർത്തകൻ എന്നാണു വിശേഷിപ്പിച്ചതു്. രാംമോഹന്റെ നേരെ ബന്താമിനുണ്ടായിരുന്ന ബഹുമാനം അത്യുജ്ജ്വലമായിരുന്നു.

ഇംഗ്ലണ്ടിലെത്തിയ ഉടനെതന്നെ, രാംമോഹൻ, ദെൽഹി ചക്രവർത്തിയുടെ നിവേദനത്തിന്റെ പ്രതികൂല ഈസ്റ്റിന്ത്യാക്കമ്പനി ഡയരക്ടർമാർക്കും ലണ്ടനിലെ സ്വാധീനശക്തിയുള്ള മറ്റു

വ്യക്തികാംക്ഷം നല്കുകയുണ്ടായി. അതിൽ ഉന്നയിച്ചിരുന്ന ആവശ്യങ്ങാം മുഴവനും വകവച്ചു കിട്ടിയില്ലെങ്കിലും, കുറെയെല്ലാം അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടു. 1833 ഫെബ്രുവരി 13-ാംതീയതി കമ്പനി ഡയരക്ടർമാർ ദെൽഹി ചക്രവത്തിയുടെ വാഷ്ിക വേതനത്തിൽ മൂന്നുലക്ഷം ഉറുപ്പികയുടെ വർദ്ധനവു് അനുവദിച്ചു.

രാംമോഹനു് ലണ്ടനിൽ തിരക്കിട്ട പരിപാടികളാണു് ഉണ്ടായിരുന്നതു്. അദ്ദേഹം ഇംഗ്ലണ്ടിലെ പ്രശസ്തവ്യക്തികളെ സന്ദർശിക്കുകയും അവരുമായി രാഷ്ട്രീയചർച്ചകാം നടത്തുകയും ചെയ്തു. രാജാവിന്റെ സഹോദരനായ കംബർ ലാൻഡ്പ്രഭു അദ്ദേഹത്തെ പ്രഭുസഭയ്ക്കു പരിചയപ്പെടുത്തിക്കൊടുത്തു. രാംമോഹന്റെ അഭ്യർത്ഥനയാണു് ഇന്ത്യൻ ജൂറിബില്ലിനു് എതിരായി വോട്ടുചെയ്യാതിരിക്കാൻ ടോറി പ്രഭുക്കന്മാരെ പ്രേരിപ്പിച്ചതെന്നു ജേംസു് സതർലാൻഡു് പറയുന്നു. അടിമസമ്പ്രദായം അവസാനിപ്പിക്കാനും സാവ്ത്രികമായ വിദ്യാഭ്യാസം നടപ്പിലാക്കാനും അനവരതം പ്രയത്നിച്ചുപോന്ന ബ്രൊഹാംപ്രഭുവും രാംമോഹനും വളരെ അടുത്ത സുഹൃത്തുക്കളായിത്തീർന്നു. ലണ്ടൻ ഹോട്ടലിൽവച്ചു് ഈസ്റ്റിന്ത്യാക്കമ്പനി ഡയരക്ടർമാർ രാംമോഹനെ അത്താഴവിരുന്നു നല്കി സല്കരിച്ചു. ഈസ്റ്റിന്ത്യാക്കമ്പനിയുടെ ചെയർമാൻ ആ സല്കാരത്തിൽ അദ്ധ്യക്ഷം വഹിക്കുകയും ഇന്ത്യാക്കാക്കുവേണ്ടി അനുഷ്ഠിച്ചിട്ടുള്ള വമ്പിച്ച സേവനങ്ങളുടെ പേരിൽ രാംമോഹനെ അഭിനന്ദിക്കുകയും. അദ്ദേഹത്തിനു് ആയുരാരോഗ്യങ്ങാം നേരുകയും ചെയ്തു. വില്യം നാലാമന്റെ കിരീടധാരണാവസരത്തിൽ, യൂറോപ്പിലെ രാജാക്കന്മാരുടെ പ്രതിനിധികളോടൊപ്പമാണു് രാംമോഹനു് ഇരിപ്പിടം നല്കിയതു്. ലണ്ടനിലെ റോയൽ ഏഷ്യാറ്റിക്സൊസൈറ്റി അതിന്റെ വാഷ്ികസമ്മേളനത്തിൽ പങ്കെടുക്കാൻ അദ്ദേഹത്തെ ക്ഷണിച്ചു. ആ സമ്മേളനത്തിൽവച്ചു രാംമോഹൻ, പൗരസ്ത്യകാര്യങ്ങളിൽ പണ്ഡിതനായിരുന്ന ഹെൻറി തോമസു് കോാം ബ്രൂക്കിനോടുള്ള കൃതജ്ഞത പ്രകടിപ്പിക്കുകയുണ്ടായി. മനുഷ്യസ്നേഹത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിലുള്ള സോഷ്യലിസത്തിൽ വിശ്വസിച്ചിരുന്ന റോബർട്ടു് ഓവനേയും രാംമോഹൻ പരിചയപ്പെട്ടു. തന്റെ വാദഗതികാം രാംമോഹനെ ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്തുവാൻ ഓവൻ വളരെയേറെ ശ്രമിക്കുകയുണ്ടായി.

രാംമോഹൻ ഇംഗ്ലണ്ടിലെത്തിയ കാലത്തു് അവിടത്തെ രാഷ്ട്രീയജീവിതം, റിഫോംബില്ലിനെക്കുറിച്ചുള്ള പ്രക്ഷോഭങ്ങളാൽ കലങ്ങിമറിഞ്ഞുകിടക്കുകയായിരുന്നു. 1831-ൽ അവതരിപ്പിച്ച ആദ്യത്തെ ബില്ലു് സെലക്കു്കമ്മിറ്റിയിൽവച്ചുതന്നെ പരാജയപ്പെട്ടു. അതു്, പാർലിമെന്റു് പിരിച്ചുവിടാൻ ഇടയാ

ക്കി. രണ്ടാമത്തെ റിഫോംബില്ല്‌, പുതിയ കോമൺസ്‌സഭ 1831 സെപ്തംബർ 26–ാംതീയതി പാസ്സാക്കി. പക്ഷേ, ഒക്ടോബറിൽ പ്രഭുസഭ അതു തള്ളിക്കളഞ്ഞു. തന്മൂലം, മൂന്നാമതൊരു റിഫോംബില്ല്‌ കോമൺസ്‌സഭയിൽ അവതരിപ്പിക്കുകയും 1832-ൽ പാസ്സാക്കുകയുംചെയ്തു. തുടർന്ന്‌, അതു പ്രഭുസഭയിലേക്ക്‌ അയച്ചു. ഇംഗ്ലണ്ടിലെ ജനങ്ങളാകെ പാടെ പ്രക്ഷുബ്ധരായിരുന്നു; ഉൽക്കണ്ഠയുടെ ജ്വരാവേശത്തോടെ അവർ പ്രഭുസഭയുടെ തീരുമാനം കാത്തുകൊണ്ടിരുന്നു. ഇത്തവണ പ്രഭുസഭ ജനകീയാവശ്യത്തിനു വഴങ്ങുകയും 1832 ജൂണിൽ റിഫോംബില്ല്‌ പാസ്സാക്കുകയും ചെയ്തു. തുടർന്ന്‌, അയർലൻഡിനും സ്കോട്ട്‌ലൻഡിനും വേണ്ടി അത്തരം ഓരോ നിയമം പാസ്സാക്കപ്പെട്ടു. റിഫോംബില്ല്‌ പാസ്സായതിൽ രാംമോഹനു്‌ അത്യധികം സന്തോഷമുണ്ടായിരുന്നുവെന്നു്‌, ഇതിനകം ഉദ്ധരിച്ചുകഴിഞ്ഞിട്ടുള്ളതും അദ്ദേഹം വില്യം റാത്ത്‌ബോണിനു്‌ എഴുതിയതുമായ കത്തു വ്യക്തമാക്കുന്നുണ്ടല്ലോ.

സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനും സമത്വത്തിനും സാഹോദര്യത്തിനും വേണ്ടി ആവേശകരമായ ആഹ്വാനം മുഴക്കിയ ഫ്രാൻസിനെക്കുറിച്ചു രാംമോഹനു്‌ വലിയ ആദരവാണുണ്ടായിരുന്നതു്‌. 'കലകളുടേയും ശാസ്ത്രങ്ങളുടേയും വളർച്ചയാൽ ശോഭിതവും സ്വതന്ത്രമായ ഒരു ഭരണഘടനയാൽ അനുഗൃഹീതവും ആയ നാടു്‌' എന്നാണു്‌ അദ്ദേഹം ഫ്രാൻസിനെ വിശേഷിപ്പിച്ചതു്‌. ഫ്രാൻസിലെ സാംസ്കാരികവൃത്തങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ നാമം സുപരിചിതമായിരുന്നു. 1818–ൽത്തന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചില ലേഖനങ്ങളും ഫ്രാൻസിൽ ചെന്നെത്തിയിരുന്നു. കല്ക്കട്ട ടൈംസിന്റെ പത്രാധിപരായിരുന്ന ഡി. അക്കോസ്റ്റ, രാംമോഹൻ റായിയുടെ തത്വചിന്താപരവും മതപരവും ആയ ഏതാനും ലേഖനങ്ങളും ബ്ലോയിലെ ബിഷപ്പായിരുന്ന ആബെ ഗ്രിഗോറ്യൂ്‌ അയച്ചുകൊടുക്കുകയുണ്ടായി. അതുവഴി രാംമോഹന്റെ നാമം, ഫ്രാൻസിലെ ധിഷണാശാലികളുടെ ഇടയിൽ വളരെയധികം പരിചിതമായിത്തീർന്നു. രാംമോഹനെക്കുറിച്ചുള്ള ഒരു ലഘുലേഖയിൽ ബിഷപ്പു്‌ ആബെ ഇപ്രകാരം എഴുതിയിരിക്കുന്നു: ''തന്റെ അഭിപ്രായങ്ങളുടെ നേരെയുള്ള ആക്രമണങ്ങളെ എതിർടുന്നതിൽ അദ്ദേഹം പ്രകടിപ്പിക്കുന്ന സംയമനം, അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാദങ്ങളുടെ ശക്തി, ഹൈന്ദവമതഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിനുള്ള അവഗാഹം ഇവയെല്ലാം താൻ ഏറെടുത്ത ജോലിക്കു്‌ അദ്ദേഹം അർഹനാണെന്നു്‌ തെളിയിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം അനുഷ്ഠിച്ചിട്ടുള്ള ധനപരമായ ത്യാഗങ്ങളും, എത്ര പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചാലും അഭിനന്ദിച്ചാലും അധിക

മല്ലാത്ത, അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനാസക്തഭാവത്തെ തെളിയിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.''

ഏഷ്യാറ്റിക് സൊസൈറ്റിയുടെ 1824 ജൂൺ 7–ാം തീയതി നടന്ന സമ്മേളനത്തിൽ 'അസോസിയേറ്റ് കറസ്പോൺഡന്റു'മാരെ അംഗീകരിക്കുന്ന പ്രശ്നം ചർച്ചയ്ക്കു വരികയും ലെ കോമ്ടെ ഡി ഹാടെറൈനും ബാറൻ ഡി. സാസിയും രാംമോഹൻ റായിക്ക് ആ പദവി നല്കണമെന്ന് അഭിപ്രായപ്പെടുകയും ചെയ്തു. ലാഷ്നെ, ബർണോഫ്, ക്ലാപ്രോത് എന്നിവരടങ്ങുന്ന ഒരു കമ്മീഷന്റെ തീരുമാനത്തിനു് ആ നിർദ്ദേശം സമർപ്പിക്കപ്പെട്ടു. 1824 ജൂലായ് 5–ാം തീയതി ക്ലാപ്രോത്, കമ്മീഷനുവേണ്ടി, രാംമോഹൻ റായിയുടെ സാഹിത്യപരിശ്രമങ്ങളെക്കുറിച്ച് ഒരു റിപ്പോർട്ട് തയ്യാറാക്കുകയും 'അസോസിയേറ്റ് കറസ്പോൺഡന്റു' പദവിക്ക് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പേർ ശുപാർശചെയ്യുകയും ചെയ്തു. തുടർന്ന്, ആ റിപ്പോർട്ടിലെ നിഗമനങ്ങൾ കൗൺസിൽ ചർച്ചചെയ്തു, രാംമോഹൻ റായിയെ അസോസിയേറ്റു കറസ്പോൺഡന്റായി അംഗീകരിച്ചു. [ഇന്ത്യയും ലോകവും എന്ന പ്രസിദ്ധീകരണത്തിന്റെ 1933 ഡിസംബർ ലക്കത്തിൽ മാഡം മോറിൻ എഴുതിയ ലേഖനം]

പെൻഷൻപറ്റിയ ഒരു ഇംഗ്ലീഷുദ്യോഗസ്ഥനായിരുന്ന മിസ്റ്റർ ലാക്രൊനെയാണ് ഏഷ്യാറ്റിക് സൊസൈറ്റിയുടെ അംഗത്വരേഖ രാംമോഹനു നല്കുവാൻ ചുമതലപ്പെടുത്തിയതു്. 1924–ലെ റെവ്യൂ എൻസൈക്ലോപെഡിക് (പാരീസ്) എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ ചേർത്തിട്ടുള്ള ലേഖനത്തിൽ സിസ്മോണ്ടി രാംമോഹനെക്കുറിച്ച് ഇപ്രകാരം എഴുതിയിരിക്കുന്നു: ''ആ ബ്രാഹ്മണൻ, ശ്രേഷ്ഠന്മാരും പണ്ഡിതന്മാരും ആയ ആളുകളിൽ ഒരാളാണെന്നു് ഇന്ത്യയെക്കുറിച്ചു് അറിയുന്നവരെല്ലാം സമ്മതിക്കും. തന്റെ നാട്ടുകാരെ ഏകദൈവവിശ്വാസികളാക്കാനും മതത്തേയും സദാചാരത്തേയും കൂട്ടിയിണക്കാനും അദ്ദേഹം ശ്രമിച്ചു.''

1832 ഒക്ടോബർ 14–ാം തീയതി രാംമോഹൻ റായ് ഫ്രാൻസിലെ രാജാവിനെ സന്ദർശിച്ചു. 1832 ഡിസംബറിൽ രാംമോഹൻ റായിയുടെ പ്രവർത്തനങ്ങളെക്കുറിച്ചു സവിസ്തരം പ്രതിപാദിക്കുന്ന ഒരു ലേഖനം മിസ്റ്റർ പാതിയർ, പാരീസ്സിൽ പ്രസിദ്ധീകരിക്കുകയുണ്ടായി.

ഒരു പ്രത്യേക ദൂതൻ എന്ന നിലയിൽ ദെൽഹി ചക്രവർത്തിയെ പ്രതിനിധീകരിക്കുവാൻ രാംമോഹനുള്ള അവകാശം കാലക്രമത്തിൽ ബ്രിട്ടീഷുഗവണ്മെൻറും അംഗീകരിച്ചു. ദെൽഹി ചക്രവർത്തി രാംമോഹനു നല്കിയ 'രാജ' എന്ന സ്ഥാനവും അവർ അംഗീകരിക്കുകയുണ്ടായി. 1831 സപ്തംബർ 7–ാംതീയതി

വില്യം നാലാമൻ സെൻറ് ജേംസ് കൊട്ടാരത്തിൽവച്ചു രാം മോഹൻ റായിക്കു സന്ദർശനാനുവാദം നല്കി; ലണ്ടൻ പാലത്തി ന്റെ ഉൽഘാടനത്തോടനുബന്ധിച്ചു നടന്ന ഒരു സൽക്കാരത്തി നു് രാജാവു് അദ്ദേഹത്തെ ക്ഷണിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇംഗ്ലണ്ടിലെ ഉന്നതവൃത്തങ്ങളിൽപ്പെട്ട ഒരാളായി അദ്ദേഹം അംഗീകരിക്കപ്പെ ട്ടു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബഹുമാനാർത്ഥം ലണ്ടനിൽവച്ചു് പല സൽ ക്കാരങ്ങളും നടക്കുകയുണ്ടായി. ജറമി ബന്താം തുടങ്ങി പല വി ശിഷ്ടവ്യക്തികളും അത്തരം സമ്മേളനങ്ങളിൽ പങ്കുകൊണ്ടിരു ന്നു. ബ്രിട്ടനിലെ ഏകദൈവവിശ്വാസിസംഘം ഏർപ്പെടുത്തിയ സൽക്കാരത്തിൽ, ജെറമി ബന്താമിന്റെ ജീവചരിത്രം എഴുതിയ ഡാക്ടർ ബൗറിങ്ങ്, രാംമോഹൻ റായിയെ സ്വാഗതംചെയ്തുകൊ ണ്ടു് ഇപ്രകാരം പ്രസംഗിച്ചു: ''അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഗമനം ന മ്മുടെയെല്ലാവരുടേയും മനസ്സിൽ ഉളവാക്കിയിട്ടുള്ള താൽപ ര്യവും പ്രതീക്ഷയും വാക്കുകളിൽ ആവിഷ്കരിക്കാൻ കഴിയുകയി ല്ല. കാലത്തിന്റെ കൈയിനു് മാച്ചുകളയാൻ കഴിയാത്ത പ്രശ സ്തിയുടെ ഉടമകളായ മഹാത്മാക്കളിൽ ആരെങ്കിലും പെട്ടെന്നു തങ്ങളുടെ ഇടയിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടാൽ തങ്ങൾക്കു് എന്താണു തോന്നുകയെന്നു ചിന്തിക്കാൻ ചില എഴുത്തുകാർ ശ്രമിച്ചിട്ടുള്ള തായി ഞാൻ ഓർക്കുന്നു. പ്ലാറോയോ, സോക്രട്ടീസോ, മിൽട്ട നോ, ന്യൂട്ടനോ തങ്ങളുടെ സാന്നിദ്ധ്യംകൊണ്ടു് അവരെ ബഹു മാനിക്കാൻ ഒരുങ്ങിയാൽ എന്തായിരിക്കും അനുഭവമെന്നു് അ വർ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അവർ വർണ്ണിച്ചിട്ടുള്ള അതേ വികാരമാ ണു്, നിങ്ങളുടെ പേരിൽ രാംമോഹൻ റായിയെ സ്വാഗതം ചെ യ്യുവാൻ കൈനീട്ടുമ്പോഴും എന്നെയും കീഴടക്കുന്നതു്. കാലം വരുത്തിവയ്ക്കുന്നതിനു തുല്യമായ പ്രതികരണമാണു് ഇവിടെ ദൂരം എന്റെ മനസ്സിൽ ഉളവാക്കുന്നതു്. ആയിരക്കണക്കിനു മൈൽ അകലെയുള്ള ഒരു രാജ്യത്തുനിന്നു വരുന്ന വ്യക്തിയെ, ആയിരക്കണക്കിനു കൊല്ലങ്ങൾക്കു് അപ്പുറത്തു ജീവിച്ചിരുന്ന മഹാത്മാക്കളെപ്പോലെയാണു് നാം കരുതേണ്ടതു്.''

ഈ സൽക്കാരത്തിൽ പങ്കുകൊണ്ട ഡാക്ടർ കിർക്‌ലാൻഡ് (ഹാർവാർഡ് സർവ്വകലാശാലയുടെ മുൻ പ്രസിഡൻറ്) പറ ഞ്ഞു: ''അമേരിക്കയിലും വളരെയേറെ താൽപര്യം ഉളവാക്കി യിട്ടുള്ള ഒരു വ്യക്തിയാണു് രാജാ. വമ്പിച്ച ഉത്സാഹത്തോടെ യാണു് അവർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സന്ദർശനം പ്രതീക്ഷിക്കുന്നതു്.'' റവറൻറ് ഡബ്ളിയു. ജി. ഫോക്സും രാംമോഹൻ റായിയെ പുക ഴ്ത്തി സംസാരിക്കുകയുണ്ടായി. ഈ അനുമോദനങ്ങൾക്കു മറുപടി യായി രാംമോഹൻ സ്മരണീയമായ ഒരു പ്രസംഗം ചെയ്തു: ''...യുക്തിയും മതഗ്രന്ഥങ്ങളും തമ്മിൽ, സാമാന്യബുദ്ധിയും സ

മ്പത്തും തമ്മിൽ, അധികാരശക്തിയും പ്രതിപക്ഷശക്തിയും തമ്മിൽ, ഒരു യുദ്ധം നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണു്. ഈ മൂന്നു സമരങ്ങളും കുറെക്കാലമായി ആരംഭിച്ചിട്ടു്; പക്ഷേ, എന്നായാലും നിങ്ങടം വിജയം വരിക്കുമെന്നു് എനിക്കു് ഉറപ്പുണ്ടു്....നിങ്ങടം പിന്നേയും പിന്നേയും എന്റെമേൽ ചൊരിഞ്ഞ ഈ ബഹുമതികടം, ജീവിതത്തിന്റെ അവസാനനിമിഷംവരെ ഞാൻ മറക്കുകയില്ല.''

സാമ്പത്തികക്ലേശങ്ങളും ഭാരിച്ച ജോലികളും ഒത്തുചേന്നു്, രാംമോഹന്റെ, സുശക്തമായിരുന്ന ആരോഗ്യം തകർത്തുകളഞ്ഞു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കല്ക്കട്ടയിലെ ഏജൻറുമാരായിരുന്ന 'മാകിൻടോഷ് കമ്പനി'യും ലണ്ടനിലെ ഏജൻറുമാരായിരുന്ന 'റിക്കാഡ് മാക്കിൻടോഷ് കമ്പനി'യും പൊളിഞ്ഞുപോയതുമൂലമാണു് അദ്ദേഹത്തിനു സാമ്പത്തികക്ലേശങ്ങടം അനുഭവപ്പെട്ടതു്. ലണ്ടനിൽനിന്നു്, ബ്രിസ്റ്റളിൽ പോയി വിശ്രമിക്കാൻ സുഹൃത്തുക്കടം അദ്ദേഹത്തെ പ്രേരിപ്പിച്ചു. ബ്രിസ്റ്റളിലെ ലെവിൻസ് മെഡ്ചാപ്പലിലെ പുരോഹിതനായിരുന്ന ഡോക്ടർ കാർപെന്ററുടെ ശിഷ്യയായ മിസ് കാസിലിന്റെ വീട്ടിലായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിനു താമസിക്കുവാനുള്ള ഏർപ്പാടുകടം ചെയ്തിരുന്നതു്. 1833 സപ്റ്റെംബർ ആദ്യം അദ്ദേഹം അങ്ങോട്ടു പോയി. അവിടെ സുഹൃത്തുക്കളുടെ മദ്ധ്യേ, വളരെയേറെ സ്വസ്ഥത നേടാൻ അദ്ദേഹത്തിനു കഴിഞ്ഞുവെങ്കിലും സപ്റ്റെംബർ 19–ാം തീയതി അദ്ദേഹത്തിനു പെട്ടെന്നു സുഖക്കേടു പിടിപെട്ടു. ശക്തിയായ പനിയും തലവേദനയും അദ്ദേഹത്തെ വിഷമിപ്പിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നില ദിവസേന മോശമായിക്കൊണ്ടിരുന്നു; പ്രഗത്ഭരായ പല ഭിഷഗ്വരന്മാരും ചികിത്സിച്ചുവെങ്കിലും ഫലമൊന്നുമുണ്ടായില്ല. 1333 സപ്റ്റെംബർ 27–ാംതീയതി അദ്ദേഹം മരിച്ചു.

രാംമോഹനെ ചികിത്സിച്ചിരുന്ന ഡാക്ടർ എസ്റ്റ്ലിൻ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ അവസാനമണിക്കൂറുകളെക്കുറിച്ചു് ഇപ്രകാരം എഴുതുന്നു: ''ചന്ദ്രിക നിറഞ്ഞ മനോഹരമായ ഒരു രാത്രിയായിരുന്നു അതു്. മിസ്റ്റർ ഹേറും മിസ്സ് കിസ്റ്റിലും ഞാനും ജനാലയിലൂടെ പുറത്തേക്കു നോക്കി; അതാ, ഒരു വശത്തു ശാന്തമായ ഗ്രാമനിശീഥം; മറുഭാഗത്തു് ഈ അസാധാരണവ്യക്തി മരണത്തെ സമീപിക്കുന്നു. ആ നിമിഷം ഞാൻ ഒരിക്കലും മറക്കില്ല. മരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന രാജായുടെ സമീപത്തു്, ആശ കൈവെടിയുന്നതിനുമുമ്പു ഭക്ഷണം നല്കുകയും ശുശ്രൂഷിക്കുകയും മറ്റും ചെയ്തിരുന്നപ്പോഴെന്നപോലെ, ധൈര്യമവലംബിച്ചു നിലക്കൊള്ളാൻ അപ്പോഴേക്കു് ആശയറ്റു പരിക്ഷീണയായിത്തീർന്നിരുന്ന മിസ്

ഹേറിനു സാധിച്ചില്ല. അവർ അടുത്തൊരു കസേരയിൽ ഇരുന്നു തേങ്ങിക്കരഞ്ഞു. രണ്ടരമണിക്കു മിസ്റ്റർ ഹേർ എന്റെ മുറിയിൽ വന്നു് എല്ലാം കഴിഞ്ഞുവെന്നു പറഞ്ഞു. 2–25–നു് അദ്ദേഹം അവസാനശ്വാസം വലിച്ചു.'' മിസ് കളക്കു് എഴുതിയിട്ടുള്ളതു നോക്കുക: ''അദ്ദേഹം ഉച്ചരിച്ച അവസാനവാക്കുകളിൽ ഒന്നു് 'ഓം' എന്നായിരുന്നു. ജീവിതത്തിന്റെ ബഹളംനിറഞ്ഞ വഴിയിലെന്നപോലെ മരണത്തിന്റെ ഏകാന്തമായ വാതിലിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആത്മാവു് മുഖ്യമായും ഈശ്വരനെക്കുറിച്ചായിരുന്നു ചിന്തിച്ചിരുന്നതെന്നു് അതു വ്യക്തമാക്കുന്നു.''

1833 ഒക്ടോബർ 18–ാംതീയതി ഉച്ചതിരിഞ്ഞു രണ്ടുമണിയോടുകൂടി സ്റ്റാപിൾടൺഗ്രോവിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശവശരീരം മറവുചെയ്തു. ശവസംസ്കാരകർമ്മത്തിൽ പങ്കുകൊണ്ട മേരി കാർപെൻറർ അതേക്കുറിച്ചു ഹൃദയസ്പർശിയായ ഒരു വിവരണം നല്കുന്നുണ്ടു്: ''എല്ലാ കാര്യങ്ങളും വേണ്ടവിധം ഒരുക്കിയിരുന്നു. ലണ്ടനിൽനിന്നു ഹേർദമ്പതികളും വന്നുചേർന്നിരുന്നു. രാജായോടു വ്യക്തിപരമായി ബന്ധപ്പെട്ടിരുന്നവരെ മാത്രമേ ശവസംസ്കാരകർമ്മത്തിനു ക്ഷണിച്ചിരുന്നുള്ളു. എനിക്കു പുറമെ, മിസ് കാസിലിന്റെ രക്ഷിതാവും അടുത്ത ബന്ധുക്കളും; ഹേർ ദമ്പതികളും; രാംമോഹനെ സുഖക്കേടുകാലത്തു മകളെപ്പോലെ ശുശ്രൂഷിച്ച മിസ് ഹേർ; രാംമോഹന്റെ വളർത്തുമകനായ രാജാറാമും കൂടെ വന്ന ബ്രാഹ്മണഭൃത്യരും, അദ്ദേഹത്തെ ചികിത്സിച്ച ഡോക്ടർമാർ, മിസ്റ്റർ എസ്റ്റിലിനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആരാധ്യയായ അമ്മയും ചെറിയ മകളും, ഡോക്ടർ ജെറാർഡ്, പ്രസിദ്ധനായ ജോൺ ഫോസ്റ്റർ, എന്റെ പിതാവു്—, ഇവരെല്ലാം അവിടെയുണ്ടായിരുന്നു. ഉച്ചകഴിഞ്ഞയുടനെ, ആ വിശിഷ്ടാത്മാവിന്റെ ഭൗതികാവശിഷ്ടം വഹിക്കുന്ന പേടകം, ഇഹലോകത്തിൽ അദ്ദേഹത്തെ ഈയിടമാത്രം പരിചയപ്പെട്ടവരും ദുഃഖിതരുമായ സുഹൃത്തുക്കളുടെ അകമ്പടിയോടെ, തികഞ്ഞ നിശ്ശബ്ദതയിൽ, സാവധാനം, വിസ്താരമേറിയ ആ നടപ്പാതയിലൂടെ അങ്ങോട്ടു കൊണ്ടുവരപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹം പലപ്പോഴും നടന്നിട്ടുണ്ടാകാവുന്ന നിഴൽവിരിച്ച ആ നീണ്ട പാതയിൽക്കൂടെ സഞ്ചരിച്ചു് ആ ശവമഞ്ചവാഹകന്മാർ നിശ്ചിതസ്ഥാനത്തു തങ്ങളുടെ വിശുദ്ധമായ ഭാരം ഇറക്കിവച്ചു. ഓരോ ഹൃദയത്തിലും നിറഞ്ഞുനിന്നിരുന്ന അഗാധവികാരങ്ങളെ പ്രകടിപ്പിക്കുന്നതിനു് ഒരു ശബ്ദമെങ്കിലും ഉയർത്താൻ ആരും മുതിർന്നില്ല. 'ഇത്തരം ഒരു ശവക്കുഴിയുടെ അരികിൽനിന്നു് ആർക്കാണു സംസാരിക്കാൻ സാധിക്കുക?' എന്നു ജോൺ ഫോസ്റ്റർ പിന്നീടു ചോദിക്കുകയുണ്ടായി.

ഏതാനും കൊല്ലങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സുഹൃ

ത്തും ശിഷ്യനുമായ ദ്വാരകാനാഥടാഗോർ 1842–ൽ ഇംഗ്ലണ്ടിൽ വന്നപ്പോഴും ആ ശവപേടകം സ്റ്റാപിൾടൺഗ്രോവിൽനിന്നു ബ്രിസ്റ്റളിന്റെ അതിർത്തിയിലുള്ള ആർനോസ്‌വേലിലേക്കു മാറുകയുണ്ടായി. 1843 മേയ് 29–ാംതീയതി രാംമോഹന്റെ ഭൗതികാവശിഷ്ടങ്ങളും ആർനോസ്‌വേലിൽ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടു. 1844–ൽ ഭാരതീയശൈലിയിൽ, സുന്ദരമായ ഒരു സ്മാരകമന്ദിരവും അവിടെ പണിയുകയുണ്ടായി.

രാംമോഹന്റെ സ്വാധീനം

വിദേശീയരായ ആരാധകന്മാരിൽ രാംമോഹൻ ഉളവാക്കിയ പ്രതികരണം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവചരിത്രം രചിച്ച സോഫി ഡോബ്‌സൺ കല്പെട്ട് ഇപ്രകാരം വ്യക്തമാക്കുന്നു: ''ചിന്താതീതമായ സ്വന്തം ഭൂതകാലത്തിൽനിന്നു, ഇന്ത്യയ്ക്ക് അനന്തമായ ഭാവികാലത്തിലേക്കു നടന്നുപോകുവാനുള്ള ഒരു പാലമായി രാംമോഹൻ ചരിത്രത്തിൽ നിലക്കൊള്ളുന്നു. പ്രാചീനമായ ജാതിവ്യവസ്ഥയുടേയും ആധുനികമായ മനുഷ്യസ്നേഹത്തിന്റേയും ഇടയ്ക്കുള്ള, അന്ധവിശ്വാസത്തിന്റേയും ശാസ്ത്രവിജ്ഞാനത്തിന്റേയും ഇടയ്ക്കുള്ള, സ്വേച്ഛാധിപത്യത്തിന്റേയും ജനാധിപത്യത്തിന്റേയും ഇടയ്ക്കുള്ള, അചഞ്ചലങ്ങളായ ആചാരങ്ങളുടേയും ക്രമമായ പുരോഗതിയുടേയും ഇടയ്ക്കുള്ള, ബഹുദൈവവിശ്വാസത്തിന്റേയും ഏകദൈവവിശ്വാസത്തിന്റേയും ഇടയ്ക്കുള്ള വിടവു നികത്തുന്ന ഒരു പാലമായിരുന്നു അദ്ദേഹം. ചിരപുരാതനമായ പാരമ്പര്യത്തിന്റേയും അനിവാര്യമായ ഉണർവ്വിന്റേയും പരസ്പരവിരുദ്ധങ്ങളായ മനോഭാവങ്ങളെ, പലപ്പോഴും സ്വന്തം പീഡാനുഭവങ്ങളിലൂടെത്തന്നെ, കൂട്ടിയിണക്കിക്കാണിച്ചുകൊടുത്ത ഒരു മദ്ധ്യസ്ഥനായിരുന്നു, സ്വന്തം ജനങ്ങൾക്ക് അദ്ദേഹം. പല വഴ്ചകളും മതങ്ങളും സംസ്കാരങ്ങളും നിബ്ബന്ധപൂർവ്വം ഇണങ്ങിച്ചേരുമ്പോൾ ഉയർന്നുവരുന്ന നവചൈതന്യത്തിന്റെ മൂർത്തിമൽഭാവമായിരുന്നു, അദ്ദേഹം. ആ നവചൈതന്യത്തിന്റെ, അന്വേഷണസ്വാതന്ത്ര്യം, ശാസ്ത്രോത്സുകത, വിശാലമായ മനുഷ്യസ്നേഹം, കളങ്കമറ്റ ധർമ്മബോധം, ഭൂതകാലത്തെ ആദരിക്കെത്തന്നെ അതിനെ വിമർശിക്കുവാനുള്ള സന്നദ്ധത, വിപ്ലവപരാങ്മുഖത—എന്നിവയെയെല്ലാം അദ്ദേഹം പ്രതിനിധാനം ചെയ്യുന്നു. എങ്കിലും രാംമോഹന്റെ ജീവിതത്തിൽ, എല്ലാ സംരംഭങ്ങളുടേയും പ്രേരകശക്തിയായി നാം കാണുന്നതു മതത്തേയാണ്;—ഇന്ത്യയുടെ പുരോഗതി നമുക്കു വ്യക്തമാക്കിത്തരുമെന്നു നാം ആശിച്ച ഒരു തത്വമാണതു. പുരാതനമായ ഹൈന്ദവസംസ്കാരത്തിന്റെ യഥാർത്ഥ സന്തതിയാണു അദ്ദേഹം. നൂതനാശ

യങ്ങളാൽ നനയ്ക്കപ്പെട്ട മണ്ണിൽ, മങ്ങലേല്ക്കാത്ത ജീവശക്തി യാൽ ചൈതന്യവത്തായ ഒരന്തരീക്ഷത്തിൽ വളർന്ന ആ മുള പഴ യ വിത്തിനേക്കാളുത്തമനായിരുന്നു. പാശ്ചാത്യസ്വാധീനത്തിനു വിധേയനായ ഒരു പൗരസ്ത്യനല്ലായിരുന്നു രാജാ; യൂറോപ്പിലു ള്ളവരെ അനുകരിക്കാൻ ശ്രമിച്ച ഒരു ഹിന്ദുവുമല്ല അദ്ദേഹം. അതേപോലെതന്നെ, അദ്ദേഹം ആത്മീയമായി ഒരു യൂറേഷ്യനു മല്ലായിരുന്നു. (യൂറേഷ്യനെന്ന പദം ആരേയും വിഷമിപ്പിക്കുക യില്ലെന്നു ഞാൻ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നു.) അദ്ദേഹത്തിന്റെ വളർച്ചയെ ശരിക്കും പിന്തുടർന്നാൽ, അദ്ദേഹം ഭൂതകാലത്തെ പൗരസ്ത്യസം സ്കാരത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടു, പാശ്ചാത്യസംസ്കാരത്തിലല്ല, പ്ര ത്യുത, ആ സംസ്കാരത്തിലൂടെ കടന്നു, പൗരസ്ത്യവും പാശ്ചാത്യ വുമല്ലെങ്കിലും അവ രണ്ടിനേക്കാളും മഹത്തും വിശാലവുമായ ഒരു സംസ്കാരത്തിലാണു് എത്തിച്ചേർന്നതെന്നു് നമുക്കു മനസ്സിലാക്കാം. തന്റെ മതത്തിലൂടെയാണു് അദ്ദേഹം അനുസ്യൂതത പുലർത്തിപ്പോന്നതു്; ആ മതംതന്നെയായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തി ന്റെ പുരോഗമനപ്രസ്ഥാനത്തിനു വേണ്ട പ്രചോദനം നല്കിയ തും. സംയോജനത്തിനും നിയന്ത്രണത്തിനും വിപുലീകരണത്തി നും ഉത്തേജനത്തിനും ഉള്ള പ്രേരകശക്തി മതമായിരുന്നു.

''നവഭാരതത്തിനു് അങ്ങേയറ്റം ആവേശകരവും അനുകര ണീയവുമായിരുന്നു, അതിന്റെ മാതൃകയും മാഗ്ദർശിയുമായിരു ന്ന രാംമോഹന്റെ ജീവിതം. പാശ്ചാത്യദേശത്തെ നൂതനജനാ ധിപത്യത്തെ സംബന്ധിച്ചേടത്തോളമാകട്ടെ, ബ്രിട്ടന്റെ സാ മ്രാജ്യഭരണത്തിൻകീഴിൽ നമ്മുടെ ഏറ്റവും വലിയ പൗരസ്ത്യ കോളനി, ഇനിയും എത്തിച്ചേരാനിരിക്കുന്ന ഉന്നത നിലവാര ത്തിന്റെ സൂചകമായിരുന്ന അദ്ദേഹം. വിധി ഇന്ത്യയ്ക്കുവേണ്ടി ഒരുക്കിവച്ചിട്ടുള്ള ഭാവി എന്തുതന്നെയായാലും, അതിന്റെ രൂപവൽക്കരണത്തിൽ രാംമോഹൻ റായിയുടെ ജീവിതത്തിനും പ്രവർത്തനത്തിനും വളരെയധികം പങ്കുണ്ടായിരിക്കുമെന്നതിനു സംശയമില്ല. ഇന്ത്യയുടെ മാത്രം ഭാവിയല്ല ഇവിടെ രൂപപ്പെട്ടു ന്നതു്. കിഴക്കും പടിഞ്ഞാറും തമ്മിൽ അഭൂതപൂർവ്വമായ ഒരു സങ്ക ലനം നടക്കാൻപോകുന്ന കാലത്താണു് നാം ജീവിക്കുന്നതു്. ഇതിനു മുമ്പുതന്നെ പലപ്പോഴും പരസ്പരം കൂടിക്കലർന്നിട്ടുള്ള യൂറോപ്പിലേയും ഏഷ്യയിലേയും മനുഷ്യപുരോഗതിപ്രവാഹ ങ്ങളും, മനുഷ്യരാശിയുടെ ഒരു മഹാപ്രവാഹമായിത്തീരത്തക്ക വിധം ഒന്നുചേരാൻ ഭാവിക്കുകയാണു്. അനന്തമായ സാദ്ധ്യത കളുമായി എത്തിച്ചേരുന്ന ഈ പ്രഭാതം, നാം ഇതുവരെ ആരുടെ കഥയാണോ പറഞ്ഞതിരുന്നതു്, ആ വ്യക്തിയുടെ രൂപത്തെ കൂടു തൽ പ്രാധാന്യത്തോടെ ഉയർത്തിക്കാണിക്കും. അദ്ദേഹം ഒരു

പ്രവാചകനായിരുന്നില്ലെങ്കിൽ, വരാനിരിക്കുന്ന പരിവർത്തനത്തിന്റെ നാന്ദിയെങ്കിലുമായിരുന്നുവെന്നു തീച്ച്.''

ഭാരതത്തിന്റെ ആധുനികകാലഘട്ടത്തിൽ അദ്ദേഹം ചെലുത്തിയിട്ടുള്ള സ്വാധീനത്തിന്, രവീന്ദ്രനാഥടാഗോറിന്റെ സ്മരണീയങ്ങളായ വാക്കുകൾതന്നെ സാക്ഷ്യംവഹിക്കട്ടെ:

''ഒരു രാജ്യം സ്വയം നഷ്ടപ്പെടുകയും സ്വന്തം മഹത്വത്തെ നിഷേധിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന കാലഘട്ടത്തിൽ അവതരിക്കുന്ന അസാധാരണവ്യക്തികളെ പൂർണ്ണമായി മനസ്സിലാക്കാനും അഭിനന്ദിക്കാനും കാലം കുറെ കഴിയേണ്ടിവരും. ജനങ്ങൾ തങ്ങളുടെ സ്വന്തം സംഗീതയന്ത്രങ്ങളുടെ തന്ത്രികളെ അയച്ചിടുകയും, അവയെ തങ്ങളുടെ ജീവിതത്തിന്റെ പരമോന്നതസ്ഥിതിയിൽ നിന്നും ഒരുകാലത്തും ഉയിർക്കൊണ്ട സത്യഗാഥയുടെ ശ്രുതിയോടും ഇണക്കാൻ തയ്യാറാകാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടുമാത്രമാണു്, ആ മഹാത്മാക്കളുടെ ശബ്ദം അവർക്കു് അസുഖകരമായി തോന്നുന്നതു്.

''രാംമോഹൻ റായ് അത്തരം ഒരു മഹാത്മാവായിരുന്നു. മഹത്തായ സ്വന്തം പാരമ്പര്യം നല്ലനല്ല ചുമതലകളെക്കുറിച്ചു് ഓർമ്മിക്കാൻ വിസമ്മതിക്കുകയും സ്വന്തം അധഃപതനത്തിൽ നിർബ്ബന്ധപൂർവ്വം പിടിച്ചുതൂങ്ങിക്കിടക്കുകയും ചെയ്യുന്ന മാതൃരാജ്യം നിഷ്ഫലനാണം അദ്ദേഹത്തെ നിരസിച്ചു. പക്ഷേ, ആ കാലഘട്ടത്തിന്റെ ആവശ്യം അത്രയ്ക്കേറെ ഉൽക്കടമായിരുന്നതിനാൽ, ക്രുദ്ധമായ എതിർപ്പുകളുടെ മദ്ധ്യത്തിലും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആവിർഭാവം അനിവാര്യമായിരുന്നു. നീണ്ട വരൾച്ചയ്ക്കുശേഷം അവശ്യം വന്നുചേരേണ്ടതും പഴത്തുകിടക്കുന്ന മണൽപ്പരപ്പിൽ, സമൃദ്ധവൃഷ്ടിയാൽ ജീവചൈതന്യം വളർത്തുന്നതുമായ ഋതുമാറ്റത്തെപ്പോലെയായിരുന്നു, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഗമനം. അമ്പരപ്പിക്കുന്ന ഒരു അത്ഭുതമായിട്ടാണു്, വമ്പിച്ച ഒരു മാറ്റമായിട്ടാണു് അതനുഭവപ്പെട്ടതു്. വിളവു് പാകമാകുകയും കൊയ്ത്തുകാർ ഉറപ്പുപറയുകയും ചെയ്യുന്നതുവരെ അതിന്റെ അർത്ഥസമൃദ്ധി പൂർണ്ണമായും മനസ്സിലാക്കാൻ സാധിക്കുമായിരുന്നില്ല. സ്വന്തം നാട്ടുകാരുടെ ഇടയിൽ, സ്വാഗതാർഹമല്ലാത്ത ഒരു യാദൃച്ഛികസംഭവമായിരുന്ന രാംമോഹന്റെ വരവു്; തന്റെ ചുറ്റുപാടുമുള്ളവരിൽ നിന്നും വളരെയേറെ വ്യത്യസ്തനായിരുന്നു അദ്ദേഹം. എങ്കിലും നമ്മുടെ ചരിത്രം രാത്രിമുഴുവൻ ഉറക്കമിളച്ചു പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതു് തന്റെ നാടിന്റെ ആത്മാവിനേയും സന്ദേശത്തെയും സ്വന്തം ജീവിതത്തിലൂടെ പൂർണ്ണമായും പ്രതിഫലിപ്പിക്കുവാൻ കഴിയുന്ന അദ്ദേഹത്തെയായിരുന്നു. ഏകാന്തമായ ഒരു ജീവിതമായിരുന്നു അതു്. എങ്കിലും ഭാരതത്തിൽ മുമ്പു് ജീവിച്ചി

രുന്നവരും, സത്യാന്വേഷണത്തിൽ അത്യധികം ധീരത പ്രകടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളവരും ആയ മഹാത്മാക്കൾ അദ്ദേഹത്തിനു ചുറ്റുണ്ടായിരുന്നു.

''സങ്കുചിതമായ പ്രാദേശികത്വത്തിന്റെ ഇരുണ്ട യുഗത്തിൽ, തന്നെ മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിവില്ലാതിരുന്ന സ്വന്തം ജനങ്ങൾക്കു്, പൗരസ്ത്യവും പാശ്ചാത്യവുമായ എല്ലാ നന്മകളേയും ഉൾക്കൊള്ളാൻ കഴിയുംവിധം വിശാലവും സ്നേഹാർദ്രവുമായ ഒരു ഹൃദയം സമ്മാനമായി നല്കാൻ രാംമോഹനു് കഴിഞ്ഞുവെന്നതു്, അളവില്ലാത്ത അത്ഭുതത്തിനു വക നല്കുന്ന ഒരു കാര്യമാണു്. മഹത്തായ നാഗരികതകളുടെ വിളനിലമാകാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ള സാംസ്കാരികപ്രവാഹങ്ങളുടെ സംഗമസ്ഥാനമായിരുന്ന ആ ഹൃദയം. എണ്ണമറ്റ കുഴപ്പങ്ങളും കടമകളും നിറഞ്ഞ ആധുനികയുഗത്തിന്റെ ദർശനം അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനോദൃഷ്ടികൾക്കു മുമ്പിൽ തെളിഞ്ഞു വിളങ്ങിയിരുന്നു. ആ യുഗത്തിനു് സ്വന്തം ആത്മാവിനെ കണ്ടെത്താൻ കഴിയുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ അതിനെ തന്റെ രാജ്യത്തിനു പരിചയപ്പെടുത്തിക്കൊടുത്തതും വാസ്തവത്തിൽ അദ്ദേഹമാണു്.''

രാംമോഹന്റെ ജീവിതത്തിലെ പ്രധാനപ്പെട്ട സംഭവങ്ങളും തീയതികളും

1772: മേയ് 22–ാംതീയതി രാധാനഗറിൽ ജനിച്ചു.
1809: രംഗപൂരത്തെ കളക്ടറായിരുന്ന ജോൺ ഡിഗ്ബിയുടെ കീഴിൽ ദിവാനായി നിയമിക്കപ്പെട്ടു.
1815: കല്ക്കട്ടയിൽ താമസമാക്കി.
ആത്മീയസഭ സ്ഥാപിച്ചു.
ബംഗാളിയിൽ 'വേദാന്തഗ്രന്ഥം' പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു.
1816: വേദാന്തസംഗ്രഹം അഥവാ വേദാന്തസാരം എന്ന ഗ്രന്ഥം ബംഗാളി, ഹിന്ദുസ്ഥാനി, ഇംഗ്ലീഷ് എന്നീ ഭാഷകളിൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു.
കേനോപനിഷത്തും ഈശോപനിഷത്തും ബംഗാളിയിലും ഇംഗ്ലീഷിലും തർജ്ജമചെയ്തു.
1817: ഹിന്ദുകോളേജ് സ്ഥാപിച്ചു. മാണ്ഡൂക്യോപനിഷത്തും കഠോപനിഷത്തും ബംഗാളിയിൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു.
1818: സതിസമ്പ്രദായത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ആദ്യത്തെ ലഘുലേഖ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി.
1820: "ക്രിസ്തുവിന്റെ ഉപദേശം പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു.'
1821: റവറന്റ് വില്യം ആദം, ഏകദൈവസിദ്ധാന്തം സ്വീകരിച്ചു.
സംബന്ധ് കൗമുദി ആരംഭിച്ചു.
1822: മിറാത്–ഉൽ–അക്ബർ തുടങ്ങി.
ആംഗ്ലോ–ഹിന്ദുസ്കൂൾ ആരംഭിച്ചു.
'പ്രാചീനകാലത്തെ സ്ത്രീകളുടെ അവകാശങ്ങളെക്കുറിച്ച് ഒരു ലഘുവിവരണം' പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു.
1823: പ്രസ്സ് ഓഡിനൻസിനെതിരായി സുപ്രീംകോടതിയിൽ അപേക്ഷ സമർപ്പിച്ചു.
മിറാത്–ഉൽ–അക്ബറിന്റെ പ്രസിദ്ധീകരണം നിറുത്തി.
'കൂടുതൽ സ്വതന്ത്രവും വിജ്ഞാനപരവുമായ വിദ്യാഭ്യാസം' നടപ്പാക്കാൻ അഭ്യർത്ഥിച്ചുകൊണ്ട് ആമേഴ്സ്റ്റ് പ്രഭുവിനു കത്തെഴുതി.
1824: പാരീസിലെ ഏഷ്യാറ്റിക് സൊസൈറ്റിയിൽ അംഗമായി തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടു.
1826: വേദാന്തകോളേജ് സ്ഥാപിച്ചു.

1828: വില്യം ബെൻറിങ്പ്രഭു ഗവണ്ണർ ജനറലായി കല്ക്കട്ടയിൽ വന്നു.
ബ്രഹ്മസഭ സ്ഥാപിച്ചു.
ജൂറിസമ്പ്രദായം നടപ്പാക്കാൻ പ്രയത്നിച്ചു.
1830: നവംബറിൽ ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്കു പോയി.
1831: ഏപ്രിലിൽ ഇംഗ്ലണ്ടിൽ എത്തി.
ലണ്ടനിൽവച്ചു ജെറമി ബന്താമിനെ കണ്ടു.
ഈസ്റ്റിന്ത്യാക്കമ്പനിയുടെ സല്ക്കാരത്തിൽ പങ്കുകൊണ്ടു.
വില്യം നാലാമനെ സന്ദർശിച്ചു.
പാസ്പോർട്ടുസമ്പ്രദായം അവസാനിപ്പിക്കണമെന്നും രാഷ്ട്രാന്തരീയസംഘടന സ്ഥാപിക്കണമെന്നും വാദിച്ചുകൊണ്ടു ടാലി റാൻറിനു കത്തെഴുതി.
1832: റിഫോം ബില്ലിനെ ശക്തിയായി പിന്താങ്ങി.
ആ ബില്ലു പാസ്സായി.
പാരീസ് സന്ദർശിച്ചു. ഫ്രാൻസിലെ ലൂയി ഫിലിപ്പു രാജാവിനെ കണ്ടു.
1833: ബ്രിസ്റ്റളിനരികെയുള്ള സ്റ്റാപിൾടൺ കുന്നിലേക്കു പോയി. സപ്റ്റെംബർ 27-ാംതീയതി മരിച്ചു.

പുസ്തകവിവരം

രാംമോഹൻറായ് ബംഗാളിയിലും ഇംഗ്ലീഷിലും എഴുതിയിട്ടുള്ള കൃതികളുടെ സമാഹാരങ്ങളെക്കുറിച്ചും, ബംഗാളിയിലും ഇംഗ്ലീഷിലും അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി എഴുതിയിട്ടുള്ള കൃതികളിൽ പ്രധാനമായവയെക്കുറിച്ചും മാത്രമേ ഈ ലഘുവിവരണത്തിൽ പരാമർശിച്ചിട്ടുള്ളൂ. ഈ രണ്ടു ഭാഷകളിൽ മാത്രമല്ല, മറ്റു ഭാഷകളിലും അദ്ദേഹം രചിച്ചിട്ടുള്ള കൃതികളെക്കുറിച്ചും അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി എഴുതിയിട്ടുള്ള ഗ്രന്ഥങ്ങളെക്കുറിച്ചും പൂർണ്ണമായ വിവരങ്ങളും ലഭിക്കാൻ താൽപര്യമുള്ള വായനക്കാർക്ക് ദിലീപ്കുമാർ ബിശ്വാസും പ്രഭോത്ചന്ദ്ര ഗാങ്ഗുലിയുംകൂടി തയ്യാറാക്കിയിട്ടുള്ളതും, 'അവരുടെ സമ്പാദകത്വത്തിൽ സാധാരൺ ബ്രഹ്മോസമാജ് 1962-ൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ച, കള്ളക്കിൻെറ ''രാജാറാം മോഹൻറായിയുടെ ജീവിതവും കൃതികളും'' എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൻെറ മൂന്നാം പതിപ്പിൽ ചേർത്തിട്ടുള്ളതുമായ 'വിവിധഭാഷകളിൽ രാജാ രാംമോഹൻ റായ് രചിച്ചിട്ടുള്ള കൃതികളുടെ പട്ടിക' സഹായകമായിരിക്കും.

ബംഗാളി

രാംമോഹൻെറ ബംഗാളികൃതികളുടെ ആദ്യസമാഹാരം ആനന്ദ്പ്രസാദ്ബാനർജ്ജി 1839-ൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു. തുടർന്ന്, താഴെ പറയുന്നവയും പ്രസിദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടു:

1 **രാജാരാംമോഹൻ റായ് പ്രണീതഗ്രന്ഥാവലി,** സമ്പാദകർ: രാജ്നാരായൺ ബാസു, ആനന്ദചന്ദ്രവേദാന്തവാഗീസ്, കല്ലൂട്ട, 1880.

2 **രാജാരാംമോഹൻ റായർ സംസ്കൃത ഒ ബംഗാള ഗ്രന്ഥാവലി,** പാണിനി ഓഫീസ്, അല്ലഹബാദ്, 1905.

3 **രാംമോഹൻ ഗ്രന്ഥാവലി,** സമ്പാദകർ: ബ്രജേന്ദ്രനാഥ്ബാനർജ്ജി, സജനികാന്തദാസ്, കൽക്കട്ട, 1359 ബി. എസ്.

ഇംഗ്ലീഷ്

രാംമോഹൻ റായിയുടെ ഇംഗ്ലീഷ് കൃതികളുടെ സമാഹാരങ്ങളും:

1 **രാജാരാംമോഹൻ റായിയുടെ ഇംഗ്ലീഷ് കൃതികൾ:** ഒന്നാം ഭാഗം സമ്പാദകൻ: ജോഗേന്ദ്രചന്ദർഘോഷ്. പ്രസാധകൻ: ഈശൻ ചന്ദർബോസ്, ഓറിയൻറൽ പ്രസ്സ്, കൽക്കട്ട, 1885.

2 **രാജാരാംമോഹൻ റായിയുടെ ഇംഗ്ലീഷ് കൃതികൾ:** മൂന്നു ഭാഗങ്ങളും, സമ്പാദകൻ: ജോഗേന്ദ്രചന്ദർഘോഷ്. പ്രസാധകൻ: ശ്രീകാന്തറോയ്, കൽക്കട്ട, 1901.

3 രാജാരാംമോഹൻ റായിയുടെ ഇംഗ്ലീഷ് കൃതികളും, കൂടുതൽകണ്ടുകളും രാജയുടെ 'തുഹ്ഫാത്-ഉൽ-മുവാഹിദ്ദീൻ' എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൻെറ ഇംഗ്ലീഷ് തർജ്ജമയും, രാമാനന്ദചാറർജിയുടെ

അവതാരികയും ഉൾപ്പെടുത്തി പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുള്ളതു്. പാണിനി ഓഫീസ് 1906.

4 രാജരാംമോഹൻ റായിയുടെ ഇംഗ്ലീഷ് കൃതികളം—ഏഴു ഭാഗങ്ങളം. സമ്പാദകർ: കാളിദാസ് നാഗ്, ദെബാജ്യോതിബർമൻ. പ്രസാധകർ: സാധാരൺബ്രഹ്മോസമാജ്, കൽക്കട്ട 1945—51. ഒന്നുമുതൽ ആറുവരെ ഭാഗങ്ങളം ഇപ്പോളം ലഭ്യമാണു്.

രാംമോഹനെക്കുറിച്ചുള്ള ഗ്രന്ഥങ്ങൾ

ബംഗാളി

1 രാംമോഹൻ റായ് (സാഹിത്യസാധക് ചരിത്രമാല 16). ബ്രജേന്ദ്രനാഥ് ബാനർജി. 4-ാം പതിപ്പു്. ബംഗീയസാഹിത്യ പരിഷത് 1353. ബി. എസ്.

2 രാജരാംമോഹൻറായർ ജീവനി: ശശിഭൂഷൺബാസു. രണ്ടാം പതിപ്പു്. കൽക്കട്ട 1332 ബി. എസ്.

3 രാജരാംമോഹൻ-അജിത്കുമാർ ചക്രവർത്തി. കൽക്കട്ട 1934.

4 മഹാത്മ രാജരാംമോഹൻറായർ ജീവനചരിത്-നാഗേന്ദ്രനാഥ് ചാറ്റർജി. 5-ാം പതിപ്പു്. ഇന്ത്യൻ പ്രസ്സു്. അല്ലഹബാദ് 1928.

5 രാംമോഹൻ ഓ ബ്രഹ്മോ ആന്ദോളൻ-സാധാരൺ ബ്രഹ്മോ സമാജ്. കൽക്കട്ട. 1353 ബി. എസ്.

6 രാംമോഹൻ പ്രസംഗ—സാധാരൺ ബ്രഹ്മോസമാജ്. കൽക്കട്ട 1353 ബി. എസ്.

7 രാംമോഹൻറായ്-ശിവനാഥശാസ്ത്രി. കൽക്കട്ട 1886.

8 യുഗഗുരുരാംമോഹൻ-ക്ഷിതിമോഹൻസെൻ ശാസ്ത്രി. കൽക്കട്ട 1952.

9 ഭാരത്പഥിക രാംമോഹൻ റായ്-രവീന്ദ്രനാഥടാഗോർ. വിശ്വഭാരതി. 1366 ബി. എസ്.

ഇംഗ്ലീഷ്

1 രാംമോഹൻറായ്-അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവിതം, കൃതികൾ, തത്വചിന്ത എന്നിവയെക്കുറിച്ച് ഒരു പഠനം: ഉപേന്ദ്രനാഥ് ബാനർ. യു. റോയ് ആന്റ് സൺസ്. കൽക്കട്ട. 1933.

2 രാജാരാംമോഹൻ റായ് ഇംഗ്ലണ്ടിൽ നടത്തിയ ദൗത്യം: ബ്രജേന്ദ്രനാഥ് ബാനർജി. എൻ. എം. റോയ് ചൗധരി ആന്റ് കമ്പനി. കൽക്കട്ട. 1926.

3 ബ്രിസ്റ്റോളിലെ ലെവിൻസ്മീഡ് ചാപ്പലിൽ നടത്തിയ ചരമപ്രസംഗത്തിൽ, രാജാരാംമോഹൻ റായിയുടെ പ്രവർത്തനങ്ങളേയും അഭിപ്രായങ്ങളേയും സ്വഭാവത്തേയുംകുറിച്ചു നടത്തിയ അവലോകനം; അദ്ദേഹത്തിന്റെ ലേഖനങ്ങളിൽനിന്നുള്ള ഉദ്ധാരണങ്ങളും, ജീവചരിത്രക്കുറിപ്പു

12177

കളും, അവഹേളനപരമായ ചില പ്രസ്താവനകളെക്കുറിച്ചുള്ള വിമർശനവും ചേർത്ത് ഏഷ്യാറ്റിക് ജർണ്ണലിൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുള്ള ലേഖനം: ലാന്റ്കാർപന്റർ, ബ്രിസ്റ്റോ, ലണ്ടൻ, 1833.

4 രാജാരാംമോഹൻ റായിയുടെ അന്ത്യദിനങ്ങൾ—ഇംഗ്ലണ്ടിൽ, മേരികാർപന്റർ. ലണ്ടൻ. 1866. രാംമോഹൻ ലൈബ്രറി 1915-ൽ കൽക്കട്ടയിൽനിന്നു ഈ ഗ്രന്ഥം വീണ്ടും പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

5 ആധുനികഭാരതത്തിന്റെ പിതാവ്—രാംമോഹൻ റായിയുടെ ശതാബ്ദി ആഘോഷത്തോടനുബന്ധിച്ചു പ്രസിദ്ധീകരിച്ച സ്മാരകഗ്രന്ഥം—1933, സമ്പാദകൻ: സതീശ്ചന്ദ്രചക്രവർത്തി. കൽക്കട്ട. 1935

6 രാംമോഹൻ റായിയും ആധുനികഭാരതവും: രാമാനന്ദചാറ്റർജി 1918

7 രാജാരാംമോഹൻ റായിയുടെ ജീവിതവും കൃതികളും: സോഫിയ ഡോബ്സൺ കള്ളക്ക്. മൂന്നാം പതിപ്പ്. സാധാരൺ ബ്രഹ്മോസമാജ്, 1962

8 രാജാരാംമോഹൻ റായി: നവഭാരതശില്പികൾ എന്ന പരമ്പരയിൽ വൈ. എം. സി. എ. പ്രസിദ്ധീകരണം. കൽക്കട്ട, 1934.

9 രാംമോഹൻ റായി—ജീവിതവും പ്രവർത്തനങ്ങളും: അമൽഹോം. കൽക്കട്ട, 1933. ഇതു, രാംമോഹൻറായി ശതാബ്ദി സ്മാരകഗ്രന്ഥത്തിൽ എടുത്തു ചേർത്തിട്ടുണ്ട്.

10 രാജാരാംമോഹൻ റായിയെ സംബന്ധിച്ചുള്ള കത്തുകളും മറ്റു രേഖകളും: ഒന്നാംഭാഗം (1791—1830). സമ്പാദകർ: ജതീന്ദ്രകുമാർ മജുംദാർ, രാമപ്രസാദ് ചന്ദ. ഓറിയന്റൽ ബുക്ക് ഏജൻസി. കൽക്കട്ട. 1938.

11 രാജാരാംമോഹൻ റായിയും അവസാനത്തെ മുഗൾ അധികാരികളും: 1803 മുതൽ 1839 വരെയുള്ള രേഖകളിൽനിന്നു തെരഞ്ഞെടുത്തു ചരിത്രപരമായ അവതാരികയോടുകൂടി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ളതു. സമ്പാദകൻ: ജതീന്ദ്രകുമാർ മജുംദാർ. ആർട്ട് പ്രസ്സ്, കൽക്കട്ട. 1939.

12 രാജാരാംമോഹൻ റായിയും ഭാരതത്തിലെ പുരോഗമനപ്രസ്ഥാനങ്ങളും: 1775 മുതൽ 1845 വരെയുള്ള രേഖകളിൽനിന്നു തെരഞ്ഞെടുത്തു ചരിത്രപരമായ അവതാരികയോടുകൂടി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ളതു. സമ്പാദകൻ: ജതീന്ദ്രകുമാർ മജുംദാർ ആർട്ട് പ്രസ്സ്, കൽക്കട്ട. 1941

13 ജീവചരിത്രോപന്യാസങ്ങൾ: മാക്സ്മുള്ളർ. എഫ്. ലോങ്ങ് മാൻസ്, ലണ്ടൻ 1884.

14 രാംമോഹൻ റായിയും അമേരിക്കയും—അഡ്രിനെ മൂറെ. സാധാരൺ ബ്രഹ്മോസമാജ്, കൽക്കട്ട 1942.

15 രാജാരാം മോഹൻ റായ്. ആർ. എൻ. സമദ്ദാർ, 1911.

16 രാംമോഹൻ റായി—ലോകപൗരൻ. സാധാരൺ ബ്രഹ്മോസമാജ്. (പ്രസിദ്ധീകരണവർഷം നല്കിയിട്ടില്ല.)

FF161

രാംമോഹൻ റായിയെ, ആധുനികഭാരതത്തിന്റെ പിതാവു്, ലോകത്തിൽ ആത്മാത്ഥമായി മതങ്ങളെ താരതമ്യപ്പെടുത്തി പഠിക്കാൻ മുതിന്ന ആദ്യത്തെ ആൾ, തന്റെ കാലഘട്ടത്തിലെ ഏറ്റവും മഹാന്മാരായ പരിഷ്കർത്താക്കളിൽ ഒരാൾ, 'സാർവ്വലൗകികമായ മനുഷ്യസ്നേഹ'മെന്ന ആശയത്തിന്റെ ഉപജ്ഞാതാവു്, ഒരു പുതിയ യുഗത്തിന്റെ പ്രവാചകൻ, എന്നെല്ലാം വിശേഷിപ്പിക്കാറുണ്ടു്. ജീവിതത്തിന്റെ വിവിധ തുറകൾക്കു് അദ്ദേഹം നൽകിയിട്ടുള്ള സംഭാവനകൾ മികച്ചവയാണെന്നതു വാസ്തവംതന്നെ; എങ്കിലും നിരൂപണശൈലിയിലുള്ള ബംഗാളിഗദ്യം ആദ്യം എഴുതിയതു് അദ്ദേഹമാണെന്ന കാര്യം പൊതുവെ അറിയപ്പെട്ടിട്ടില്ല. പദ്യവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ തൂലികയ്ക്കു് അപരിചിതമായിരുന്നില്ല. ഭഗവദ്ഗീത പദ്യരൂപത്തിൽ ബംഗാളിയിലേക്കു് അദ്ദേഹം തർജ്ജമ ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. ചില ക്ഷേത്രിഗാനങ്ങളും അദ്ദേഹം രചിക്കുകയുണ്ടായി. മാതൃഭാഷയിൽ അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്ന പാണ്ഡിത്യം അദ്ദേഹം രചിച്ച ബംഗാളിവ്യാകരണം വേണ്ടംവിധം വ്യക്തമാക്കുന്നുണ്ടു്. അക്കാലത്തു രചിക്കപ്പെട്ട ഏറ്റവും നല്ല വ്യാകരണമായിരുന്നു അതു്; മാത്രമല്ല, ചില അംശങ്ങളിൽ, പിൽക്കാലഗ്രന്ഥങ്ങൾക്കുകൂടി അതിനെ അതിശയിക്കാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുമില്ല. പാശ്ചാത്യവും പൗരസ്ത്യവുമായ പല ഭാഷകളും അറിയാമായിരുന്നതുകൊണ്ടു്, ലളിതവും ഋജുവും ശക്തവുമായ ഒരു ശൈലി സ്വായത്തമാക്കാൻ അദ്ദേഹത്തിനു കഴിഞ്ഞു.

രാജാ രാംമോഹൻ റായിയുടെ ജീവിതത്തേയും പ്രവൃത്തികളേയും കുറിച്ചു്, സൗമ്യേന്ദ്രനാഥ ടാഗോർ രചിച്ചിട്ടുള്ള ലഘുഗ്രന്ഥം, ആധുനികഭാരതീയസാഹിത്യത്തിന്റെ മാർഗ്ഗദർശികളിലൊരാളാണു് രാജാ എന്നു വ്യക്തമാക്കുന്നു.

രൂ. 5.00

Indic Digital Archive Foundation

രാജാ രാംമോഹൻ റായ്

സൗമ്യേന്ദ്രനാഥ ടാഗോർ

920 RAJ

ഭാരതീയ
സാഹിത്യ
ശില്പികൾ

gpura.org